బ్రహ్మశ్రీ చక్రవధానుల మాణిక్యశర్మగారిచే
రచియింపఁబడిన నాటకములు.

## సంపూర్ణ భారతము.

(పార్సీమట్లులతో ముద్రింపబడిన నాటకము.)

పాండవధార్తరాష్ట్రుల ధనుర్విద్యాభ్యాసము, లాక్షా
హదహనము-బక, హిడింబాసురవధ-ద్రౌపదీ స్వయంవరము-సుభ
రిణయము, పాంచాలీపరాభవము, కృష్ణరాయబారము, పద్మ
హము, మొదలగు నన్నివిషయములును సంగ్రహముగ జేర్చ
యఁబడినది. వెల రు 1—4—0

## లవకుశ నాటకము.

భవభూతి యుత్తరరామచరిత్రము—ఉత్తరరామాయ
సీతావనవాసము- మొదలగు గ్రంధరాజములలోని కధాసారా
తో వ్రాయఁబడినది. శ్రీరాముఁడు కొలువుండఁగా వాల్మీకి శి
లచే రామాయణగానము చేయించుట. చవివిరావలెను. కౌసల
ములు జానకిం దలంచికొని దుఃఖించుట. పెక్కుమార్పులు చే
త్తగా వ్రాయఁబడినది. వెల రు 0—12

## సంగీత శ్రీకృష్ణలీల.

శ్రీకృష్ణజననము-కంసవధ-ఉలూఖలబంధనము-కాళింగమర్ద
పూతనాసంహారము-శకటాసురభంజనము--హాయమణిగ్రీవుల
మోచనము-గోపికావస్త్రాపహరణము- విశ్వరూపసందర్శనము-
రోద్ధరణము-ధేనుకాసురవధ-మొదలగు పెక్కువిషయములతో
యఁబడిన చక్కని నాటకము. వెల 1—0

## సంగీత కనకతార.

4-ని గ్లేజు కాగితములపై ముద్రింపఁబడినది. వెల రు 1—0

ప్రొప్రయిటరు, గోదావరీ బుక్కుడిపో, రాజమండ్రి.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

# సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము

ఇది

వాముర్తి బుచ్చిరాజు గారి చేత

రచియింపఁబడి

కే. యల్. యన్ సోమయాజులుగారిచేఁ

బ్రచురింపఁబడినది.

రెండవ కూర్పు 2000 ప్రతులు.

రాజమహేంద్రవరము

నిడమర్తి వెంకటకృష్ణమూర్తి అండ్ బ్రదరువారిచే

శ్రీకృష్ణా ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపబడినది.

1923.

## ఈనాటకమున వచ్చు పాత్రముల పేర్లు.

### పురుషులు.

జయంతుఁడు—పాంచాలనాథుఁడు; కథానాయకుఁడు.

సుబుద్ధి—పాంచాలనాథుని మంత్రి.

విక్రమసింహుఁడు—సింధుప్రభుఁడు.

ధనపాలుఁడు—శ్రీనగరపుర వైశ్యుఁడు.



ఇరువురు రాకొమరులు—కాశ్మీర రాట్పుత్రులు.

సుధర్ముఁడు—నేపాళ భూపాలుని ప్రెగ్గడ

సుబ్బావధాని } పాంచాలపుర
వెంకావధాని } బాడబులు

జోగి—జయంతజగన్మోహినీల పాణిగ్రహణ సంధానకర్త

బల్లిగాఁడు—జగన్మోహినిని చిక్కులఁబెట్టిన చోరుఁడు

స్వామిగాఁడు—ధనపాలుని సేవకుఁడు.

### స్త్రీలు.

జగన్మోహిని—సింధురాజు కొమరిత; కథానాయకి.

చిత్రరేఖ } పాంచాలపుర యువతులు.
మంజువాణి } జగన్మోహిని చెలికత్తియలు.

గుణవతి—నేపాళపాలకుని పట్టి.

ఇంకను సందర్భానుసారముగ నిరువురు ముగ్గురు
సేవకులు వత్తురు. అయిన నీనాటకమాడ పన్నిద్దరు చాలుఁ

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

# సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

నాంది—ప్రస్తావన.

శ్రీ సౌందర్యముగాంచి నిన్నసురులా • సింపజ్జగన్మోహన
స్త్రీ సద్వేషముదాల్చి వారివనటం • జిక్కించి శిక్షించివే
గాసింజెందెడి నేమనోహరునియి • క్కట్లం దొలంగించి బల్
వాసింగాంచిన నేర్పరిన్నిను సదా • భావంబులో నెన్నెదన్.

[నాంద్యనంతరమున సూత్రధారుఁడంజలి ఘటించి]

ఉ॥ చిన్నతనంబునందుఁదమ • చిన్నికుమారులొనర్చుదోషముల్
మన్ననజేసివారిఁగను • మంచితనంబునఁ బ్రోచునట్టియో
సన్నుతులార! నేఁడు మము • సైతమునట్టులె ప్రోవుఁడంచు నే
విన్నపమాచరించితివి • వేకులుమీరలు తెల్పనేటికిన్॥

కాలహరణమునకు సభాసదు లోర్వఁజాలనటు లుండెను. జాలమేల? కార్యానువర్తనమునకు విదుషియగు నాప్రేయసి నిటు రప్పించెద. నృత్యగాన కళానిధీ! నటీ! నీవొక్కసారిటు లేతెంతువా?

నటి:—[లోపల] ప్రియా! ఇదె వచ్చుచుంటి [ప్రవేశించి] ఆర్యపుత్రా! (అని చెక్కిటఁ జెయిచేర్చి నివ్వెరపాటునఁ గొంతసేపాగి) ఇది యేమి?

సూత్ర:——ఏమట్లనెదవు?

కమానురాగము—రూపకతాళము.

నటి:—చాలుచాలు నాథ నన్ను♦సభకుఁ బిలువన

సూత్ర:—అహా! ఇది యానీదీర్ఘాలోచన?

చాలుచాలు మనము నే♦సందియ మొందగ వ

నటి:—బళి! బళి!

మేలమాడుటకు నన్పిలచి♦మిన్నకుండు మనెదవే

సూత్ర:—మేలమాడుటకునుగాదు♦మెలత నిన్నిటకుఁ

నటి:—ఏల నన్నిటకుఁ బిలచితినన్నావు

సూత్ర:—తాళుతాళు దెల్పెదనో చాన

నటి:—జాలమేల తెల్పుము వేగమె

సూత్ర—బాలబేల తెల్పెద నిదిగో

(అని మందస్మితమున నూరకుం

నటి:—(భర్త మొగముఁ బరకించి) బాగుబాగు

వా నా కెఱఁగింపక

మేలుమేలు తెలసెదోలుత నెనాళ♦మేలమాడుటకుఁ

(అని ముఖవికాసము తెలుగఁ బో వోవును.)

సూత్ర:—చెలీ! త్వరపడకుము. (అని దండనొడిసి

నటి:—ఊఁ చాలును మీసరసము నన్ను విడువుఁ

(అని దండను విదల్చుకొనఁబో

సూత్ర:—ప్రియసఖి! ఇంత తొందరపాటేల?

మేలినాటకము నాడఁదలఁచి♦మెలత నిన్నిటకుఁ

నటి:—(చిరునగవున) ఈవాక్యము తొలుతనే వచిఁ

సూత్ర:—ప్రమదామణీ! మీయాఁడువారి యోగ

చూతమని యత్నొనరించితి.

నటి:—అవునవును ప్రత్యక్షప్రమాణమై కనఁబడు మీపురుషులతాళిని యెదుటమా స్త్రీజాతికుమ నెఱుంగనెంచితిరి కాఁబోలు?

సూత్ర:—నటీ! నీవింతకు నెఱజాణవు గదా? నీవచించిన తెఱంగున నీసభ్యులోర్పువహింపమియే నీసహాయమపేక్షించితి.

నటి:—ఓర్పుగల్గిన మగవారికి మా మగనాలి తోడేల?

సూత్ర—మాటలకేమిలే కర్తవ్యమాలోచింపుము.

నటి:—కర్తవ్యమేమి?

సూత్ర:—అప్పుడే మఱచితివా? కాదుకాదు. నాచే మఱల చెప్పింపఁదలఁచితివి కాఁబోలు. అయినఁ దప్పేమి మఱల తెల్పెద వీనులొగ్గి వినుము. నేఁడీరి మనంబు లానందాంబుధి నోలలాడ లలిత మృదుమధురవచోదాయకంబగు నాటకమేదేనిఁ బ్రదర్శింపవలయు. అట్టి సంతోషాకరంబగు నవీన నాటకము స్ఫురణకుఁ దెచ్చుటయే కర్తవ్యము.

నటి:—నాథా! నీపలుకు లాశ్చర్యజనకములగుచు నుండె.

జంఝూటిరాగము—రూపకతాళము.

వేరె నాటకములకై యహా ♦ వెదకు చుంటివా
అరయుము నీకెగోచర ♦ మగును ప్రియసఖా 1
పచ్చపట్టుసణఁగఁ గ్రొక్కు ♦ పచ్చికయనెడి
పచ్చచీర గట్టికినుల ♦ పండువుగాఁగన్ 2
భ్రమరాళియనెడి నిలకురుల ♦ భారముతోడన్
గమలంబులనెడి కన్నులతోఁ ♦ గనకనాసతోన్ 3
శుకపికశారిక రవముల ♦ సొంపుపల్కులతో

వికసితసుమతావి మేను ♦ బ్రిదులు తావితో 4
పలువన్నెలతోఁ జిన్నెలతో ♦ బాలప్రాయముతోఁ
బొలుపారు జయంతురామఁ ♦ బోలుసొంపుతో 5
జగానమున్న జారచోరులఁ ♦ జాలవేచుచున్
జగన్మోహిని నా భువి విలసిల ♦ సమ్మోదమ్మునన్ 6

సూత్ర:—వహ్వ! తరుణీ! బాగుగ జ్ఞప్తితెచ్చితివి. నీకుశాగ్రబుద్ధి నెంతయు మెచ్చవచ్చుఁగదా?

నటి:—ఆర్యా! నేనేమి తలఁపునకుఁ దెచ్చితి.

సూత్ర:—జగానమున్న జారచోరులఁ♦జాలవేచుచున్
జగన్మోహిని నా భువి విలసిల♦సమ్మోదమ్మునన్

అని నుడివితివే దానినే మనమీరేయి ప్రదర్శింతము.

నటి:—ఏమీ? జగన్మోహినీ నాటకము నాఁబడు నొకటి రచియింపఁబడెనా? నాథా! ఆకవి నామధేయ మేమి?

సూత్ర:—కాంతామణీ! ఈకవియొక్క యాత్రితేఅిన పండితుఁడు కాఁడిదియే ప్రథమప్రయత్నము. అయినఁ దెల్పెదనాలింపుము.

సీ॥ గంగాధరుని కటా ♦ క్షములుపై బ్రసరింప
గిరిపుత్రిదయయును ♦ బరఁగు కతన
రెచ్చుఖలుల పాలి ♦ రిపుఁడు హరికృపనొం
ద్లకుసిరియొసఁగెడి ♦ లక్ష్మికరుణ
బ్రహ్మప్రసాదము ♦ ప్రాప్తిచేమరియు బ్ర
హ్మసతిజనని బర ♦ మ సుచరిత్రి
యాదిమాంబకును శౌ ♦ ర్య యుతుఁడౌనాగనా
ఖ్యునకును నుద్భవ ♦ మొందినట్టి

ఆ॥ వె॥ కూర్మిబిడ్డ జనకు ♦ గోత్రోద్భవుఁడు మఱి
తుచ్ఛులయెడనుదన ♦ యిచ్ఛనింత
కొదువలేకయుంచి ♦ గుణులనొనర్చువాఁ
డు గురులఁగని మ్రొక్కె ♦ డి గుణగణుఁడు
కుతుకమానసమున ♦ సతతమాశ్రితులఁగా
పాడు గంగిరెడ్డ ♦ వంశవిధుఁడు

నటి:—మనోహరా ! గంగిరెడ్డ బ్రహ్మయాఖ్యుఁడా?

సూత్ర:—అవు నాతఁడే యాతని నెఱుంగనివారెవ్వరు
మహీంద్రనువుతొఱఁగిన ♦ మానధనుండుకీ
ర్తివరుఁడనఘుఁడు

నటి:—కష్టా ! అది యెప్పుడు.

సూత్ర:—హూణశకము 1909 వ సంవత్సరము మేయి నెల ఒకటవతేదీకి సమమైన సౌమ్యసంవత్సర వైశాఖ శుద్ధ ఏకాదశీ స్థిర వారమున

మర ♦ ల వసుధ జల
బుద్బుదజననములు ♦ పొందకుంటకునుల
చ్చిమగనికి ఘనునకుఁ ♦ జిన్మయునకు
రామునకుఁ గృతినిడి ♦ సామర్థి బుచ్చిరా
జు రచియించె రమణి ♦ సురుచిరముగ

నటి:—ఏమి? ఆతని దౌహిత్రుఁడా యీకృతికర్త?

సూత్ర:—ఔను.

ఉ॥ తాతను నెమ్మనంబున సతంబునుదాస్మరియించుచుంటకుఁ
[illegible]

వ్రాఁతలనేర్పినట్టి *వ॥సు॥ • రాయని శిష్యుఁడు బుచ్చిరాజె యీ
నీతులుగల్గు పొత్తమువి • నీతులు నీతులు నేర్వవ్రాసెఁజూ॥

నటి:——పాపము పుట్టిననాఁటనుండి పోషించి పెద్దఁజేసి విద్యాసుబుద్ధులు కఱపిన మాతామహున కిట్లుగాఁ గృతజ్ఞత నెరవేర్ప నెంచెఁగాఁబోలు నీబుమతేఁడు.

సూత్ర:——అట్లనే చూఁడు మంత్రిశేఖరుఁడగు సుబుద్ధియుఁడు దనను సంరక్షించి గద్దెపై నిడినందునకు జయంతమహారాజెట్టి గౌరవము గనంబరచుచున్నవాఁడో వినను,

తే॥ గీ॥ ఎన్నియున్నను మోదము • నున్నె రుచ
కందుమారుఁ బోలునవవ • యన్యునకఁదె
నెన్నఁదరమె యేరికైన •

అది యెటు చేకురునందువేమో యేదియూహింపను నెఱుంగక చింతిలిన నాకు నాటకము నొకటిఁ దెలిపి నీవామోద మొడగూర్పవా? అట్లనే
నిన్నుఁగోలి

వలచివలపించు చెలి యుండ • వలయుఁగాక

నటి:——అట్టి చెలి లేమి కావున నీరాజున కెల్లప్పుడుఁ జింతయే కాఁబోలు?

సూత్ర:——అయ్యో మఱచితి విచారమేల? నేఁడు పేరోలగంబున రత్నసువర్ణఖచిత సింహాసనంబున జనానందంబుగఁ గొలువుతీరి యుండును. ప్రసంగవశమున నటకుఁ బోవనున్నకాలము మఱచితి. నీవిఁక లోనికరుగుము నేనేగెద.

నటి:——చిత్తము. (ఇరువురు చెఱియొకవైపున కరుఁగుదురు)

ఇది ప్రస్తావన.

---

* వ॥ సు [రాజమహేంద్రవరపుర రాజకీయ కళాశాలాంధ్రోపాధ్యాయుఁడును వేణీసంహారాది గ్రంథకర్తయు నగు వడ్డాది సుబ్బా

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

# సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

## ప్రథమాంకము.

### ప్రథమరంగము.

[పాంచాలమున జయంతుని యాస్థానము.]

(ప్రవేశము—జయంతుఁడు; సుబుద్ధి;)

జయం:——మంత్రివరా!

సీ॥ తల్లిదండ్రులు పసి ♦ తనమునందుఁ జోవఁ
బితమాతకొఱలేక ♦ పెంచినావు
ప్రభుచింత లేకుండఁ ♦ బ్రజలనెల్లర నీవు
సలుగులు బాపి ర ♦ క్షించినావు
రాజ్యంబునకుఁ గీడు ♦ రాకుండుటకుఁ గాను
శత్రువర్గమునెల్ల ♦ జఱచినావు
ప్రజలెల్ల సౌఖ్యంబుఁ ♦ బడయఁగా బాటలు
వనములు పెక్కులే ♦ ర్పరచినావు

తే॥ గీ॥ కరుణవిద్యాసుబుద్ధులు ♦ కఱపినావు
పట్టణములెల కనుబాగు ♦ పఱచినావు

నలువ చిలువలకైనను ♦ దలఁప నీవ
రగుణములఁ బొగడను లేద ♦ రసిన లావు॥

సుబు:——రాజకుమారా! నీవింతగాఁ బల్కుటకు నాయందె క్కుడేమియులేదు. మీవల్ల జీవించుటచే నేఁజేయవలసిన కృత్యము జేసితి.

జయం:——సచివాగ్రణీ! అట్లనకుము.

ఆ॥ వె॥ న్యాయవంతులైన ♦ నన్యాయమొసరింత్రు
ధనము దక్కునంచుఁ ♦ దలఁతురేని

ఇంతయే గాక,

ధనము గలిగినవెనుక ♦ దక్షుఁడు లేకున్న
నింక నీధరిత్రి నేమిచెప్ప

ఇయ్యది యబద్ధమా ! మనము మన కన్నులార నెందఱఁజూచుచు నుండలేము.

సుబు:——సత్యమే. అయినను న్యాయాన్యాయంబుల విచారింపవలదా? ఒరులకుఁ గీడొనరించిన దైవము తమ్ముదండించు నను భీతియైన వలదా? కఠినహృదయులై ధనాపేక్షచే నితరులఁ బాధుచే యఁదలంతులేని వారికి యమబాధలు దక్క మోక్షంబు నుంతయైనఁ గలదా?

జయం:——పాపంబునకు వెఱచు సత్యవంతులకుఁగాని దురాశాపాత్రులగు దుష్టుల కట్టి వివేకంబుండునా? ఇట్టి యన్యాయముల నేర్పరుపఁ గష్టమేగదా? మఱియు,

“రాజ్యాంతే నరకంధ్రువమ్మ” ని పెద్దలు శాసించిరి.

తే॥ గీ॥ రాజ్యసుఖముల మునుకొని ♦ రంజిలి తుద
నరకవహ్నిని బడుటక ♦ న్న వినుమంత్య
మున సుఖమె మేలని తలఁతు ♦ మనమునందు
కానఁదోలుతఁ గష్టంబులే ♦ కలుగనిమ్ము॥

సుబు—(చెవులు మూసికొని) హరిహరీ! రాకుమారా! ఏల యిట్టియమంగళవాక్యము లాడుచు నుంటివి? నీవలె నందఱుఁ గాననంబున నుండఁగోరినఁ బ్రజలఁ బాలించు ప్రభువు లెవ్వరు. దైవమెవ్వరి కెట్లు విధించిన నట్లొనర్పక యితరమొనర్ప నరులతరమా? అదియునుంగాక,

తే॥ గీ॥ బాలుఁడవుగాన నెఱుఁగక ♦ పల్కుచుంటి
వెందరెందరు రాజ్యంబు ♦ నేలలేదు
వారలెల్లను నిట్టి వి ♦ చారమునకుఁ
బాత్రులైరేమొ తెల్పు భూ ♦ పాలతనయ॥

జయం—సుబుద్ధీ! నేనేమంటిని? అన్యాయ మొనర్చుచు రాజ్యమున సుఖపడుటకన్న నడవుల జడదారినై యిడుమలు పడుటయే కడు శ్రేయస్కరమని నుడివితి దానికింత వగపేల నీకు?

సేవ—[ప్రవేశించి] మహాప్రభూ! తమ కడకు రా నొకభిక్షుకుఁడు ద్వారమున వేచియున్నాఁడు. దేవర సెలవైనఁ బ్రవేశపెట్టెద.

జయం—(మంత్రితో) అమాత్యవరా! అతఁడేనిమిత్తమై యిటు వచ్చియుండెనో? కానిమ్ము తెలిసికొందము. తినఁబోవుచు రుచు లడుగనేల? (సేవకునితో) సేవకా! వానిని నిరాటంకముగ లోనఁ బ్రవేశపెట్టుము.

జయం — మంత్రిపుంగవా! వానిని కొట్టి యిక్కట్టులు పెట్టించెనో లేనిచో నాతఁడిట్లేడుచు రాఁబనియేమి? కావున నే

తే॥ గీ॥ ప్రజలఁ బ్రజలనుబోలె కా ♦ వంగవలయుఁ
వారివారి యిక్కట్టులెల్లఁ ♦ బాపవలయుఁ
నట్లుగాక స్వలాభమే ♦ యరయుచుండిన
రాజునకు బిరుదు మేల్లను ♦ రాజ్యమేల॥

[ప్రవేశము:—భిక్షుకుఁడు పాడుచు]

హిందూస్థానీ సురటరాగము—రూపకతాళము.

ఆహా! నేఁడరసితిని-జోహార్-జోహార్-జోహార్
మహా-రాజా-జోహార్
కన్నులకు నానందము ♦ ఘటిల్లెనుగా
మన్ను-జేఁడ-మన్నింపుమా
కాంచితి మిమ్ము నా-కజపుదీరఁగను-గళకాసముననను
కాంచ-నాంగా-పంచ-శరరూప

మేదినీవరా! నాది యొక్క చిన్నిమనవి గలదు శ్రద్ధతో నాలింప ద. మీజననమాదిగఁ గొన్ని నాళ్ళవరకు మీదాన వానీజనప మిమ్మునే పీడయుఁ బొందకుంటకుఁగాను గొన్ని నాణెములు వైచి దిగఁదుడిచి సౌధమున కావలఁ బాఱవైచుచు వచ్చిరి. కని నేనాకాసుల గ్రహించుచు వచ్చుచు నుంటి. దాన నాదా ముక్కింతి నమ్మఁ బాసె. అందునకుఁగా నో ధరాధిపా! నా చాలినంతవర్యంత మొకసంగతి మీ కెఱింగించి ప్రయత్నించి విముక్తుఁడఁ గా నుంటి.

ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పవచ్చితిని • నో నరనాథ! ధరిత్రి నింక మీ
కొక్కటి లోటు గల్గెనది • యున్నను లోపము తీఱు నేదనన్
జక్కని చుక్క నొక్కతెను • జాయగఁజేకొనుటే సుఁడీ
అట్లు చేయ నాకేమి లాభము! నా విచారము మెండగుటచే యనెద రేమో కాదు కాదు. అనారీరత్నము

సజా

చక్కరమాటలం దెలిపి • శ్రాంతినిదోలెదు సౌఖ్యమిచ్చెదుక్

సుబు—(తనలో) బళిరా! ఈతనికి నాయూహయే స్ఫురించెను.

జోగి—ఆపె యెక్కడ లభించునందురా తెల్పెద వినుఁడు.

క॥ కంటిని జలువా...నే
నొంటరిగా నొక్కయువిద • నుర్వీనాథా!
తుంటవిలుకానినైనన్
బంటునుగాఁ జేయును బలు • పలుకులికేలా॥

సుబు—వహ్వా! అట్టి కలికియే లభించిన నీకఁ గొఱత యేమి?

జోగి—

ఉ॥ చూడఁగలేదు నేనెచట • సుందరిఁ బోలెడు ముద్దుగుమ్మలన్
జూడఁగలాఁడనంచు మది • నుంతయు నెంచను రాజశేఖరా!

జయం—

ఆలలితాంగి యెవ్వతెయొ • యాపెను గన్న జనంబులేరొ యె
వ్వాడలనుండెనో మొఱఁగఁ • బల్కుమునా మమదేది మోత్వరన్॥

కన్నడ రాగము—రూపకతాళము.

జోగి—

దేవా! తెల్పెద వినుఁడ ♦ దేవి చరిత మెల్ల మీరు

జగతి క్షత్రియవంశమున ♦ జననమయ్యె నా ♦ సుగుణవ

జగన్మోహిని యందురు ♦ జగముసందలి ♦ జనులెల్లరు

జయం—బళిరే! పేరికిఁ దగియుండును గాఁబోలు?

జోగి—

జనన మయిన వెనుక జనని చనిపోయెను నాఁటనుండి

జనకుఁడా పెను♦సాఁకుచుండె♦మనయూర నె♦మనుచుండిరి

జయం—కట్టా! మాత కఱవయ్యెనా? ఐనను నాకొక్క

తోఁచుచునుండె వినుము.

చ॥ వనితను జూడకే ధర ♦ వివాహము చేసికొనంగ రాదు చే

కొని యటుపిమ్మటం జెలిని ♦ గుందఁగఁ జేయఁగరాదు మోహవ

న్య సలిల నేత్రలందునన ♦ నాటఁగఁ జేయుచు భార్యవీడఁ; గా

వునఁ జెలిఁజూచు మార్గమును♦బూనియొకన్ బ్రపిఁ జెప్పు మెట్టులో!

సుబు—రాజపుత్రా! కడుఁ జక్కఁగఁ బల్కితివి!

జోగి—ఏలికా! నాకొక్క యుపాయమున మాత్రము తోఁచు చున్నది. కాని, దానిఁ జెప్పుటకు నాకే సిగ్గు వొడముచున్నది. ఐనఁ దేవరకార్యమే కావునఁ జెప్పెదను. అది యుక్తమైనచో నౌనర్పుఁడు లేనిచో నన్ను క్షమింపుఁడు.

జయం—అట్లే. దానఁ దప్పేమి వినిపింపుము.

జోగి—ధరావల్లభా! ఈ రేయి నావెంటను మీరుకూడ నావలెనే భిక్షుకునివేషము ధరించి వత్తురేని యాపె మీకొంటనిపాటున గంటఁబడును.

జయం—సరే! నీవు సాయంకాల మిచ్చోటికి రమ్ము. నేఁ బ్రచ్ఛన్నవేషమున నీవెంట వత్తును.

జోగి—చిత్తము. [నిష్క్రమించుచున్నాఁడు.]

జయం—మంత్రిసత్తమా! ఇఁక మనము కొలువుచాలింతము.

(నిష్క్రమింతురు. తెరవ్రాలును.)

## ప్రథమాంకము:—ద్వితీయరంగము.

స్థలము—ఉద్యానవనము.

[చిత్రరేఖ పాడుచు జగన్మోహినితోఁ బ్రవేశించును.]

రాగము జంజూటి—తాళము రూపకము.

చిత్ర—

ఎంతో♦వింత♦కాంత♦యీవ♦సంత♦కాలము
అంతమగును♦జంతలీ వన♦మంతయుఁ గనినఁ 1
చాలఁ♦గా వ♦సంతు♦పెండ్లి♦లీలఁ♦జొలి వృ
క్షాల♦వ్రేలు♦నీ ల♦తల్ తోర♦ణాలువోలె హా! 2
బాల♦మేలి♦పూలు♦చాల♦రాలి♦యుండెఁగా
తలఁ♦బ్రాలు వోయు♦వేళ రాల్ ము♦త్యాలః♦వోలె హా! 3.

జగ—చెలీ! నీచెప్పిన చొప్పుననే యీవనము కడు మనోహరముగ నుండె. [అని నడచుచు] ఆహా! ఇటు చూచితివా? ఈ లతామతల్లిక

ఉ॥ బాగుగఁబెంచి పాలకుఁడు ♦ ప్రాయము రాఁగనె యందమైన పు

న్నాగముతోడఁ జేర్పఁ దను ♦ నాతిరొ! కాలకృతంబునన్వి
బాగులునోగులుం గలుగఁ ♦ బాల్పును నెంచదు వీడ

చిత్ర— మాలతీ

బాగుఁ గొమ్మలెల్ల నినుఁ ♦ బట్టి చరించిన వాంఛ తీరనల్

జగ—(ఒక సరోవరముపైఁ జూపు నిగిడించి) నెచ్చెలీ! ఇ
రమ్మిటు ఇటు (అని యామె భుజముపై దన వామహస్తంబిడి
చేతివ్రేలితోఁ జూపుచు) ఆకొలఁకున నొక మలినజంతువు

చ॥ పలుతెగవన్నియల్గలుగు ♦ పద్మములోఁగలతేనెఁ గ్రోలఁగాఁ
దలఁచుచు నప్పలన్మనిఁగి♦తల్లడమందెడిఁ జూడుమో చెలీ!

చిత్ర—తెలియకసాధ్య సాధ్యములు♦తీపగుదానిని గోరు దుష్ట జీ
వులు పడు పాట్లివే సుమి ప్ర♦ఫుల్లనవాబ్జముఖీ! సఖీ! ధర

జగ—(మెల్లఁగ వేఱొక యెడకుఁబోయి) శృంగారవనోమ
ధీమణీ! బామామణీ! ఝంఝుమ్మని మారుటంకార ఝంకారమున

ఉ॥ కాంచితె యెల్ల తావులను♦గల్గు పదార్థము తస్కరించుచున్
గాంచనగౌరవంబు సరి♦గాంచఁగఁ జాలని యీమలిమ్లుచున్

చిత్ర—మించును

మించును మించుమేనుగల♦మెల్తుక మెప్పులఁ బొందునట్టి యీ
కాంచనగౌరవంబుసరి ♦ గాంచఁగ నెంచిన చేటు మూడెనున్

జగ—(మఱియొక చోటునకుఁ దీసికొని యేగి పైనఁ జూ
చు) ఆహాహా! ఆపలుగాకు లెట్లు కష్టనహించి పోరెడినో యం
సితివా?

హిందూస్థానిబేహాగ్ రాగము—ఆదితాళము.

ఓ మీననేత్ర యుక♦మీనునకై తమ♦మేనులు తొఱగను
బూని యుండె ర♦క్తాననములఁ గను♦మానని పోరలుకన్

చిత్రి—బళి! బళి! కనుఁగొంటిని.

జగ—తుదకేమైనదో యెఱుంగుదువా యీ విసారము?

తెలిపెదఁ జెలి కొలఁకునఁగలవే ♦ యలలను జలములు చలింపవే

చిత్ర—అవునవునఁ సితి నతివా ♦ యదిగో నదిగో నచ్చో మగువా

జగ—ఆ వనముఁ జొచ్చెఁజూ ♦ వాలుఁగంటి యా ♦ పలుఁగాకుల పెను

బారి తొలఁగి వే ♦ బాములు పడిపడి ♦ ప్రాణములు వడంకఁగ

చిత్ర—ఔను విసారమగుపడమి నిప్పుడు చూడు మాపలుగా కులు దీనాననములఁ బోరాటము మాని యీదారిని బోయెడిని.

జగ—తీవఁబోణీ! ఈవింత నరయుము. ఈలత తన చెంత నున్న యాలతామతల్లికను తనవంటి తీఁగ యని తెలియక యెల్లు పెనఁగొనుచున్నదో!

చిత్ర—లతాంగీ! ఐన దానికేమి వెఱ్ఱి యబ్బె. దానితోఁ దాను నా పున్నాగము నలముకొని శోభిల్లుచుండెను.

జగ—ఆఁగుమాఁగుము; ఆకడ నేదియో కంఠస్వరము విన నయ్యెడిని.

చిత్ర—(చెవి యొగ్గి విని) జగన్మోహినీ! అది మన మంజు వాణి కంఠము గాదా?

[మంజువాణి పాడుచుఁ బ్రవేశించుచున్నది.]

ఆహా! వనంబు మేల్ ♦ లతలతో మెండుగా ♦ సొగసుగనుండెఁగా

పొలతుల రండు గా ♦ ఢా-నంద-మొంద-నిండు-నని పిలచెడి

ధ్వని-బనుపుచు

కీరశారికలతోడఁ ♦ బూవుతావులతోడఁ ♦ తేనెసోనల తోడఁ

వాతగీతములతోడఁ-సొంపు-పెంపు-నింపు చుండె

చిత్ర—[మంజువాణి కెదురేగి] చెలీ! ఏమింతయాలస్య

మంజు—ఇప్పటికి తీరుబడి యైనదే.

చిత్ర—అటులా! దాని కేమిగాని మంజువాణీ! నేఁడేమియె కాని మన సఖి జగన్మోహిని మునుపటివలెఁగాక చింతచేయుచున్నట్లు మె ముఖము సూచించుచున్నది.

మంజు—ఏమికారణమై యుండునో రమ్ము. మనము త్వరల దానిఁగనుగొందము. (అని నడిచి వచ్చుచునుందురు.)

జగ—(తనలో) ఆహా! ఆమారసుందరవిగ్రహుఁడు నా లభించునా? నాయట్టి యభాగ్యురాలిని గోరునా? ఇట్టి కలలోఁగన పురుషునకై యేను బరితపించుట యుచితమా? అట్టివాఁడీ భు నిక్కంబుగా నుండునా? ఒకవేళ నుండినను ఆతండే కులజుండై యుండునో? మనోహరమగు మేడికాయంగనియుఁ దావిలేని పూవు గనియు భ్రమించుట వెఱ్ఱితనముగాదా? రూపంబునుంబోలి గుణంబ లుండునా? ఇది తెలియకయ నే నెట్లు వరింతును?

చిత్రి—మంజు—(జగన్మోహినిని సమీపింతురు)

జగ—నెచ్చెలులారా! మన మీాఘాయాదుత్రిమము కడ నిం విశ్రమింతమా?

చిత్రి—మంజు—ఆ అట్లే యొనర్తము.

(అని ముగ్వురు కూర్చుందురు)

చిత్రి—[కొంతయాగి] ప్రియసఖి! నామనంబు నొక సంశ యము బాధింపుచున్నది. అయ్యది నిన్నడిగి తీర్చుకొనవచ్చునా

జగ—ఏమిది?

చిత్ర—నేఁడేమియో కాని నీముఖంబున వెల్లందనంబు తో

చుచున్నది. వనవిహారంబోకింత యొనర్చినను నీమనంబున నలజడి యుపశమిల్లినట్లు తోఁచదు. కారణ మేమై యుండును?

మంజు—ఔనౌను చిత్రరేఖా? బాగుగా గ్రహించితివి. నాకును నేఁ డీపె వదనంబారయ నట్లే కాన్పించెను.

జగ—అంగనలారా! నన్ను హాస్యమాడు తలంపున నిట్లు పల్కుచుంటిరే కాని నాకేమి చింతో?

చిత్ర—చింతయే లేకున్న నీ విట్లుండుటకుఁ గారణమేమి? మఱియును బ్రతిదినము దేదీప్యమానమై వెలుంగు నీ ముఖచంద్రికలు నేఁడు దుఃఖజలముగ్జాలంబుల మాటువడియున్న ట్లేరికి తెల్లముగాదు?

జగ—[ఊరకుండును]

మంజు—కాంతామణీ! ఏకోదరల వలె మెలఁగు నీ యనుఁగు చెలుల యొద్దనా నీ దాఁపరికము? ఇష్టసఖులకో కానొకపట్టున నేదినైన విపత్తు సంభవించిన నయ్యది తోడిచెలులచేఁ దీఱునని యెఱుంగవా? వేరెవ్వరికైన నీగుట్టు బయల్పుత్తుమనియా నీ యుద్దేశము?

జగ—అట్లెన్నటికినిఁ గాదు.

చిత్ర—కానిదో నింక నీ దాఁచుట లెందుకు?

జగ—ఇందు దాఁచుట కేమున్నది? మీకును నాకోరిక దీర్పుట దుర్ఘటమే.

చిత్ర—మమ్ముల నడిగి తెలిసికొనకయె మా కసాధ్యమని నీ వెట్లెఱుఁగుదువు? మాచేతనైనంత వట్టు నీకోరిక నీడేర్పఁ బ్రయత్నింతుము. వేగిరము వాక్రువ్వుము.

జగ—నన్నింతగా బలవంత పెట్టుచుంటివి కావునఁ దెల్పెద వినుము

ఉ॥ నిక్కము దాఁపనేల నిఁక ♦ నీరజనేత్రిరో! నిన్నరాత్రి నేఁ
జక్కరవింటినాయకు వ ♦ సంతజయంతులఁ జందమామనుఙ్
జక్కదనంబునందుఁ దన ♦ సాటికిఁ దేరఁగనీనివాని నా
చెక్కిలి నొక్కి మారసుఖ ♦ చేష్టలు సల్పినవానిఁ గంటినే.

చిత్ర—కాంతామణీ! ఇంత మాత్రమునకై నీకింత వగపేల? నీవు చూచిన మోహనాకారుని రూపంబు లిఖియింపఁగలవా?

జగ—అయ్యో తియ్యఁబోణీ! నేనెట్లు వ్రాయఁగలను. ఎన్నఁడుఁ బరపురుషులఁ గన్నెత్తైన జూడని నన్నా నవమోహనుఁడు తమకంబునఁ దరిజేర్చుతఱి మునువునఁ బరవశనై యొడలెఱుఁగక లజ్జాభయంబు లాక్రమింపఁ బూర్తిగఁ గన్నులవిప్పి చూడనైతి.

మంజు—అట్లైనఁ గష్టమే కదా? చెలీ? నిక్కముగ నిన్నా మదనసుందరవిగ్రహుండు మారుపోరున ముంచెననియే యెంచి యుబ్బితివి కాఁబోలు [అని చిఱునగవునఁ గ్రేఁగంట నామెను జూచును]

జగ—కలికీ! నేఁ దొలుతనే మీరిట్లు హేళన చేయుదురని లజ్జించి చెప్పనైతి. అట్టియెడ నన్ను నిర్బంధించి యిట్లాడుచుండిరి [నిట్టూర్పువిడచి] అయ్యో! మిమ్మననేల? నన్నేయనుకొనవలె లేనన్న

ఉ॥ అందని మ్రానిపండ్లకొఱ ♦ కఱ్ఱును జాచెడు వెఱ్ఱి వోలె నేఁ
బొందఁగ నెంతుఁగా యతనిఁ ♦ బొల్పుగ నింతటి ముగ్ధలుందురే
సుందరుఁడంగనాపతితి ♦ సూనశరుండయొ నన్ను గోరునే
ముందటిబాముసందతని ♦ మోవికి పూజలొనర్పుచుండిరఙ

ఓయువతులారా! వేయి యేల? ఆ నవయువతీభావజుఁడే క్షత్రియుఁడై నన్ను వరింపనిచో ఖడ్గరజ్జువిషానలోదకంబులఁ బ్రాణంబులనైన వోనాడు దానఁ గాని యన్యునిఁ గోర [అని విచారించును]

చిత్ర—ఉ॥ చింతిలకమ్మ నీవిటులు ♦ చిత్తవికారము బొందకమ్మ
మంజు—

సీ

వంతను వీడుమమ్మ బల ♦ వంతము ప్రాణము వీడకమ్మ
చిత్ర—

ఆ

యింతటి మాత్రనే సమసె ♦ దే యికజాలును జాలు దైవ మా
కాంతునకై సృజింప నినుఁ ♦ గాక మరొక్కరిఁ బెండ్లియాడునే!
దీనికేమి కాని నే నొక్క యుపాయము దెల్పెద దానిని జేయుదమా?

జగ—అది యేది?

చిత్ర—నేనీ భూలోక రాజశేఖరుల చిత్రపటంబులు చూపెద. నీ యందగాఁడందు నుండునేమో చూడుము.

మంజు—సుదతీ! ఇది మంచి యుక్తియే.

జగ—మేలు మేలట్లే యొనర్పుము [ఒకింత సంతోషమును జూపును]

చిత్ర—సరే యిటు చూడుము [చిత్రఫలకంబుల నొక్కొక్కటిఁ జూపుచు]

సీ॥ ఇతఁడు ఘూర్జరప్రభు ♦ వింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి
జగ—[చూచి పెదవి విరచి] ♦ ఇతఁడు కాఁడె
చిత్ర—ఇతఁడు మాళవనాథుఁ♦డింతిరో యితనినా♦యీవుగన్గొంటివి
జగ—[అనిష్టమును సూచించుచు] ♦ ఇతఁడు కాఁడె
చిత్ర—ఇతఁడు విదర్భ రా♦జింతిరో యితనినా♦ యీవుగన్గొంటివి
జగ—[అసూయతో] ♦ ఇతఁడు కాఁడె
చిత్ర—ఇతఁడు వంగప్రభు♦వింతిరో యితనినా♦యీవు గన్గొంటివి
జగ—[పెడమొగమున] ♦ ఇతఁడు కాఁడె

చిత్ర—ఇతఁడ యోధ్యకునాథుఁ ◆డింతిరో ◆యితనినా ◆యూవుగఁగ్గొంటివి ◆ ఇతఁడు కాఁడె

జగ—[ఆకసముం గనుంగొనుచు]

చిత్ర—ఇతఁడు నేపాళరా◆జింతిరో యితనినా◆యూవు గగ్గొంటివి ◆ ఇతఁడు కాఁడె

జగ—[నేల జూచుచు]

చిత్ర—ఇతఁడు కాశ్మీరరా◆జింతిరో యితనినా◆యూవు గన్గొంటివి ◆ ఇతఁడు కాఁడె

జగ—[చేయి నూపుచు]

చిత్ర—[తనలో] ఆహా! వీరెవ్వరు కారని వచియించుచున్న దే యతఁడు మానవరాజో దేవరాజో కదా? ఏన నాయెఱింగిన వీర లఁగూడ చూపెద

చిత్ర—ఆ॥వె॥ ఇతఁడు సింధునాథుఁ డింతిరో యితనినా
యూవు గనుఁగొనినది

జగ—[నిట్టూర్పు విడచి చెక్కిటఁ జేయిజేర్చి] ◆ ఇతఁడు కాఁడె

మంజు—బాగు బాగు వీర లెవ్వరుఁ గాకున్నచో వేఱుగ నీ కొఱ కాతని సృజింపవలెనని తోఁచెడిని

చిత్ర—వారిరు హా! క్షీ? వేరెవ్వరు నాయెఱిఁగినంతవరకు లేరు. ఈకడ వానిం జూడుము

ఇతఁడు మన యధిపతి ◆ యింతిరో యితనినా
యూవు గనుఁగొనినది

జగ—[సంతోషాతిశయమున దేహముగగుర్పొడువ]◆ఇతఁడె యితఁడె

(వక్షమునఁ బటము జేర్చుకొని యదేపనిగఁ జూచుచు నానం దబాష్పములనించును)

మంజు—అమ్మయ్య యిప్పటికైన మా యలజడి యుపశ మించె నంతె చాలును. ఏదీ యొక్కసారి నీ చిత్తచోరుని నముఁ జూ

డనిమ్మా. ఇదివరకాతని నేను చెప్ప వినుటయే కాని చూచి యెఱుంగను.

జగ—[పటము నిచ్చును]

మంజు—(చూచి) మేలు మేలంగనా! నీపుణ్యావశమున నీతండు నీ కంటఁబడియె. ఇతనితో నీఁకఁటి గాలంబు గడపుచు మమ్మ నీ కేంగంటనైనఁ జూడవు కాఁబోలు! ఒడిని బుడుత నిడుకొని పుడమినంతయు వెదకిన ట్లీతనికొఱ కెన్ని యవస్థలు పడితిమే? ఎంత కాంతివంతుని వరించితివే!

చిత్ర—లేక సామాన్యపురుషుఁ గోరెననుకొంటివా యేమి? చూడుమీ సొగసీ చూపీ యొయ్యారము

మ॥ తెలిజ్యోత్స్నల్లోలుకాడు మోముశశిస♦ తీ్కర్తింబ్రశంసించుఁగా
చలువల్గ్రిమ్మ సుధాప్రవాదంబులఁ గటా ♦ క్షంబుల్ ప్రశంసించుఁగా
చెలువున్ధైర్యముశౌర్యముల్ హృదిప్రశం ♦ సించున్ హాయల్మీరరా
జిలు వీనిం గెలువం గలారెవరు రా ♦ జీవాక్షియే సూ సఖి

చెలియా! నీవు జన్మసాఫల్యమును బొందితి వింక నీకేమి కావలయు!

జగ—అయ్యో నెచ్చెలులారా? మీరు నన్నిట్లూపి చూచుచుంటిరేకాని యీవదనవిజితసోమునిం గలియు నంతటి భాగ్యవంతురాలనా? ఈ పురుషసింహుండు నన్ను వరించునా?

చిత్ర—ఇవి యేటి మాటలు

తే॥ గీ॥ అతివ నినుఁ జూడ మానుల ♦ కైన వలపు
జననమగుటలు నిక్కమీ ♦ యినుఁడ దెట్టు

వలపఁ డీరేడు జగములఁ ♦ బోలతి నీదు
కాలిగోటికి సరిపోరు ♦ గానరారు

జగ—ప్రియసఖీ! ఇది నిశ్చయముగ నతిశయోక్తి సుమీ?

చిత్ర—నీవట్లనుకొనెదవుగాని యుండెంతమాత్ర మతిశయోక్తి లేదు. నీవెట్లా సుందరగుణరత్నాకరుని జూచి వలపునఁ బొక్కుచుంటివో యట్లే యాతఁడును నిన్నొక్కసారి క్రేఁగంట సరసెనేని మారాగ్నిదందహ్యమానమానసుండు గాకుండునా?

మంజు—నెచ్చెలీ! అదియుఁ గాక నీగుణరత్నాకరుఁడు కొలది కాలంబు క్రిందటనే రాజ్యధురంధరుఁడయ్యె. వలపన్న నిదివర కెట్టిదియో యెఱుఁగని నవవయస్కుఁడు.

జగ—మీమాటల మూలమున నీతఁడు సుగుణుఁడనియుఁ దేటతెల్లమాయె. కాని నేనీ మానినీనవమన్మథు వరించినట్లు మాతండ్రి కెట్లు తెలియును. నేనెట్టు వినుపింతును.

చం॥ తనువున భూమిపై వరలు ♦ దర్పకుని న్ముఖహాససోముని౯
ధనమున యక్షరాట్టునిఁ బ్ర ♦ తాపమునందున విష్ణుమీరి భూ
జనములనెల్లఁ బ్రేమఁగను ♦ చారుమనోహరు మేరుధీరుని౯
జనకున కేను గోరుట య ♦ సమ్మతమో మఱిసమ్మతంబొకో.

ఇంత వరకేమి కతంబుననో నాకుద్వాహంబు గావింప కున్నవాఁడు నామూలంబుననే నాయనగారి రాజ్యంబు వోయెననియుఁ గడునిడుమలుబడి యడలుననియుఁ బుడమిజనులు పల్కువిందు. అది యెంత నిశ్చయమో కారణమేమియో యేనెఱుంగ. కాంతామణులారా! నాయందనుగ్రహమున మీరెఱింగిన నాకాయుదంతం బెఱింగింపఁ గోరెద.

మంజు—అది యేమో నిక్కము మేము నెఱుంగము. కాని నీజననకాలలగ్నములు నీకనుగుణములుగ లేవట. అందుననే నీజననమయిన యనతికాలమున నీజనని పరలోకప్రాప్తిఁజెందెనఁట. ఇంక నేమేమో వినియుంటిమి కాని చెప్పనోరాడకున్నది. రాఁబోవు దానికై వగవనేల? కాఁగలది కాక మానదు కదా?

చిత్ర—చెలీ! ఈపె వచించినట్లు ఆగతానాగతంబులకై చింతిల్లుట వెఱ్ఱితనము. వానికై వగవక ధైర్యమానసురాలవై యనాథలను సాకెడి రమామనోహరు సుందరపాదారవిందములు డెందంబునం బాదుకొల్పి యేయఘంబులు నినుం బొందకుండ నిరతంబు స్మరియింపుచుండుము.

జగ—ఎన్నెన్ని జన్మంబులఁజేసిన కర్మంబో యీపుట్టువున ఫలింపనున్నప్పు డెవ్వరు మాత్ర మేమి యొనరుపఁ గలరు. అయినను.

ఉ॥ మానము గాచుకొంచు పలు ♦ మారు స్మరింపఁగఁగా దెపూర్వమా
జానకియు న్మదాలసయుఁ ♦ జంద్రమతీసతి యాజ్ఞసేనియున్
దానవవైరిసత్కృప స ♦ తంబును బ్రోవఁగఁ బడ్డ వారహో
యేను నదే విధిన్ హరిని ♦ నేమఱ కెప్పుడుఁ గొల్చెదన్ మదిన్

ఈసతీమణులెల్లరు నాకీ కష్టకాననము గడువఁ బక్షివాహనుని పాదపద్మసేవయను దారిఁగటాక్షించుచుండ నీవెఱపేల? సుందరీమణులారా? సాయంసమయమయిన దిఁక మనము మన మందిరముల కరుగుదము రండు.

చిత్ర—మంజు—అట్లనే [ముప్వురు నిష్క్రమింతురు]

తెర వ్రాలును.

## ప్రథమాంకము: తృతీయ రంగము.

[ప్రవేశము: భిక్షుకుఁడు ప్రచ్ఛన్నవేషమున జయంతుఁడును]

హిందూస్థానీ ఖేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము:

భిక్షు—బళి-యీనా-మనం-బానంద♦వార్ధిలో-మునిం గెఁగా ‖బళీ

ఇలా-పతిక-నాతో నీ యింటి ♦ కేను గొని యే తేరఁగా ‖బళీ‖

ఓ, ♦విలాసవిమలప్రతీతనుతగాత్రక ♦మిళిందవేణినుత్పల

మనోహరవిశాలనేత్రక, ♦గలంచి చూడఁ బదునాలుగులో-క♦

ములందు నెందు

నెన లేని మా♦నినీరత్న♦మును వే తిల-కిం-పను బళీ బళీ‖

దేవా? అల్లదె యా గజగామిని నివాసస్థానము (చూపుచున్నాఁడు)

జయం—[తనలో] ఈవచనంబుననే లోఁగల సంతోషము వెల్లివిరిసి పైకి పొంగనారంభించినది. అన్నా? ఇఁక నాకన్నెలమిన్నఁ గనుఁగొన్న నెటులుండునో?

జయం— కల్యాణి రాగము: రూపక తాళము.

తొందరను♦జెందఁబోకు♦డెందమా-యిందు

ఇందుముఖి నా♦కందెనుగా♦పొందననుచును 1

కాంచనాంగిని♦గాంచఁగానె♦కొంచమైనను

జంచలించ వల దక్లైన♦వంచనను బొందెదవు 2

చంచలాక్షి♦సంచరించఁ♦బొంచి చూడుమిదా

ఇంచు విలుకాఁడు♦వంచెడు♦పంచశరముల పాలుగాక 3

(ఇరువురు నడచుచు జగన్మోహినీనివాసస్థానమును సమీపింతురు)

హిందుస్థానీతోడి రాగము: ఆది తాళము.

భిక్షు—ఓరె మొసంగుము మాతా-మాతా-ఓరె ..

ఆఱును బ్రాణము ♦ లారగింపను నేఁ- ||ఓరె||
కూరిమి మీరఁగఁ ♦ గూర్చల తోడ నా
హారమొసంగఁ జో ♦ హారుల్పొసంగెద- ||ఓరె||

తల్లి—[అని కేకవైవ జగన్మోహిని చేత నన్నముతోఁ బ్రవేశించి సంచిని బట్టిన భిక్షుకునకిడి పోవుచున్నది.]

జయం—[విస్మయమునఁ దనలో]...

హిందుస్థానీ భైరవిరాగము: త్రిశ్రజాతి ఏకతాళము:

ఏరీ రేఁడు లోకములనారిఁ గేరు ♦ చారుసుకుమారాంగనల్ ||ఏ||
సన్నుతాంగి మోము ♦ పున్నమచంద్రుని ♦ వన్నెలు తగ్గించుఁగా-
హాయ్-హాయ్ 1
చేడెకన్నులు ♦ చేరలకు మించి తోఁగ ♦ లీడు రావని పించుఁగా-
బళిరా 2
కీరవాణి ♦ కెమ్మోవి ♦ కెంపుచక్కెరల ♦ నీరసములఁ జేయుఁగా-
వహ్వ- 3
తొల్కారు మెఱుఁగును ♦ గల్గిదేహము చాల ♦ చుల్కన చేయుచుండె-మేల్-మేల్ 4

జయం—(ప్రకాశముగా) ఓయీ! నేనీ నారీరత్నంబును బూర్తిగఁ జూడనైతి. మరలరప్పించుట కేదైన నుపాయ మున్నదా?

భిక్షు—చిత్రము మహారాజా! లేకేమి. ఇదిగో రప్పించెదఁ జూడుఁడు [ప్రకాశముగా] అమ్మా నేఁడు నాతోఁగూడ నొక మహనీయుఁడు వచ్చియుండె. తల్లి

జయం—[లోలోన] మనమా! తొందరం జెందకుము. నేత్రంబులారా! ఆతరుణియనుగ్రహామునకుం జాగినంతనె మీకు హీనః కాదు సుండీ. దేహామా! జలదరిల్లక దృఢముగ నుండుము.

జగ—(తిరుగం బ్రవేశించి జయంతుని సంచినన్న మిడిచను)

జయం—(తనలో) ఆహా! ధన్యుండనైతి. నన్నుంబోలు ణ్యులెవరు

చం॥ బళి!బళి! పూర్వజన్మమున♦భాగ్యము లేమియొనర్చియుండెనో
ఘుతకు తళుక్కుసన్మొఱయు♦తన్విని గాంచంగనాదునేత్రముల్
ఇంతవర కదృష్టవంతుండనే యింక సందేహా మేలని
చెలి యింక నీమ సొమ్మనుచుం♦జెప్పవినంగను నాదుశ్రోత్రము
కలికిని బ్రక్కంజేర్చుటకు♦గాత్రముచేసెనో లేదో పుణ్యముల్
(పరికాశముగా) యోగివర్యా నీకుం బ్రత్యుపకారమే నేమి యొనర్తున

భిక్షు— దేవా! మీపరిపూర్ణకటాక్షముండిన నంతే చాలున నాకొఅంతవాసెనే వీడ్కొనియెద.

జయం—మంచిది యన్నమును వస్త్రములను దీసికొని ష్ము [ఇచ్చును]

శంకరాభరణ రాగము: ఆది తాళము.

భిక్షు—ధన్యుండ-ధన్యుండ-ధన్యుండనో ♦ మాన్యచరిత మన్నిం మింకక్
గన్నుల కామోదము గూర్పక ♦ వన్నెమిటారిని జూపుటచేన్
కన్నెల-మిన్నను-గైకొననో ♦ మన్నుతేండ! మీకార్యమెగా
ఎన్నంగ నాకొద వాసెగదా ♦ మన్నిలముంబునకే గెదంగా
ధీవరా! సెలవు (అని భిక్షుకుండు నిష్క్రమించును)

జయం — [కొంత దూరము నడచి]

చ॥ పడఁతుక హస్తపద్మములఁ◆బంగరుపళ్ళెముఁ దాల్చి సూక్ష్మమా
నమున సియాడ మస్తకరి◆నాఁగను గజ్జెలు పైడిపాంసకె
మ్ములు గలు గల్లు గల్లు మని◆మ్రోయఁ గనుల్గనలేని దేహచం
చల చెలియుంప నన్ను ముదేఁ◆జక్కన వచ్చిన రమ్య మొన్నెదన్

ఓహోరా! ఆరుచిరాకారము నా యెడంద నెడఁబాయదు కదా?

బళిరా! ఆతొలుకారు మెఱుఁగును బోలి మెఱయు నాసురుచిరాంగి తన యంగసౌష్ఠవలావణ్యాతిశయంబు లొరులకంటఁ బడకుంటనై మేలివస్త్రంబుల మాటు వెట్టి మాఱు మూలల సంచరించుచుండె గదా

కం॥ ఆ రమణీమణీ మారుని
యాఁపవ సాయక మటంచు ◆ నాత్మఁ దలఁతుఁగా
యూరక యటు కాక యుండిన
నా రమణీయత విలాస ◆ మమరునె యెందున్

ఉ॥ ఆ యబలామణి న్గదిసి◆యంగజసంగరరంగమందునన్
హా యని మోదముం గనని◆యాతని పూరుషజన్మమేలొకో
ప్రాయమదేలొకో యధిక◆రాజ్యము లేలొకొ భాగ్యమేలొకో
శ్రీ యజగంబులేలొకొ కు◆తూహలమేలొకొ కీర్తియేలొకో.

వేయేల? రేపకడ నాపె జనకు దగ్గర నా రాజ్య సర్వస్వంబు లొసంగి యైన నే నాదివ్యసౌదామినీగాత్రిం బరిణయ మాడువాఁడ

[పోవుచున్నాఁడు. యవనిక దిగజారును]

ఇది ప్రథమాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

# సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

## ద్వితీయాంకము—ప్రథమరంగము.

స్థలము—పాంచాలమున నొక వీధి.

[ఒక ప్రక్కనుండి సుబ్బావధాని పాడుచుఁ బ్రవేశించును.]

ఆనందభైరవి రాగము. ఏకతాళము.

ఔరా! అవుర! పొగడ-నేరికి తరమగు నీధరపై హాయ్ హాయ్
ఆ గారెల-బూరెల-పొర్లు-హా! హాయ్!-హాయ్!- - - -గారెల 1
బళిర!-యప్పాల రుచి-అహా!-యప్పాల శుచి-తలఁపునకే వ
చ్చుఁగా-హాయ్!-హాయ్!-తలఁపునకే వచ్చుఁగా
మఱియు-వడల-నామ-వడల-పెద్ద యట్ల-నొ-బ్బట్ల-ప్రశం-శింప
నింతయైన-వాణీకాంతునకె యలవిగాదు 2

ఔరా! విన్నవారినే నోరూట లూరించు వా యన్నాదులు తిన్నవాని నన్నా అనుండ నిచ్చునా?

ఉ॥ ఎక్కడి కూరగాయలో మ॰ఱెక్కడి పప్పులు నూరుగాయలో
ఎక్కడి వంటలక్కలో బ॰ళీ! బళి! వారల కైలు చల్లగాఁ
జక్కఁగ శుద్ధిజేసి భువి॰సంతస మందఁగ విస్తరిన్దొలిన్
జక్కని పాయసాన్నమిరు॰చేతుల జుర్రఁగ నుంచి నారహా!

వెంకావధాని—[మఱియొకప్రక్కనుండి ప్రవేశించి] ఏమిరో! మధ్యాహ్నభోజనంబు లింకను మఱపునకు రాకుండెనా యేమి?

సుబ్బా—కాదటరా? మఱి, ఆపప్పు, ఆనెయ్యి, ఆకూరలు ఏవ్ [అని త్రేణిచి] ఆహా! ఏమి వంట! ఏమిరుచి! ఏమిదాతృత్వము!

వెం — మఱి యీసాయంకాల మైదుగంటలకే బంతియే యిస్తు తినెదవు మఱల?

సుబ్బా—అయిదుగంటలకైన నేమిరా? ఆమామిడి, పనస, యరఁటి, నారింజ ఫలాదులతో నింపియుంచు విస్తరికడఁ జేరుసరికి కడుపు వెలితి యవ్వక యుండునా?

వెం—ఆ-అదియుఁ గాక మరల మనము రమ్మన్న వచ్చునవి యా యేమిటి? ఆజయంత జగన్మోహనులు కౌరడవుల నిదుములు పడ సడచు వారలు కారే

సుబ్బా—ఔనురా! అప్పుడే యిదేమి విపరీతమురా? ఇదెక్కడి న్యాయమురా? మనము పుట్టి పెరఁగి యీ యిలాతలమున నిట్టి యన్యాయము కని విని యెఱుఁగుదుమురా?

వెం—ఏమి?

సుబ్బా—

చం॥ పరుఁడెవఁడైనఁ జేయుటకు॥ బాల్యముఁగాకదికానితండ్రి యీ
సరణిని గూఁతుఁ బొమ్మనిన సంగతి వింటిమె కంటిమే కటా!
వెం—ఎఱుఁగక పల్కెదేల యిటు లేమియుఁ గారణ ముండకుండునే
సరసిజజన్ముఁడీ విధము చానకు వ్రాసినఁ దప్పునే సఖా

సుబ్బా—[కోపముతో] ఛీ! నీవెన్ని యన్న నసుము దుష్టాత్ముల కిది బిడ్డ వీరు బంధువు లిది సత్య మిది యసత్యమిది న్యాయ

మిది యన్యాయ మను తలంపుండదుగదా ? కీర్తి నపకీర్తి నైనం దలంపక విత్తమునకై యొకరిం దత్తర పుట్టిన నాయుసురూరక పోవు నని కాంబోలు వీరి యూహ. చూడుము మన్నెన్ని జన్మము లెత్తినను సరే యాపడంతి యే డ్పులని మాత్రము కట్టి కుడుపకపోదునుమీ ! పాపము !

తే॥ గీ॥ తల్లి కజువయ్యె సోదరి ♦ తలంప నున్న
యన్నదమ్ములా యంతను ♦ మున్నె లేరు
వెనుక దక్షుండు లేడు నూ ♦ జననుండొకండె
యట్టి యొకండె బాపమునకుం ♦ గట్ట నోడిని॥

వెం—ఇంతకు నీ యుద్దేశ మేమని ?

సుబ్బా—ఏమనియా ? ఇంతవఱకుం గారాబమునం జూచు చుండెను గాని యిట్టి కృత్య మెఱుంగడు. పోనీ సవతితల్లి చేసెనేమో యనుకొననైనం గాదు. ఇంక నేమని యనుకొననగు. నిశ్చయముగ సీతనిం గొన్నిగ్రహములు ధనము నెఱనిడి యిట్లు చేయించుచుండె నే కాని వేరుకాదు. ఇతం డిదివఱకెంత సుగుణుండనిపించుకొనియెనో యిప్పుడంత దుర్గుణాలవాలుండనిపించుకొనుచుండె. తనపూర్వార్జిత కీర్తి నశింప నిట్టి యవినీతిము లొనర్చుచుండెను గాని వేఱుకాదు.

వెం—ఔను. నీవు వచించెడిదియు నిజమే? ఐనను దీననుండు రహస్యమే నెఱింగింతు నాలింపుము. ఇవ యన్నియు నీమె పురాకృతకర్మములే గాని వేఱుగావు సుమీ! పిచ్చివాడా? వారు చేసిరి మేము చేసితిమి యను వెఱ్ఱిబ్రమలొందుటయే కాని మంచి చెడ్డల నీమానుసులు చేయ నేర్తురటరా ?

సుబ్బా—ఏమి? ఇది నిక్కముగ దైవప్రేరణమే యందు వేమి?

వెం—ముమ్మాటికి యింకను నందుకు సందేహమా?

సుబ్బా—అది నీవెట్లెఱుఁగుదువు?

వెం—నాకెట్లు తెలియునా తెలిపెద వినుము. నిన్న రేయి నే నాతనితో నొకసంగతిఁ బ్రసంగింప నరుగ నాతఁ డొంటరిగ నింట నొకచోటఁ గూర్చుండి తనలోఁ దాను దలపోయుచుండె. నే నామఱుఁగునుండి వింటిని.

సుబ్బా—ఏమని?

వెం—పాప మాతఁ డాసుందరి పుట్టిన వెనుకఁ గాలజ్ఞులఁ బిలిపించి యామె యాయురారోగ్యములు నడుగ వారలు

చం॥ జనవర! యేమి చెప్పుదుము ♦ చందనగంధి మనోహరాంగి వె
న్నునెడమకన్ను నద్దముల ♦ నూతనపుష్పగుళుచ్ఛసంతతిన్
ఘనమును కీరశారికలఁ ♦ గాంచనము న్నిరసించునట్టి యీ
గుణమణి దుష్టలగ్నమునఁ ♦ గుంభినిఁ దా జనియించి యుండెఁగా॥

ఉ॥ దానను జేసి యీమె వసు ♦ ధావరచంద్రమ! కొన్ని యేఁడులే
స్థానమునందు నున్ననట ♦ సౌఖ్యము గల్గదు మాతపోవు న
య్యో నిను శాత్రవుల్గెలిచి ♦ యూరెడఁ బాపుదురంత నామె ను
న్నానని బెండ్లియాడి ధవుఁ ♦ జయ్యనవీడి వియోగబాధచేఁ
గానలయందుఁ గష్టములు ♦ కాచునుగాంచును కాంతుఁబిమ్మటన్॥

ఎట్టులైనను దండ్రి కాపునఁ బరితాపంబున నయ్యో! ముద్దుబిడ్డా! నే నుండఁగ నే నీ కిట్టి యాపదలు తటస్థించె మీఁద నెట్లగునో యని తలపోసి తలపోసి చింతిల్లుచుండె. వేరువారెవరైన దుర్మార్గమవలంబింతురు గాక కన్నతండ్రి కట్లుండునా?

సుబ్బా—కటకటా!

ఉ॥ తోడెడఁ జేసి పిమ్మటను శోకముతో ముదమందు తల్లినిం
గూడ గొఱంతి జేసి యది కూడఁగ జాలదటంచు నాపెను
న్వేషకలెల్ల బాసి యతివేదనలందున మ్రగ్గ వ్రాయఁగాఁ
బాడియె మానసంబునను బాపమటంచుఁ దలంపనే విధీ॥

మిత్రమా! ఒకనేళ విరించి యట్లే వ్రాసెననుకొనుము. వీనికైన రవ్వంతకరుణ యుండఁగూడదా? అప్పె ధనాఢ్యులను సైతము పుచ్చుకొన వీని మన మెట్లొప్పు విన్నంతనే యట్టి రాతిగుండెనైన నీటు చేయు నీతలంపాతని కేల జనించె? ఇంతకును మూలము ధనము.

మ॥ ఇదియన్యాయమె యిద్దిన్యాయమిదియే మీకూఁతు నా? కూడదా?
యిడవిన్నన్నగరేమి? బంధువులుగారే వీరలం చక్కఫ్రం
దెదలోన స్థలపోయఁ జాలఁడు గదా యింతేని హా! యింతకే
మిదియో! కారణ మాధనంబు సుమి నీవేలా పలెక్క పరితగక॥

ఆహా! దురాశ యట్టివివేకనైన క్షణములో నవివేకి నొనర్చుఁగదా!

వెం—చెలికాడా! అది గాదు వినుము. ఈతరుణీమణి కెట్టులైన నిక్కట్టులు దప్పవుగదా! అట్టియెడ నీరాజ్యంబును వీరియొద్ద నుండెనేని యేరైన నపహరింతురేమో యను భీతిచే నిట్లడిగి వెడల నడిపించుచుండెనని నాయెడఁదఁ దలంతు.

సుబ్బా—అంత దయగలవాఁడైన వారి నావల కంపుటేల? అంత యాశగల వాఁడైన నారాజ్యము తానే గ్రహించి వారి నింట నుంచఁ గూడదా?

వెం—నేఁ జెప్పియుండలేదా యాపె కొన్నినాళ్ళచ్చట నుండిన నచ్చటనే చిక్కులని?

సుబ్బా—సఖా! ఇడుమలు గుడుచుట నిశ్చయమని యెట్లు తెలియుట?

వెం—అయ్యో! ఆతని సతీమణి దిగికేగుటయు రాజ్యసంపదల కాతఁడెడమై యిడుమలు పడుటయుఁ దార్కాణము కాదా?

సుబ్బా—ఔరా! ఇఁక నాతని నన్న నేమి ఫలము? ఓదయామయా! పరాత్పరా! రమామనోహరా!

మ॥ ఇదిన్యాయంబౌనొకో? యూఅకుండెదవనీ♦వేవేళ నిన్గొల్వ నో
సదయాత్మా! మదిజాలి బొందవయొయా♦సాధ్వీమణి క్రొవ్వఁగా

వెం—ఓయీ! నీకుఁ జెప్పినదంతియుఁ జెవిటి ముందుఁ సంకూదినట్లాయె

పద యీపాటికిఁ గట్టిపెట్టి తగవా♦పల్కంగ నీరీతిగ
న్నుదుటన్ వ్రాసినవ్రాత దీయుదుమెనే♦నున్నివుచించింతియున్॥

(అని తీసికొని పోవును. యవనిక పడును.)

ద్వితీయాంకము: ద్వితీయరంగము.

(స్థలము: విక్రమసింహుని యంతఃపురము.)

[చిత్రరేఖ, మంజువాణి, జగన్మోహిని, తలపట్టి విచారించు విక్రమసింహుఁడు గాన వత్తురు.]

చిత్ర—(తోడి చెలితో మెల్లన) చెలియా! మన మెంత యనుకొంటిమో యంతయు నయ్యె.

మంజు—అయ్యో! దయ్యమా! ఇంతవర కభిలభించిన రాజాగ్రేసరుఁ బాణిగ్రహణమొనర్చె మాచెలి యిడుమలు కడముట్టెనా

యని వేయి విధంబులఁ దలపోసి సంతోష సాగరంబున నోలలాడు మమ్ము నిప్పట్టున నీ విచారపారావారమునఁ గూలఁ ద్రోసితివా?

చిత్ర—ఇంతకు దైవజ్ఞుల పల్కు లబద్ధమగునా? (నిట్టూర్పు విడిచి) ఆహా! సహస్రజన్మము లెత్తినను మన కిట్టి సుగుణసౌందర్య సతీమణి లభించుట సున్న. ఇది మనపాపపరిపాకంబే.

(ఇరువురి సంభాషణ మంత్యమగును.)

జగ—తండ్రీ! ఏల యిట్లు విచారమగ్నుండవయ్యెదవు? చింతఁ దగ్గియుండుము.

విక్ర—శా॥ హా! నాముద్దులబిడ్డ స్త్రీజనమణీ♦హా! నాజగన్మోహినీ
యేనాఁడు న్నినువీడి యుండుటలయో♦యెంతేనియున్నేరఁగా
యీనాఁడా విధి నిన్ను బాపఁగను నే♦నీక్షించుచుండ్గటా!
యీ నాఫాలమునందు వ్రాసె నిఁకనే♦నెట్లుందు నాజీవమా

జగ—అయ్యో! జనకా! ఏమిట్లజ్ఞానివలె నాడుచుంటివి? ఒకరి సుఖదుఃఖములకు వేరొకరు కర్తలుకారు గదా? అదియుఁ గాక,

ఉ॥ వంతల ముంచు ఫాలమున♦వ్రాఁతల వెంతటివారినైనఁ గా
సంతయువ్రాలు దాఁటఁ దర♦మానొకో

విక్ర— అయ్యయొ రాజరాజశ్రీ
మంతుని జేతువొక్కక్షణ♦మాత్రన భిక్షుగ భిక్షునష్ట శ్రీ
మంతుని జేతువౌర! నిను♦మాటికి మెచ్చఁగ వచ్చుఁగా విధీ॥

తల్లీ! నీవెన్నియన్న నిన్నెడఁబాసి యుండుటెట్లు కొంతకాల ముద్యానవనమున నీవున్నఁ దోట్రుపడు నేను నీవు కానలఁగష్టజాలాస్పదమై కొన్ని యేఁడులు గడపెదవని తెలిసియు నెట్లు పరితపింప కుందును.

ఉ॥ అందముగానొనర్చి సర♦సాన్నములన్ భుజియింపఁ బెట్టుచున్

సుందరమైన మాటలను♦శోకము మానఁగఁ జేయుచు న్నదా
ముందున నిల్వ నీవు కదు♦ముచ్చటలొందెదు నిన్ను బాసి యె
ట్లుండుదునిఁ కేదిమార్గ మయొ♦యో మెయిఁ బ్రాణములెట్లు నిల్పుదుర్॥

జగ—తండ్రీ! నీవిట్లు ప్రాణంబులు వోనాడెదనన్న నే నేమి యందు. నాకష్టసముదాయమునెల్ల భరించి నీశక్తి యున్నంతపర్యంతము నన్ను జేపట్టి రక్షించితివి. నేఁడో నీతరము దప్పియున్నది. ఈ వ్రాఁత నానుదుట వ్రాసియున్నది. పోనిమ్ము పూర్వము

ఉ॥ తమ్మొడఁబాయ సౌఖ్యములు ♦ దారుణకానల భూములందు క
ష్టమ్ముల నొందు ద్రౌపదిని జానకిని న్దమయంతిని న్బితా?
యిమ్ములికంబులం దోలఁప ♦ నోపిరె తండ్రులు కాన వీటికిన్
గ్రమ్మఱ వచ్చుదాఁక నెద ♦ తాయినిఁ జేసి స్మరింప మానుమా?

విక్రి—కట్టా! ఎన్నియిడుమలు భరియింపవలసె?

చ॥ ఘనముగు రాజ్యసౌఖ్యములు ♦ గాంచనరత్నలసత్కిరీటముల్
జనములు వాయనోర్చితిని ♦ జారునుగాత్రిని న్యాయశీల నీ
జననిని బాయనోర్చితిని ♦ శత్రులు పాఱఁగఁదోల నోర్చితిన్
నినునెడఁ బాసిమాత్రి మిఁక ♦ నేనుసహింపఁగఁ జాలనే సుతా.

జగ—నాయనా? సర్వజనాహ్లాదముగు పురుషధైర్యంబు నెడఁ జేసి చేలవైననే నేమనఁగల? దైవము త్రిప్పుడుల కోర్వక తోసినే యుటకు మన వశమా?

విక్రి—నాయనుఁగు కూతురా? రాజ్యచ్యుతియానను భీతిచేఁ జేయి సేత మీరాష్ట్రింబూడఁ బెఱుకుకొని మిము వెడల నడువనయ్యె. ఇంతకన్న నెక్కుడు దుష్కార్య మీ కువలయంబునఁ గని విని యుందుమా?

జగ—తండ్రీ? అల్లదె! కనుంగొనుము? చండకర ప్రభాకరుం డు తీక్ష్ణ వీక్షణంబులు ప్రసరింప మాని ప్రతీచీవనితలలాటంబున సిం దూరతిలకంబు చందంబున నున్నవాఁడు కాలాతీతంబగుచుండుటచే వేగిరింపవలసి వచ్చె. మున్నెన్నఁడు నిన్ను వీడి యెఱుఁగనైన నిప్ప ట్లున [అను సగ్గోక్తిని]

విక్రి—(దుఃఖమాఁపఁ జాలక)

చ॥ కినుకను బొందకమ్మ ననుఁ ♦ గించునుగా మదినెంచకమ్మ నీ
జనకుఁ దలంపకమ్మ యగొ ♦ చచ్చెడినో యని దీర్ఘచింతలో
మునుఁగక యుండుమమ్మకను ♦ మూసియకాలము ప్రుచ్ఛమమ్మనీ
కొనరుతు రేని కష్టముల ♦ నుక్కివులాయెడ విష్ణుపాదముల్
మనమున నుంచుమమ్మ ధృతి ♦ మానముజ్జప్తిని బెట్టుమమ్మనా
యనకయి యేడ్వకమ్మనిల ♦ యంబు రయంబునఁ జేరుమమ్మమీ
దను ద్వర నీకుమారుఁడగు ♦ దక్షునితోడఁ దిలోదకంబుల
న్గొనకొని యిమ్మ

జగ—హా! పితా! అసమాన్యరూపతేజోధీవిలాసపరాక్రమో పేతా! పురుషసింహమా! (స్మృతి తప్పెను.)

విక్రి— నాపయిని ♦ గోరికలఁ విడనాడుమమ్మరో!

జగ—(లేచి) అనఘ! యిదేమి నన్ను ♦ భువినార్తనుజేతు వెవీడిపోదువే

[చరణంబులపై వ్రాలుచున్నది.]

విక్రి—లెమ్ము లెమ్ము నాయమ్మా! నీకు మఱింత దుఃఖభా జనములగు పల్కులను బేలవును, నిదివఱకిట్టి యాపదల నెఱుఁగని దానవును గావునఁ జెప్పుచుంటి.

జగ—కనుమివి కష్టసౌఖ్యములు ♦ కావడికుండలు గావె కాన నో

జనక యివెన్నినాళ్ళవల♦సౌఖ్యము గాంతును

విక్ర:— ఇఁకేటి సౌఖ్యముల్

జగ—అయ్యా! నీవే యిట్లన్న

వెనుక నిఁకేరు మాకు

విక్ర— అరయ♦బేలవు దైవమె సాయ మింకనున్

గానములఁబోగు సౌఖ్యములు♦కూర్చెడినీసుకుమారుఁడుండఁగా

వనటమునుంగనేల

జగ— పసి♦వారల నోంటిని పీడి పోదువే

విక్ర—(తనలో) కట కటా! నా పుత్రికారత్న మింకను నాపై బాళి పీడకున్నది. నన్ను నిలువెల్ల దహించు ఈ నా లోని కష్టమె ఱుంగదు. నేనేమో ప్రాణపరిత్యాగము నిశ్చయించుకొంటి ననుకొనుచున్నది. హా! హతవిధీ! నానోటనే యీమెకు నూరడింపు పలుకులు జెప్పింప నుంటివి గదా! (ప్రకాశముగా) బిడ్డా! భూమిపై ఋణము చెల్లకయ యెరును జావనేరరుగదా? దైవ మొసంగిన యాయువెన్నాళ్లో యన్నాళ్ళిట్లుండవలసినదే. మూఢు లెఱింగియు బలు తెరఁగుల నోటికి వచ్చినట్లెల్ల బ్రేలుదురు. కొందరెఱుఁగమి నాతఁడిట్లు చేసెఁ జుమీ యందురు. కాని కల్లనిజములు లాభనష్టములు దెలియ నేరరు గదా?

జగ—నాయనా! ఎవ్వరేమనుటకు నీయందక్రమమేమి.

విక్ర—ఉ॥ ఆకరమేమి లేదనుచు♦నాడుచునుందురుగాదె భూజనుల్

జగ—నిలుకడమీాద నిజమంతయుఁ దేటపడును. మఱియు,

లోకులో కాకులో యనిరి♦లోపము లేదటులన్న మాత్రనే

నీవు కలఁతవడక ధీరమానసుండవై యుండుము.

విక్రి—బిడ్డా!

వ్యాసుల మొంధువాడనొక్కొ♦యజ్ఞులెఱుంగమి నాడినంతనే
యాకటివేల్పు పుణ్యమయు♦నా ద్రతశరణ్యుని బుణ్యనెంచెదన్॥

జగ—(తనలో) ఎన్నడు లేని నామానసంబున నేడేమియో యాందోళన ముద్భవించుచున్నది. ఇక నాతండ్రిని జూచు భాగ్యము నాకున్నదో లేదో

చ॥ ఘనకులజుండు, మేదకుడు,♦కల్లలనాడెడివాడుకాడు, పావనచరితుండు, పెద్దలను♦భక్తిని గొల్చెడివాడు, బీదలన్
గనుఁగొనిప్రీతి నాదరణ♦గాండెడివాడు, జితేంద్రియుండు, వీ
నిని బెనుబాముమండి త్వర♦నిర్జరులార? విముక్తుఁజేయరే!

(ప్రకాశముగా) తండ్రీ! మంత్రి భటవర్గంబుతోఁ దన ప్రయాణంబు దెల్పనేగిన మన్మనోహరుండరుదేరు సమయుమయ్యె. వేయేండ్లు చింతించినను వారిజాసనుని వ్రాఁత తప్పింప వారి వీరి వశముగాదు. ఎట్టులో శోక మాపుకొనుము.

విక్రి—ఇట్టి క్రూరకర్మునకిఁకఁ జింతయా?

ఉ॥ పున్నమచందమామ సరి ♦ పోలెడు నీ ముఖమందుఁ జూపి యా
వెన్నెలనవ్వే పరిధ ♦ విల్ల జలావృతమైనకన్నులన్
జెన్నగు కల్పపూలవగపు ♦ చీఁకటి పోఁ గృపఁ గేలుదోయి దోః
హిన్నను గాఁగిలింపు మిద ♦ యే తుదికౌఁగిలి ముద్దుకూఁతురా॥

[ప్రవేశము—జయంతుఁడు, సుబుద్ధి.]

జయం—అమాత్య శేఖరా?

ఉ॥ పిన్నటనాఁటనుండియును ♦ బ్రేమను బెంచిసువిద్యనిచ్చి నే
మొన్నను రాజ్యమివ్వఁగను ♦ మోహినికన్నను జూపనయ్యయో!

కొంగ్రొన్నవిల్తుకోల్తలకుఁ ♦ గోల్పడి మామకు సర్వమిచ్చి తా
నెన్నక నాదు వాక్యముల ♦ నేగెనటంచెదనెంచఁ బోకుమా?

సుబు—ఉ॥ ఏలతలంతునట్లు వసు ♦ ధేశ్వర! ఏఁదెలియంగఁ జాలనే
కేలను నిన్ను నెత్తి తిల ♦ కించుచు సాఁకిన దాదిగాఁగ నీ
మేలిగొనంబులన్ రవిని ♦ మించెడు తేజముశక్తి యుక్తి నీ
వీలను గష్టపెట్టెడు ని ♦ లింపుల చెద్దయములెంచుచుంటిఁగా !

జయం—ఇఁక నావచనంబులుగా బ్రాహ్మణోత్తముల కెల్లరకు

ఉ॥ ఇంతలు పుట్టె నేటి కయొ! ♦ యీతని తండ్రి జనాళి నెంతయున్
సాంతపుమువారిఁ బోలెఁగని ♦ చొచ్చుట స్వర్గముఁ గుట్టిచేతిలో
నంతయు నుంచ నీతఁడవి ♦ యన్నియుఁ బోవిడెనన్ దలంపు మీ
స్వాంతములందు వీడనయి ♦ సాగిలి మ్రొక్కితినంచుఁ దెల్పుమా

అనంతరము

తే॥ గీ॥ నన్ను సర్వకాలంబెద ♦ నమ్మి కొల్చు
భృత్యకోటికి ముదమంను ♦ వీటివారి
కెల్లరకు రాజు తన కృత్య ♦ మింతయు నొన
రింపఁడని తెల్పి నన్ను క్ష ♦ మింపుఁ డనుము.

మఱియు నీకడసారి పల్కు లాలింపుము సచివాగ్రిణీ! అత్యంతాను రాగమున నా జనకు సేవించి యాతఁడు చనిన వెనుక సత్యవ్రతమున కుఁ గట్టువడి నను వృద్ధిపొందించి రాజ్యాభిషిక్తుఁ జేసిన యనురాగ మునే యిఁక నీ నా మామగారి యెడఁజూప నామనవి.

సుబు—హా! విధీ నిన్నేమనవచ్చు (అను సద్గోక్తిని)

విక్రి—నాయనా! మార సుకుమార శరీరా?

ఉ॥ నేమము వీడి భ్రాంతిమయి ♦ నీ ధనరాజ్యములన్ గ్రహించి ని

న్యాయములు బెట్టనెంచిన కృ ♦ పారహితుండను, శౌర్యశూన్యుఁడ న్యాయపరుఁడఁ, విపక్షుఁడను ♦ బాపుఁడ, హీనుఁడఁ, బల్కరింపఁగా మోమెటు చెల్లు

జయం—(విస్మయమున) అయ్యయ్యో యివియేటి మాటలు! మామ మము ♦ ముంతువె దుఃఖమునస్మరింతగన్

విక్రి—కట కటా! ఈశ్వరా!

ఉ॥ అల్లుని గూఁతుఁగీమునకు ♦ నర్మిలిఁ దోడ్కొనివచ్చి సొమ్ములన్
గొల్లలుగా సదా యొసఁగు ♦ కోవిదులుత్తములున్నవారలి
ట్లల్లునిరాజ్యసంపదల ♦ నన్నియుఁగైకొని కానలోనికిన్
బిల్లను గొంచుపొమ్మనిన ♦ వెంగలి మామను గంటిమే భువిన్.

జగ—జనకా? అయ్యది మాయందలి కరుణాతిరేకంబునం గాని ద్వేషంబునం గాదు కదా?

జయం—(తనలో) నెచ్చెలీ! నిజము పల్కితివి. (మామగారితో) మామా! మీకింత విచారమునకుఁ గారణము మే మరయకుంటిమి.

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

విక్ర—హా! ననుఁబోలు క్రూరులే ♦ రైనను నిలఁగలుగువారె ॥హా!॥
మనెదనెట్లు భూతలమున ♦ వనితా ♦ మణితోఁ ♦ జని-ఘన-
వనముల ♦ వనట-మునుఁగ ♦ మనమునొసఁగి ♦ పనిచియు॥ హా!॥

జగ—హా! ననుఁగొంతకాలము-నీ- ♦ మానసమున మఱవఁదలఁతు॥హా!॥
ఏ-మనుకొన్న నేమిఫలము ♦ జనకా-జని కా ♦ నన-మున-
వనటను ♦ మునుఁగు-మనుచు ♦ వనజ-భవుఁడు ♦ వ్రాయఁగ॥ హా!॥

చిత్ర—ఔరా! కన్నతండ్రి కడుపుమంట!

జగ—(చెలులకడకేగి) ప్రియసఖులారా! ప్రాణంబు లొక్కటిగ మెలఁగు మిమ్మెడఁ బాయనయ్యె. విధికృత మలంఘ్యమేగదా! అయినను,

ఆ॥ వె॥ కాన లోన నున్నఁ ♦ గష్టంబులో నున్న
బట్టణముల నున్నఁ ♦ బల్లెనున్న
మీననేత్రిలార! ♦ మిమ్ము నే మఱవను
గాన నాయెడఁ గృపఁ ♦ బూనరమ్మ.

హిందూస్థానీ భైరవిరాగము—రూపకతాళము.

చెలులు—ఓ సఖీ! సఖీ! సఖి! మము ♦ బాసి పోదువే-యెంత-వంత-చిత్రి—దోసమేమి ♦ చేసియుండె ♦ గాసిపెట్టఁగా ♦ శ్రీశా-ర-మేశా-యీసునన్ జెలీ- 1

మంజు—పూతచరిత ♦ నీతరిసం ♦ ప్రీతిఁజూడవా ♦ ధాత-వీత-దయుఁడనైతివా- 2

జగ—కోరిమున్నొనర్చినయీ ♦ నేరములకు ♦ వారి-వీరి-దూఱ-మేర సారసాక్షిరో- 3

చిత్ర—ఏరమాధవా ♦ ఏరమాధవా ♦ ఆరయవేమొ ♦ య్యారి-నారినిన్

జగ—ఆహాహా! సఖులారా! ఇది యేమి?

తే॥ గీ॥ ఓరిగాలిలోనను దీప ♦ ముంచి స్వామి!
నీ మహత్త్వము చూపు మ ♦ నిన విధంబు
ఫాలమున బ్రహ్మ వ్రాసిన ♦ వ్రాఁత లెఱిఁగి
మీర లీరీతి నడలుట ♦ నారులార!

మరియు మంజువాణీ?

చ॥ అమవసపున్నమల్ భువి ర ♦ యంబున వచ్చుచుఁ బోవుచుండవే
కమలదళాక్షి! కష్టములు ♦ కాఁపురముంమునె లేక భూజనుల్

కత్రిమమును దప్పకుండకల ♦ కాలము సౌఖ్యమె కాంచుచుందురే
బత్రిమయుచు నుంటివో సకియ ♦ పైఁగల ప్రేమను బల్కుచుంటివో.

మంజు——చెలీ! నీవింత గాదఁక నింత చెప్పము.

జంజూటీ రాగము—ఏక తాళము.

ఏవిధమున నీ ♦ వేగినపిమ్మట ♦ జీవము నిల్పుదుమో
పావని!-దైవం ♦ బీ వసుధను మ ♦ మ్మేవిధి నుంచునో హా!

చిత్ర—నిను నెడఁబాసిన ♦ నిముసము యుగమౌ ♦ మనుటయె భారంబౌ
వనజనముఖి! ని ♦ న్నెనయుచుఁ ♦ గనుఁగొను ♦ కనులెటులుందునో హా

జగ——సుధీమణులారా? సర్వమెఱింగియు నింత యేనా!

చిత్ర—సీ॥ శ్రీలెడఁ బాసెనే ♦ జింత శే దింతి ని
న్నెడఁ బాయుటకు నింత యేడ్వనయ్యె

మంజు— సింహాంపత్రిమధ్య! నీ ♦ స్నేహంబు నెడఁ జేసెఁ
గరుణ దైవము వీడి ♦ కఠినుఁడగుచు

జగ— కల్యాణులార! యే ♦ కార్యంబు మీకిట్లు
కనులనీరు వరద ♦ గాగ నేడ్వ

చిత్ర— భూపాలపుత్రి! నిన్ ♦ భూపున కిచ్చి మి
మ్మేగుమను నటంచు ♦ నెఱుఁగ మకట!

మంజు—తే॥గీ॥ శ్యామ! నిను వీడకుంటకు ♦ నోమమయ్యె!

జగ— తోడిసకియల మిము నేఁడు ♦ వీడ నయ్యె

చిత్రి— మోహనాకార మరయక ♦ మోదమున్నె

జగ——అయ్యో! తడవగుచుండె నాకునై కాఁబోలు నా నా
థుఁ డెదురు చూచుచుండె.

కీరవాణి! క్షమింపు నా ♦ నేరములను.

(అని పోఁబోవ మంజువాణి)

మంజు—జగన్మోహినీ! ఈ నాతుదివాక్యములు నాజ్ఞాపకార్థమై నీమనమునఁ బెట్టియుంచుము. సావధానవు గమ్ము.

ఉ॥ తాసములన్ జపంబుల వ్రతంబుల నెన్ని యొనర్చి యున్నన
ద్దాన ఫలంబు లేదు వసుధం బతిపాదములన్ మనంబునన్
మానక కొల్చుచుండి తన మాన్యము బోవిడకున్న స్వర్గమా
మానినిచేతనుండు వినుమా కనుమా జనుమా సుమాంగినో॥

చిత్రి—(అనంతరము చేఁబట్టి జగన్మోహినిని నిలిపి) మఱియు

ఉ॥ మానమె కల్పభూరుహము మానమె నారికి పెన్నిధానమున్
మానమె తోడునీడయును మానమె రత్నసువర్ణభూషలున్
మానమె నిత్యయానసఖియు మానమె యాపదనోర్చుదిట్టయున్
మానమె మోక్షదాయకము మానమె సర్వము మానినీమణీ!

జగ—ప్రియసఖులారా! మీదివ్యోపదేశంబుల నామానసకరండంబున నెల్లప్పుడును భద్రపరిచెద. పోయి వత్తు.

జయం—మామా! ఆజ్ఞయిండు. మంత్రీ! పోవుచు నుంటి.

జగ—తండ్రీ! నెచ్చెలులారా! ఇదె మేమరుగుచుంటిమి.

(జయం—జగ—పోదురు.)

(అందరు వారివైపున దృష్టి నిగిడించి)

ముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

పోవుచుంటిరే పుణ్యాత్ములార! కాన కీరు ॥పో॥

మా-జీవములనెల్ల-గొం॥పో॥

జీవచ్ఛవంబులుగను జేసి మమ్ము చిడిముడిపడి ॥పో॥

విశ్రి—హా! సతీపతులార! మా యాసలెల్ల సీఱు జేసి
గాసిపడి వికాసమగుగ హా! హా! హా! హా!(మూర్ఛ పోవును.)

ఇది ద్వితీయాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

# సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

## తృతీయాంకము—ప్రథమరంగము.

[స్థలము:—శ్రీనగరపుర ప్రాంతమున నున్న సరస్సు.]

(ప్రవేశము—జయం, జగ.)

సింధుకమాచి రాగము—రూపకతాళము.

జయం—కానలోనన్♦గాసిపడఁగ♦గా నను( జేకొంటి♦కాంత! ॥కా॥

జగ—ధన-మును♦జన-మునఁ సుఖమునఁ♦వేరు జేసి హా! ॥కా॥

అయ్యో! నన్వరించితివా♦చయ్యన వెత( జిక్కితివా

జయం—మానినీమణీ! యడెల్లు

జగ—మానవతిలకా! ఆనలువ

నానుదటవి వ్రాత లిట్లు

జయం—నన్నెటు త్రిప్పనీదు వ్రాత

జగ—నన్ను( గూడి యుంట చేత

జయం—చక్కెరబొమ్మరో! నమ్మను

జగ—నిక్కము పల్కితి నింకను♦పెక్కు లేటికీ ॥కా॥

ఎన్ని బన్నముల నున్న నేమి? నిన్ను నాయండ నుండ నిచ్చె

నాయండజవ్వాహానుంకు నాకంతియే చాలు.

జయం — కలికీ! ఒక్కచోఁ గూర్చుండనీక కొండ బండలం దిప్పుచు నాహారమిడ నశక్తుండనగు నావలని ప్రయోజనమేమి నీకు? చెలియా? అలసినటులుంటి వీచెట్టుకడ నింత విశ్రమింతువు గాని ర మ్మ్మ (పోయి కాసారముదరినున్న చెట్టుక్రిందఁ గూర్చుందురు.)

జగ — మానవాధీశా! సమస్తమామూలాగ్రి మెఱింగియు నీ విట్లన్న నే నేమి నుడివెద. అయ్యో! అడవినడయాడ నీవు నన్నొనర్ప లేదు కాని నేను నిన్నొనర్చితి. దానికేమి? ఆహారమలవడఁ జేత నేమి యు లేదని విచారింపకుఁము. నాతండ్రి కడనుండి నేఁ గొనివచ్చిన వరహాలలో సింకను గొన్ని వరహాలు నాచే మిగిలియుండె. ఈనాణె ములచే నెన్నాళ్లు పొట్టవోసికొందుమందురా యందునకే నొక్క యు క్తి దెల్పెద నాలింపుఁము. వీని గొని రేపకడ మీరీ పట్టణముఁ జొచ్చి మేలైన పట్టుగుడ్డను, సరిగను, ముత్యములను, జిత్రవర్ణంబులు నిర్మిం ప వలనుపడెడినుపకరణములను, దెచ్చితిరా నేనొక శృంగార కంచు ళికను నిర్మింతు. మీద హెచ్చువెలకు దాని నమ్మి మనము కాల ము గడపుదము.

జయం — మానినీతిలకమా! వచనాతీతమగు గుణములకుప్ప నాయొద్ద నుండ నాకేక కొఱంతయుఁ గలుగదు. ఉదయమున నట్లు యొనర్పవచ్చు. నీవొక్కింత నిదురబొమ్ము.

జగ — (భూమిపైఁ బరుండి) జీవితేశా! ఆయాసమున మేను వంచితినే గాని నాకు నిదురరాకుండె.

జయం — (తనలో) ఏమి? కడుబడలియున్న యీపడఁతికొడ లెఱుఁగని నిదురరావలయునే యెందునకు రాదయ్యో? (ఆలోచించి)

జౌను చిత్తము మిగుల తత్తరిల్ల మనోవ్యథాయత్తమైన యుత్తమాం
కిట్లనే గదా! కాని మిమ్మాపెకీ సరోవర సౌందర్యాదులనైన వర్ణించి
త్తశాంతి యొనర్చెద. (ప్రకాశముగా) సుందరీ! జగన్మోహినీ!

ఉ॥ ఆరయుమందు నాడు కల ♦ హంసల సొంపును విచ్చుచున్న
స్హారచయంబు సొంపును మ ♦ దాళులు పోవుచునున్న చందమ
న్నీరముమీఁది తళ్కులును ♦ నిగ్గులు దేరెడు పద్మ పత్రముల్
నీరజనేత్ర! యేరికి జ ♦ నింపదు మోదము దీనిఁ జూచినన్.

ఆహా! ఏమి యీసుధాశరశ్చంద్రుని తేజము!

శంకరాభరణరాగము—ఏకతాళము.

తుంగ♦భంగ-చయ-ముంగలిగించిని♦సింగను పక్షుడి♦నంగసయా
యంగ-జని-మోమ-పొంగు♦లం గణింపఁగ నాతరమే!
నింగి♦నిం గల వాని కాంతులూ♦ముంగ♦లం గనుపించునుగా ॥నా

జగ—(నిదురించును)

జయం—కాంతా! ఇంత సొబగున్న నేమి?

ఉ॥ చక్కవవైరి లోనలుపు ♦ చాయ నశింపఁ గరంబు లాశమై
మిక్కలి జాఁపి నీ కళల ♦ మిగ్రింగియు సంతటఁ దృప్తి జెంద కీ
ముక్కెర రూపున న్గదిసి ♦ మోవిసుధం గను గ్రోలుచుండెఁగా

ఇన్నిపాట్లు బడిసను

చిక్కెనె నీముఖంబుకళ ♦ చిక్కెనె యాతని లోఁగళంకముల్.

ప్రేయసీ? (అని పిలువఁ బలుకమి) ఈ మదవతికి నిదురపట్టినది. ఇఁ
నేనప్రమత్తుండనై కాపుండెద (అని జగన్మోహినిని బాగుగఁ దిలకిం
చి) మదిరాక్షీ! నీ కెంత దురవస్థ వాటిల్లెనే!

సీ॥ కుటిలత నీవగు ♦ కుంతలంబుల సర
ళత బాహుజంఘస్థ ♦ లంబులందుఁ
గను తెల్పు నీవు న ♦ ఖంబుల యందును
గాఢనలుపు నీవు ♦ కచములందుఁ
చాంచల్యమును నీదు ♦ చక్షుర్యుగమునందు
మాంద్యము నీవు గ ♦ మనమునందు
శూన్యత నడుమునఁ ♦ స్థూలత నీ యురో
జములను గటిప్రదే ♦ శముల యందుఁ
తే॥ గీ॥ బొందు పరచుచుండు నలు♦మోము సామి
నెన్నుదుట వ్రాసెఁ గాఁబోలు♦నన్నుమిన్న
పెక్కులిక్కట్ల నిక్కానఁ♦జిక్కి సొక్కి
పొక్కుమని లేక క్రుంగనే♦యక్కటకట !

మఱియు నెదుట వాణి నుంచుకొని నిను సృజింప మొదలిడిన మదోన్మత్తునకు యుక్తాయుక్తవివేచనజ్ఞాన మొందుండునా ! తన వికారము నడపించినట్లెల్ల నడచె. తొలిచెడుగు లన్నియు నీయెడ మేలిమై నీ సౌందర్యమునకు మఱింత వన్నెఁ దెచ్చె. ఈకట్టకడపటిది మాత్రము నిను పట్టి పల్లార్చుచుండె.

హా! నిర్భాగ్యజయంత! నిన్ను పరిణయమాడి యీనవఫుల్లదంబురుహకోమలదళాంగి యనుభవించు సౌఖ్యము లివ్వియేనా ! ఏమి! మనమా? హరిశ్చంద్రరామనలాదు లనుభవింపరా?

ఉ॥ నీతల నేఁడు క్రొత్తగఁ జ♦నింపఁగ లేదు జయంత చూడుమీ
సీ తలఁ దన్ను భూవరుల♦నేకులు చెందిరి పెక్కుపాట్లు ము
న్నాతని చేతలన్

అని నన్నూహరడించు చుంటివా? ఔనదియు నిక్కమే !

(అని దైవము నుద్దేశించి)

విధి! యహా! బహుచిత్రవిచిత్రవర్ణనా

తీతములౌను నీదు పెనుత్రిప్పుడు లెవ్వరి కెప్పుడేదియో !

ఈమేదిని నేది నిలుకడయో నాకు గోచరము కాక యుండె. ఔరా! నిన్నటి యక్షాధీశతుల్యుని నేను భిక్షాధీశతుల్యు నొనర్చితివి. నా య భాగ్యమున కేమి నాయ్యంత సుగుణశీల, నాయంతఃపురోద్యానము న హాంబట్టుశయ్య లందల రెడు బాల, యీలీల, నేల వ్రాల, జాలి మాలి, యెట్లు లీక్షింతు. హా! నూతనజాతరసాలకిసలయకోమలాంగి? చేయిడినంతనఁగందువడు నిన్నిందునందుఁ గానలందు నెన్నాళ్ళని త్రిప్పుచు నూరటఁ జెందుదు. అకటా ! దుర్భరము ! దుర్భరము !

(అని మూర్ఛపోవును.)

[తెర పడును.]

---

## తృతీయాంకము: ద్వితీయ రంగము.

---

స్థలము: శ్రీనగరపుర రాజవీధి.

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు చేత రవికలఁ బాడుచు]

బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

శ్రీనగరపుర శ్రీనిధులార!-నే నీ రవికను బూనితి నమ్మను ॥శ్రీ॥

వెలహెచ్చని మదిఁ దలఁపఁగ బోకుఁడీ-యిల లేదిట్టి వన్నెలు

గల రవిక ॥శ్రీ॥

ఆణిముత్యములతో ♦ నలరెడిసిదిమీ- ఫాణిపాసముల ♦ రాణింపఁజే
యును ॥శ్రీ॥

అయ్యో! ఇచ్చట దీనిఁగొని నిచ్చగించువారు కానరారు. ఒండు మార్గముపట్టెద. (అని పోవుచున్నాఁడు.)

[విపణివీథి—వైశ్యమందిరము— ధనపాలుని ప్రవేశము.]

ధన—బళిరా! జవసత్వంబు లుడుఁగక మున్నెముప్పు గడియ ధనము కుప్పలుగ గడన సేయుమని కదా పెద్దల పల్కు. కావున నే దో యొక విధమ్మున (అని తలంచుచు నుండ జయంతుని ప్రవేశము)

జయం—శ్రీనగరపుర ♦ శ్రీనిధులార!- నేనీరవికను ♦ బూనితినమ్మను ॥శ్రీ॥

కలుములుగలిగిన ♦ కులకాంతలమది- పలువిధములరం ♦ జిలఁజేసెడినిది

దీనిపై చిత్ర్యముఁ ♦ బూనిపొగడఁ చతు- రానన శేషుల ♦ కలవిగామనుఁడి

ధన—(జయంతుని స్వరము విని) అయ్యా! ఏమిటది?

జయం—ఆర్యోత్తమా! సద్గతిపపూవ్రులచే నలరెడి నీమెలిరవిక నే నమ్మదలంచితి.

ధన— అట్లనా? ఏది యిటులిండు. (రవిక నివ్వఁబరీక్షించి కన్నులు నులుముకొనుచుఁ దనలో) అరరే! ఇది నిక్కపముగ మున్మాటికి మానవమాత్రనిర్మితంబుకాదు కాదు కాదు. సురయక్షగరుడకిన్నరకింపురుషులకైన నిట్టి యసమానతేజోవిలాసరత్నశుక్తిమణిభాశోపమాన వర్ణయుతానందదాయకంబగు కంచుకంబును నిర్మించుట కలవిగాదని నొక్కి వక్కాణింప వచ్చు. అహాహా! ఏమిది? చూడంజూడఁ గన్నులుమిరుమిట్లుకొల్పు తేజఃపుంజము నలుగడలఁ ముంచుచు నాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడించుచున్నదే! ఇది యెవ్వరిచే నిర్మితము? వీని కెట్లిది వచ్చె? (అని జయంతుని జూచి) ఈతని ముఖవర్చస్సును సామాన్య

పురుషుఁడు కాఁడని తెల్పుచున్నది. అడిగి చూచెదను. (ప్రైకి) అయ్యా! ఇటు విశ్రమింపుఁడు. (రత్నకంబళము జూపును జయంతుఁడాసీనుఁడగును.) మిమ్ము జూడ గొప్పకుటుంబములోనివారుగను రాచవారుగను నున్నారు. మీరిట్లు కాలినడకనేల కుమ్మరుచుంటిరో నేనెఱుఁగవచ్చునా!

జయం—ఊరుజా! ఔను

తే॥ గీ॥ తారు దలఁచినట్లీధర ♦ నీరమణుకు
మారుఁడను క్షత్రియుఁడను జూ

ధన—అట్లనా? మానవోత్తమా? మీకేలుబడికి రాజ్యములు లేక పోయెనా లేక శత్రుముఖంబునఁ బరాజితులై యేతెంచితిరా?

జయం—ఆర్యా! రాజ్యము లేక గాని యెదిరికోడి గాని కాదు
♦ మారుసన్న
యేరికెటు లిఖియించెనో ♦ వారి నుదుటి
గీరలటు తిప్పకుండునే ♦ యూరకున్నె?

ధన—ధీవరా! అయ్యది సత్యమే. అయ్యా! మీరేకాకిమై యరుదెంచితిరా? కట్టా! విధివ్రాఁత లెట్టి వారికైన ననుల్లంఘ్యమే కదా! సుగుణసౌందర్యామృతవచోనిధులరగు మిమ్మెన్ని విచారముల పాలుచేసె నాముఱారిటుమారుఁడు!

జయం—వణిగ్వరా! ఎంత భ్రాంతి నొందుచుంటివి! పూర్వజన్మకృతపుణ్యపాపఫలంబులగు మేలుకీళ్ళకును సౌందర్యాలకును సంబంధమేమి?

ధన—లేదు. మానవశిరోభూషణా! మీరేల యడవి నిడుములు గుడుచుచు నడయాడ వలె. మా గృహమున నుండుఁడు మీకు—

జయం—ఉ॥ ఒక్కటి తెల్పనే మఱచి • యుంటిని నొంటరినై వణిగ్వరా
యిక్కడికేను రాను విను • మీపుట భేదనమీపమందునన్
జక్కని వారిజాకరము • జంబుల నీడలయందు నొంటి నా
చక్కెరబొమ్మ మానవతి • సారసనేత్రిను డించి వచ్చితిన్.

కావున మీరు దీనిఁగొన మఱపై యుంటిరో లేదో వేగ వినిపింపుఁడు,

ధన—పురుషోత్తమా! దీనినినే నిశ్చయముగఁ గొందు. అఁట మాత్రమును సంశయింపకుఁడు. నరశార్దూలమా! నాకింకొక్కటి విన్నదలంపై యుండె. ఇది యానారీశిరోమణీ బుద్ధికళాకౌశలమేనా? ఆసుశీల దివ్యవామాంకురముల నొక్కింత నా చెవి నిడి నాకు బాపపరిహార మొనర్తురా?

జయం—ఆర్యా! తమ పేరేమి?

ధన—ధనపాలుఁడు.

జయం—ధనపాలా!

తే॥ సీ॥ ఆపెయొక్కనిర్మాణమే • యాపెనంద
ముకు జగన్మోహిని యనెద • రు

ధన—(తనలో) బళి! యాపె
నెట్టులో వీని కన్నులఁ • గట్టిమన్న
మేడకుం దెచ్చి మరుకేళిఁ • గూడ వలయు॥

అప్పుడుగదా మదీప్సితము నెరవేరు. ఔరా! అచేతనంబగు నీకంచుకంబ యాపె దగు కల్పనాచాతుర్యము వెలిపుచ్చుచు నింత మనోహరరూపంబున రాజిల్లుచుండెనే యిఁక నాపె యెట్లుండెనో. ఏమీ! ఇట్టి ధీమణీభామామణిఁ గొనఁ గొంటయుఁ గల్గునా? మరియు జనమెల్ల నావనితను జగన్మోహిని యనెదరఁట. ఆరమణి యెంత సురూ

పమున విరాజిల్లుచుఁ బరుల హృదయముల మరులు వెట్టుచుండిన నాపె కట్టి పేరిడుదురు?

జయం—ఆర్యా! మీరేదియో యాలోచించుచున్నట్లుంటిరే?

ధన—ఆలోచన యేమియును లేదు. దీని వెల యెంత?

జయం—మూఁడువేల రూప్యములు.

ధన—అబ్బ! అంత ధరయా?

జయం—వణిగ్వరా! అంతకు నొక్క చిల్లిగవ్వయైనఁ దగ్గదు. మీకిష్టమో కష్టమో తెల్పుఁడు.

ధన—(తనలో) మూఁడుగాదు మున్నూరువేలైనను నాకు లెక్కయా! ఆటక్కులాడి నాచేఁ జిక్కుటే నాకోరిక. (ప్రకాశముగా) పుణ్యపురుషా! అట్లనే మీరు నుడివిన విలువకే నంగీకరించితిని. కాని—

జయం—ఏమట్లూరకుంటిరి?

ధన—మరేమియు లేదు క్షత్రియకులపావనా! మీకొక్కంత శ్రమను గల్పింపనుంటిని.

జయం—అది యేదియో వినఁ గోరెద.

ధన:—విననే మున్నది. ఇతర మేదియుఁ గాదు. నేనిప్పుడు మీయొడిని రెండువేల రూప్యములిడెద. పిమ్మట మీరొక్క గడియ తాళివత్తురేని మిగిలిన రూక లొసఁగెద.

జయం—ఊరుజా! మీరు న్యాయశీలురగనే పొడకట్టుచుంటిరి. అట్లనేయుండు.

ధన—త్రుటికాల మిచ్చుటనే యుండుఁడు. (అని లోనికరుగును)

జయం—(తనలో) ఈ ద్రవ్యమును గొంపోయి యేదేని

యొక్క దివ్యభవనమున నివాసముండి యేరాజునను గ్రహమునన్నైన నొక్క కొలువునం బ్రవేశింతునా మాకష్టములు గట్టెక్కినట్లే.

ధన—(రూకల సంచులతోడను స్వామి గానితోను బ్రవేశించి) స్వామీ జయంతా! నాయాలశ్యము మన్నింపుడు. ఇదిగో! మీ రూప్యములు లెక్కగొనుడు.

జయం—(వానిం గైకొని) వీని లెక్కింపనేల. నేం బోయెద.

ధన—చిత్తము. మీరొక్క జాముండి వత్తురా మీకావలసిన రూకలఁ గొనఁగడు.

జయం—అట్లనే. (అని నిష్క్రమించును.)

ధన—(కొంత యోఁగి జయంతుని పరీక్షించి) ఈతఁ డదృశ్యుఁడయ్యెఁగదా! ఓరీ స్వామిగా? నివు నేఁడు నాకొక్క కార్యము నెరవేర్చవలసి యున్నది.

స్వామి—చిత్తం సిత్తం సెప్పండి బాబూ అదేదో

ధన—మరేమియు లేదురా? ఇప్పుడువచ్చినవానిఁ జూచితివా?

స్వామి—అయ్యా! సూశానండి. యిప్పుడు రూపాయలన్నంచులు తిసక్కెల్లె నాయ్నె కాదండి బాబూ!

ధన—ఔ నతఁడే. ఓరీ! అతని సంగతి సెలుఁ గొంత తెల్పెద వినుము. అతఁడేదో దేశపు రాజఁట.

స్వామి—(వింతతో) ఆయ్యానండి మరిరాజైతే ఆలాగున్నాఁ డేఁవండి బాబూ!

ధన—ఇప్పుడు రాజ్యము పోయినది. ధనహీనుఁడై నాఁడు.

స్వామి—(ఆలకించుచు) అయ్య.

ధన—రాజ్యనాశనమున దేశాటనముఁబ్రారంభించినాఁడు కాని

తే॥ గీ॥ అతని కొక భార్య సుందరి • యావనవతి
కలదట మనయూరి కోలను • కడనె గూడ
యున్నది యట యొక్కరీతి యో • సుజాత!

స్వామి——(తనలో) సరి సరి ఈయన్న కాయమ్మమీద మనసు పోయింది కాబోలు అయ్యో నేమోయి కాలంరా భగవంతుడా! యింకందన్నైన పెళ్లాలుంటే యిలాంటోళ్లు బతకనిస్తారా? నన్ను తెమ్మంటాడు కాబోలా నాయన్న నాకిదేంయి పాడ అయమ్మోయి పతివ్రతో యేంయిటో? తీరా తీసుకొస్తే నన్నేంయి నపుస్తతో యేం యిటో యిప్పుడు చెయ్యంటే యీయన్న పొమ్మంటాడు పొమ్మంటే నాకింక బ్రతుకేది? చీ ఒకని దగ్గ నౌక్రీనుంటే యిదే వాళ్లయిదే పాట్లు. పానాన్కి తెగించాలి అప్పు సెప్పిన యెద్దవనల్లా సెయ్యాలి. పోనీ యేదెలాగోతే మన్కెందుకు? యీయన్దగ్గ డబ్బు బాగా లాగడాన్కిదే సమయం. (ఊరకుండును.)

ధన——ఆలోచించెదవేమి? య్యాస

ను మన మేడకుం దేవలె • ను జుమి నేడు
నీకు వలసినంత ధన మొసంగెద నెట్టులో శ్రమపడుము.

స్వామి——అయ్యా! మరాయమ్మంటాడు గాబోలు నే నెలాగ తెత్తుం?

ధన——దానికి నేనీ యాలోచన చేసి యుంటిని మహారాజునకుం గొంత సొమ్మివ్వవలసి యున్నది. ఆధనముం గాతుడు వచ్చినప్పుడు నేనేదో యొక వస్తువాయనది గైకొని నీకిచ్చెద. అద్దాని నీవి పెరటిదారిం గొంపోయి యా చంద్రానన కానవాలుగం జూపి యామెను దీసికొని రమ్ము.

స్వామి——(చంక లెగరవైచుచు) అమ్మ! యిది మాబలే యుపాయమండీ.

ధన——కావున నీవు వేవేగ లోని కరిగి మన పల్లకిని బోయలను సిద్ధ మొనర్పుము.

స్వామి——సిత్తం. (అని లోని కరుగును)

ధన—కం॥ ఇయ్యది నెరవేరిన నా
కెయ్యది యిఁకఁ గోరఁ దగిన ♦ దిద్ధర మేల్ మే
లయ్యారె వఁ గూడి నే మరు
కయ్యంబున నింద్రపదవిఁ ♦ గాంతు నిచట నే॥

[ప్రవేశము: జయంతుఁడు.]

భూవల్లభా! వచ్చితిరా? ఇట విశ్రమింపుఁడు. (జయం—విశ్రమించును)

ధన——ఇదే మీరావలసిన రూక లొసంగువాఁడ. (అని లోనికరిగి తెచ్చి యిచ్చి) ఇఁక మీకంత ధనము ముట్టినట్లే గదా?

జయం— అయ్యా! ముట్టినది.

ధన——(జయంతుని బరీక్షించి) స్వామీ! ఆ మీ వ్రేలినున్నది యంగుళీయమే కాదు?

జయం——అవును.

ధన—ఏదీ యొక్క సారిటు చూడనిత్తురా? (జయం—ఇచ్చును)

[ప్రవేశము—స్వామిగాఁడు.]

బేహాగ్ రాగము—రూపకతాళము.

ధన—ఆహా! ఈ జగానఁ గాన దీని ♦ కెనయగు దానిన్-సొగసున
నా-యగసాలిని మెచ్చనగు ♦ నగు మొగంబులన్ ॥ఆహా॥

దేవా! నే దీనిఁ గంసాలికడ కిప్పుడే పంపించి తెప్పించెద.

దీనిఁ బోలుదాని నేను ♦ పూనఁ గోరితిన్- వేళ్ళలునఁ
గాన నో నరాధిపా! కృప ♦ పూని దీనిఁ బంపనింపు ॥ఆహా॥

జయం—వేగము తేవలయు నా ప్రియసి యొక్కతియే య చ్చోటనుండె.

ధన—చిత్తమొక్క గడియే. ఓరీ స్వామిగా! వింటివా? వీరి చక్కెరబొమ్మ యొక్కతియ యక్కడ నుండెనట. ఈ బటువు కొనిపోయి చూపి యొక్క క్షణములో నిటకుఁ దీసికొనిరా

స్వామి—సిత్తం (అని యుంగరము పుచ్చుకొని పోవును)

ధన—అయ్యా! దీని నిర్మించుట కెంత కాలము పట్టెనో. నీకై మీ రెంత ధనము వెచ్చించితిరో.

జయం—నాకా విషయ మంతగాఁ దెలియదు. ఇది మా పూర్వులు చేయించినది కాని నేఁ జేయించినది కాదు.

ధన—అట్లనా! ఆర్యా! ఆ పనివాఁడు బహునేర్పరిగఁ బొడ కట్టుచుండె.

ఉ॥ ఉన్నవి రత్నముల్పసిడి ♦ యున్నది భూపవతంసమా! ధనం
బున్నది కాని దీనివలె ♦ నుజ్వలమౌ పనికల్గి యుంపున
నున్న కరాంగుళీయకమె ♦ యుండదు కావున దీనిఁ జేయ నే
ర్పున్న రసజ్ఞుఁడై తనరి ♦ ♦యుండినఁ జాల్క మసాలి యంతియే

జయం—ఔను కాని నాకు తడవగుచుండె.

ధన—ఇదిగో! మాటలోన నేతెంచును. [స్వామిగాని ప్రవేశము] ఏరా స్వామిగా?

స్వామి—అయ్యా సూపించానండి శూచాలోసిత్తుం టే యెల్లాగైనా తమ గోర్కె తీర్చాలని నేననేకంసెప్పొప్పించి తీస్కొచ్చానండి.

ధన — ఐన నాకోరిక తీరినదనుకొనవలసినదే. భూపా! ఇదె మీయుంగరము.

(జయంతుండుంగరము తీసికొని నిష్క్రమించును)

ధన — (సంతోషముస) ఓరీ స్వామిగా! నీవు వెళ్ళి యేమొన ర్చితివి? ఆపె యేమనియెను. నీవు తమ్మనంగానె వచ్చెనా?

స్వామి — అయ్యా! లేదండి. అమ్మో! అలాగొత్తే యింకే వండి. నేను బోయీల్ని పల్లకీని తీస్కెల్లి నిలపడగానె ఓయబాబో అదేంయిటీ లేడిపల్ల బెదురుద్ది సూశారాండి అలాగే బెదిరి నిల్సుందం డి నోటమాట లేక అప్పుడ్నేనమ్మా! బయ్యం లేదండి మీపెన్మిటి గారు మాసాన్రుశారుగారింట్లో కాపరిముంటారంటండి అందు కోసం మిమ్మల్నక్కడికి తీస్కురమ్మన్నారండి తచ్చనం అని అన్నానండి. అంటే యేనావ్కారేంయిటండండి ఆఫలంగానే నాయ్న సాలాగో ప్పోరు అని మీసంగతింతా సెప్పానండి. యిందండి. యిని నామొ గుడొత్తేనే గాని నేరాలందండి. అప్పుడా వుంగ్రం సూపించి ఆయ్నే యిది సూపిత్తే వత్తాదన్నారండి అంటే కొంత సేపాలోచించి మరీ యెక్కిందండి పల్లకీ నేతిస్కొచ్చానండి తల్పులేసెసి.

ధన — బళిరా! స్వామిగా! నిన్ను మెచ్చవచ్చునురా కాని ఓరీ! ఈసంగతి, నెవ్వరికిం బయలుపుచ్చకుండ! నాబోయలను కట్టుపర్చితివా?

స్వామి — అమ్మ! (అని గుండెమీదఁ జేయిడుకొని) అంతేనం డీ నేపన్నేస్తె మరిగుండా చెరువాండి. ఆల్లె బాబు సొమ్ములాగే తీ స్కన్నారేంయిటండి నాల్గురెల్లు కూలి. అక్కడే ఒగేయి యీసంగ

తెక్కుడైనా తెల్సిందంటే మిమ్మల్ని మాశెట్టిగారు లంజకొడుకుల్లా లా బుఱ్ఱలిత్తెగేయిత్తారన్నానండి. మాకేంయిబాబు సవ్వేదాకొకరితో నన్నారండి.

ధన——సరియే (తనలో) అయ్యో నెమ్మదిని బతిమాలి సంత కూర్మిగల యెమ్మెలాడి కమ్మవిల్తు సమరమ్మున సన్ను గూడ సమ్మతించునా? (ఆలోచించి) కానిమ్ము కష్టపడని చో నా ధనాదులు—

స్వామి——అయ్యా! యింకా ఆలోసిత్తారేంవండి అన్నీ పోతయ్ నడండి.

ధన——(కోపదృష్టితో) ఆ-ఏమిరా?

స్వామి——అయ్యా! మీకు చింతేగా నింకేవన్నావుంటే నన్నడగండి బాబూ! ఆహాహా! యేమందమండే మందమండి! యీయమ్మని సూడని కల్లెందుకండి.

ధన——అహా! ఇదియా త్వరగా నేనేగి నాకార్యము—

స్వామి——మరిగత్తే వట్టిదే నండి (అను సరించి)

ధన——ఛీ-మూర్ఖా!

స్వామి——(గుండెలు బాదుకొనుచు దొందరతో) అయ్యో అయ్యో బాబో నాకిత్తానన్నారు గాదండి. తిసాకచ్చింతరొతిత్తాన అమ్మ అమ్మ మీాపనయందని నావొమ్మ—

ధన—ఓరీ! ధనమా? మాకేమి కొదువ? లోనికి రమ్ము చ్చెదను.

(ఇరువురరుగుదురు; యవనిక దిగజారును.)

## తృతీయాంకము—తృతీయ రంగము.

స్థలము—ధనపాలుని శయనాగారము.

(జగన్మోహిని ప్రవేశించి భీతిల్లి తల్లడిల్లుచుఁ బాడును.)

హిందూస్థానీభైరవిరాగము—ఏకతాళము.

కష్టా! ఏమిా నేని-చోటికిం దేఁ బడితిని-నాకిం-కేదిమార్గంబో-
హా నా కిం-కేదిమార్గంబో ॥క॥

ఈసుగంధం ♦ బీ సువర్ణం ♦ బీ సిరాజీ-బొమ్మల
భాసమానం ♦ బాసమస్తం ♦ బీ సెజ్జ హాం-బట్టలుఁ-నామాన
సం బేచనా ॥క॥

మోసమో, నా ♦ చేసినట్టి ♦ దోసమో, హా ♦ నాసఖుం
డిసమిాపమునన్ ♦ నసింపం ♦ డీ న్వాంతమె-ట్లోర్చునో
అయ్యయో,చయ్యనన్, వరియదా, వరియ్యనా ॥క॥

అయ్యో! ఇది పరుని శయ్యామందిరమనిదస్పష్టముగఁ దెలుపుచున్న
దే నాథుఁడే సన్నిచోటికి రానంపిన నీసుందరమందిరంబు లెట్లు నివా
సంబయ్యెడిని. ఇదిగో! ఈతండొక్క రుండే లోపలికి మందహాసమున ని
ట వచ్చుచున్నాఁడు.

ధన—(ప్రవేశించి) ఔరా! నేనూహించినంతకన్నఁ బదింత
లెక్కుడు సుస్మనే.

సీ॥ సారంగములఁ గేరు ♦ సారంగముల మీాఱు
సతివకన్నులు కుటి ♦ లాలకములు
కనకముసు హసించుఁ ♦ గనకము న్నిరసించు
నళినాక్షి దేహంబు ♦ నాసికంబు

పవడంబులను మించు ♦ పవడంబులను నొంచుఁ
బూఁబోఁడికరపదం ♦ బులధరంబు
పున్నాగము భ్రమించుఁ ♦ బున్నాగము నడంచుఁ
గాంత పెన్నెత్రివేణి ♦ గమనరీతి
తే॥ గీ॥ రంభ నెకసక్కెమాడుఁ గు ♦ రంగనేత్రి
యూరుయుగ్మము చూపవ ♦ యూవిలాస
మీ మదాళివేణిమణికిఁ ♦ గాముకేళిఁ
గూడనట్టి జన్మంబేల ♦ కువలయమున.

అయ్యారే!

ఉ॥ దినదినవృద్ధి గాంచుచును ♦ దెప్పున వెల్వడుచున్ గ్రమంబునన్
గనకపుశైలరాజముల ♦ గండడగించెను దీని మోము హా!
కనఁగలదొక్కొ లేదో యను ♦ కౌనున కేమి విపత్తు వచ్చునో
యని తనగైకలోన నన ♦ యంబు గదించెడు చన్నుదోయి యా
మ్మనఁ గదియింపకేను మరు ♦ పోరుల గోరున నేర్తునే యిఁకన్.

జగ — (భయోత్కంపితమానసయయ్యొండడుగులు ముందిడి) ఇతఁడేలొకో కులుకుచు నిలిచియుండె. పరమేశ్వరా! మదుద్దేశమునఁ గాదు కదా! దురుద్దేశమునకైన యెడల నిరంతంబు మరితంబుల నంకట్టు పరమాత్ముని స్మరణ తప్ప నరయ నింకొక తెరువు దొరకదు. ఇనీ! పరులహృదయం బెఱుఁగకే యేనిట్లు పరితపించుట తగునే! కావున వెరపుఁ దొఱగి యీతని దరిఁ జేరి నరగుని నాకలతెఱఁగెల్ల నరసెద (పైకి)

శా॥ అయ్యా? యెవ్వరు మీరు?

ధన — వర్తకుఁడను

జగ— అన్నా? నీదు పేరేమి?

ధన— (లోనలో) ఇస! రేసి పోని పేరులతో జీలుచున్నదే (పైకి) ఓ

యువిద్యా! ఘన పాలుండుదురు సుమీ!

జగ—నల్లుడవులు జెట్టుగట్టులం బట్టి యుక్కట్టులు కల్ల నుసికి పట్టయి యున్న వానికా బోకార్చుస కరుణామూర్తి వైనా?

ఓ సోదరా! తెల్పుమీ

శయ్యామందర ముమి రమ్మనిసి నా సంగాతి లేదేమి?

అది యేమి యిది యంతయు జూడ దిమ్ముపత్రమ్ములలోని నీరమ్ములట్లు నామనమ్ము నమ్మద వీక యిటుక విధమ్మునమ్మం. అయ్యయ్యా! నా కెంగింపు నాకిలవిధం బాధ్యంతము న్వేగమే.

ధన—మతిమరాగమనా! ఏల తత్తరపడెదవు? నీవృత్తాంతమెల్ల నీపలిచే నెఱుగితి! యెట్టిచట్టులు బెట్టుచుండి నిన్నారాయం చపట్టు మట్టిపెట్టిగటి ముగలదాని మగండని తలపోసి యెట్టకేలకు గట్టిపట్టుపట్టి నీమగని నిఱురెట్టి యాయంగుళీయముం జేపట్టి పల్లెకె బోయలం బెట్టి నా నివరిచే నాయుద్ధము నిన్ను దేశం పతి. ఇంత వఱకు నా మగని. ఇంక నీయమగ్రీవాము నాపార్ట్ము.

జగ—హా! జగదీశా!

(యని మూర్ఛ మునిగి నేలను వ్రాలును.)

ధన—ఓహో! ఈ పొందగదిసి యమందానందమున నాపొందు నొందకింకను దొందర సహించుచున్నది. కానిమ్ము కందు పోవును. నాచక్కరవింటి మని కేదగ్రహాంబుసం జిక్కియున్న యిక్కమలాక్షికే నొక్కటైగాని యిక్కడ దక్కన్నదరు? ఎట్టులైన బుజ్జగించి యీ

మెనీ సెజ్జపట్లు నాపజ్జఁ జేర్చుకున్న మజ్జీవములు నిలుచునే? (చేరంజని) కమ్మవిల్తుచేసాయకమ్మా! యింక లెమ్ము లెమ్ము. (లేవనెత్తఁబోవును)

జగ—(ఆతురమున లేచి చింతాభయాతురాంతరంగయై వెనుకకుఁ దగ్గి) అన్నా!

క॥ అంజలి ఘటియించెద నీ
వెంజలి నన్ జంపనేల♦నీ కిది తగునే?

ధన—పలువన్నెల చిలుకరౌతు
సం జలమున నీదరిఁ జేరో
యం జెలి నను బ్రోవ వేవ♦హా! యిది తగునే॥

—♦ పంచచామరము. ♦—

అనంగుమోహనాస్త్రమా య♦యారె యంచనంగ నిన్
గనంగఁ జిల్కవెన్కజోదు♦కానికస్తి నన్ను ముం
చె నంగనామణీ! ముదానఁ♦జెంతఁ జేరి కౌఁగిలిం
చి నం గణింపకున్న నాదు♦జీవముల్ చనున్ దర్రన్॥

జగ—అన్నా! అన్నా! నన్ను నీ యనుఁగు చెల్లెలిగఁ దలంతువా యా? వెన్నుకన్నపట్టి నిన్నేమియు నొంగర్చఁజాలఁను. నన్ను దయఁ జూడుము. సజ్జనుల తెన్నునం జనుము.

ధన—అకటా! మీనాక్షీ! మీనధ్వజుని సూనబాణములకే నీవలెకే మాననివెత నొందుచుండ ములుకులఁబోలు పలుపలుకుల మరింత యలయింతువేల?

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: ఏక తాళము.

సుందరీ! నీ♦యందనురాగము♦చెందియున్న న♦న్నుం దయఁజూడవు
మంఁదమారుతముల♦సుందరమె నిలువగ♦మందగానా♦తొంగకరను♦

జెందక-నా-కుందుమా-న్ప వా♦ నందమా-ఇది ♦ విందుమా-ననుఁ♦
జెందుమా॥

జగ— హిందుస్థానీ జంఝూటి రాగము: ఏకతాళము.

అన్నా! తగునా ♦ చల్లలిఁ గోరఁ గునా ♦ మది-నాలోచింపవే-ను
గుణాళి అయ్యా! సి...దంబులకై గొబ్బు నన్నా?-నానువార్థ-నం
బుల వినుమన్నా? నను దయఁ జూడు మన్నా?♦నానాథుఁ
కూర్పుమన్నా♦పగదిగనా♦డగఁదగదే♦వగనిఁక మా♦నగఁదగదే॥

ధన—ఇంపిముఖ! నన్నేంచు కన్ను మారెమాటకం జేయు
చుందువు?

కమాసు రాగము: రూపక తాళము.

మందగమన? నీ♦యంపము♦చందము♦అందము♦సందడి జేసెనుగా
కందర్పుని♦దోయిదగిల క♦ల్లుంచుము♦నింపుము♦సుందరీ? ॥మం॥

జగ—నాకు నన్నవను♦నీకువలయునాళ్ళి♦నీకు నేడు వివేక మదో
శ్రీకుమారుల♦ధారి గర్వ♦లేక♦రాక♦నాకునై ॥నా॥

ధన—కోమలగాత్రి? నీ♦వ్వేమయు నేడిఁక♦నీమది కరుఁగద♦దేమిగయునో
రామ! నీ యధ♦రామృత మిడి♦కాముని♦బాము♦దీర్పవే ॥మం॥

ఇఁక నేనోర్చుకొనఁజాలను. మారుని వల్లఁ నీయధరసుధారస మిమ్ము.

(అని మీఁది కరుగును.)

జగ—(తప్పించుకొని) అయ్యో! నా మనసులాలింపవా?

హిందుస్థానీ జంఝూటి రాగము: ఏకతాళము.

నీ-మనమును ♦ గనుఁగొను-మా♦దామా♦మగుణ♦మణీ? నను♦వన
టను మునుపను♦వగునో♦వగదో♦మిగులఁ♦బగను♦దిగవిడి ॥మ॥
మదిపగ♦గగనము♦గలిగెనే-చెప్పదే-హా! యహా-యహా-యహా॥మ॥

ధన — అరమరలేలను ♦ మరుఁడురుశరములు ♦ చురుకు-చురుకు మశి
బిఱ-బిఱఁ-బఱపెను ॥మ॥

మీనసేత్రీ! ఈదీనుని ప్రాణములు గాపాడవా?

జగ — ఓనా భ్రాతా! ఈమానిని మానము గాపాడవా? మానమా ప్రాణమా యధికము? దేహికి మానహీనమే న్యూనము మగవారికన్న మగనాలి కెక్క నుండవనేల?

ధన — కఠినస్తనీ! నీ మనము కూడ కఠినమేనా?

హిందూస్థానీతోడిరాగము—ఏకతాళము.

తాళఁ♦జాలనే యిఁకఁ♦జాలుఁ జాలునె గో
పాలుని♦బాలుఁడు♦పూల శరంబులఁ
జాలముంచెను♦బాల♦జాలము♦సేయకే♦తాళ♦జాల

జగ — అయ్యా! వెయ్యేండ్లు వేఁడినను నా కయ్యాలించున ట్లు పొడసూపవు. పరసతీసంగమమేమి సుఖము? మున్ను రావణకీచకాదు లేమైరో విచారింపుము.

ధన — (కోపముతో) ఓయజగంధీ! నీన్యాయముల నిఁక నాయెడకుఁ ద్రోయుము.

వసంతరాగము: రూపకతాళము.

విను♦విను♦విను♦విను-బలిమిని-నే నను-బట్టి-గవసెదనుగా
చనువున నెంత చెప్పినన్♦ఘనవేణిరో♦వినకుంటివి ॥వి॥
అన్న♦మిన్న♦యెన్ని-వేఁడు-కొన్న♦నన్ను♦గన్నులారఁ
గనకుంటివి♦వినకుంటివి♦చనకుంటివి♦మనకుంటివి ॥వి॥

జగ — (ఏమ్చుచుఁ దనలో) ఈతెఁడు నన్ను జంపనున్నాఁడే హా! దైవమా! అన్నా?

నీలాంబరిరాగము—రూపకతాళము.

దాసునిఁ గరుణఁ జూడుగా—హా!—నా • పాప మేమియో
ఆ పరమేశ్వరుఁడైన నేఁగ • ఱ్ఱోఁపఁ జేయఁడో 1
(దైవము నుద్దేశించి) నే—నోపఁ జాలఁ • బాపు నా వెత • పాపనాశకా!
ముఖ్యాభ—పాపు • లను నశ్ర • బాపు చేయకే 2
కాపాడుము • ...వరాగ్ని • నుండి పరాత్పరా!
నా పాలి—దైవమా—దిక్కు—నీవె • గోపబాలకా! 3

ఇఁక నీకు నింతో సామవాక్యములు పలికినఁ గార్యము లేదు. నా మానము చెఱుపఁ దలఁపట్టి యున్నాఁడవు. మానము నెడఁబాయుటకన్నఁ బ్రాణము నెడఁబాయుటయే యుచితము. ప్రాణమును వదలితినో నా భర్త యెఱ్ఱు నా ప్రాణనాథుని బ్రాణములు పోఁగొట్టిన దాననగుదును. వాని ప్రాణములు నేనేల తీయవలయు. మున్ను రజనీచరగురుఁడగు శుక్రాచార్యులే.

ఆ॥ వె॥ "వారిజాక్షులందు • వైవాహికములందుఁ
బ్రాణ విత్త మాన • భంగమందు
జకిత గోకులాగ్ర • జన్మరక్షణమందు
బొంకవచ్చు నఘము • పొందద" నిజము.

కావున నొక యసత్యము నాడి మాన ప్రాణంబులు రక్షించుకొనెదను. (ప్రకాశముగా) వైశ్యవర్యా! ఏల యిట్లు గ్రహపడియెదవు? నాయందు నీకుం గల మక్కువం దెలియ నిన్ని పలికితినే కాని వేరు కాదు. నిగ్రహాభ్యంతరమునఁ జిక్కియున్న నే నిఁక నెందు బోఁగలను. నీకోరిక నీవంతకె నెఱవేర్చియుందుంగాని నాకొక్క యాఱునెలల వ్రతముండెను. దాని నెఱవేర్చిన పిమ్మట నినుం గలసి సుఖించెద. క్షమిం

పుము. కనుమూసి యీగడవుదినములు గడపుము. చనుము.

ధన—ఒప్పులకుప్పా! ఇప్పటికైన నీకు నాపై కృపవొడమె నంతియే చాలు. నీ చెప్పిన చొప్పుననే వర్తింతు. (తనలో) అబ్బా! ఈయాఱునెల లెట్లు పుత్తును. కానిమ్ము. (అని తల యూఁచి చనును)

---

## తృతీయాంకము—చతుర్థరంగము.

---

(స్థలము:—కల్లుపాకల సమీపము)

(స్వామిగాఁడు త్రాగి యాడుచుఁ బాడుచు ప్రవేశించుచున్నాఁడు.)

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము—చాపుతాళము.

అరె-నాకింక్లోటేంయిటీ-మఱి♦నాకు లేందేంయిటీ
నాకాడ నిన్ని సంచు లుండ♦నాకీ నొకేఁయిటీ 1

వహ్వా! యెంత డబ్బిచ్చాడొ నాయ్నా కోమటి.

బలె-ఆడబ్బప్పిస్తా-యింకా♦అన్నిగడిత్తా
ఆ-నాఁడబ్నొడ్తొత్నొడ్లేని♦యైచ్చర్యంతో నుంటా 2

ఐచ్చర్యంవొకటే ఆశ్నానా సాంయి రంగా యింక సూసొకొ నాసోకు నా తమాసా

కొన్నాల్లూర్కొంటా♦గొప్పమేడ గట్టిత్తా
మ-రెన్నో మంచి రంగుల్తెప్పిం♦చేయించి సూసొకొంటా 3
ఇంక-దాన్మీద్గూకోన్నా-యింటి♦దాన్నిలిపిత్తా
ఇహిహీ-దాన్మీద్నేపడి నామీదద్పడి♦తందనాలాడ్కొంటా 4

మరి నామేడూ్నసి తల్లీ సిగ్గొయ్య గొప్పోల్లూరొక్క

దాన్మీద్కొవైరినా-మాల్లా♦డ్దామ నొత్తేనా
మంచి-పన్మీదున్న పబువుగార్మలె♦పల్కరిం పకూర్కొంటా 5

మరిం కీలాగే వుంటానా? యింకీడెంకమ్మ కల్లు తాగ్తానా? అద్దాకుండా ఛీ యాడాలి సిగ్గొయ్యి అనాది బేడ్డి తాగితే యేంయి గవ్రిం యేం యినిసా అగ్గోయింక నేసూ గొప్పోడ్నే గాదూ, కాబట్టి ఆగొప్పోల్ల మల్లే.

మంచి బరంది తెప్పిస్తా-బలే మాంసం వండిత్తా
అగె-కాంచంకొంచెంయాగి రొట్టెల్ ముంచ్కు తింటుంటా 6

బలాగ్గి యీదార్ను వుద్దోగంలో మాతరం శాబా-శాబా-ఇన్‌శాబాస్ మామంచి గవ్రం మామంచి డబ్బు. (తూలుచు కక్కుచు నడచును)

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

# సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

## చతుర్థాంకము—ప్రథమరంగము.

[జగన్మోహిని కన్నుల నీరు గారఁ ధనపాలుని మేడపైఁ బాడుచుఁ గూర్చుండును.]

జంజూటిరాగము—రూపకతాళము.

అహా! నా ♦ బహిఃప్రాణమా ♦ మహీశ - నన్నుఁ-గనకుంటివహో ॥అ॥
మహారాజహాళినాకై ♦ మహార్తిఁ ♦ వహించితివా ॥అ॥

ఉ॥ మారుని గేరుచారుసుకు ♦ మారశరీర! గుణాకరా! స్ఫురత్
స్ఫారవిచారధీర! ఘన ♦ సారసటీరసున్నగాత్రి! స
న్నేర విచారవారినిధి ♦ నింతగ ముంతువు నామనోహరా!
రార కృపారసంబునను ♦ రాజిలు బారలఁ జేరఁదీయరా!

సీ॥ నిను మాని మొనలేని ♦ ఘనశోకవనిఁ గాస
మనుదాన ననిశంబు ♦ మునిఁగి మున్గి
ననుఁ గానఁ గనులేవె ♦ వినిగావె మనసీవె
చనియుంట ననియాత్మఁ ♦ గినిసి యుంట

నిను తెత్ఫెదను హార్మెక్య ♦ మున కేను జనహేతు
వును మూర్మికను జేత ♦ నునుప నీది
యని సమ్మటను భ్రాంతిఁ ♦ గొని వచ్చితిని గాని
కన లేదిఁకను వేరు ♦ మనము నందు

తే॥ గీ॥ మనసిజాకార! యనఘ!, నా ♦ యనుఁగు తోఁడ!
వసతి! నీవగ్నినుజుకుమ ♦ న్నను నుతికెద
మునుఁగు మన్నను నీటను♦మునుఁగుదు నిఁక
ను నితర మెదియొనరుపుమ♦న్నను నొనర్తు

అమ్మో! మూర్ఛ నొందుచుంటి. దైవమే తప్పఁ జూచుచున్నప్పుడు నానెచ్చెలి యేమొనరుపఁ గలఁడు. హా! వైకుంఠనాథ!

సీ॥ లలిఁ బ్రోవ నీయమా♦లయము వే డాయుమా
న్యాయమా శ్రేయమా♦మ్నాయరక్ష!
తలఁపవు కూర్మ మా♦తొలినాటి కర్మమా
మర్మమా ధర్మమా♦కూర్మవర్య!
పగబట్ట నింతనూ♦పయి నీకు పంతమా
యెంత మా యంతమా♦నంత పోత్రి!
ననుఁబ్రోవ భారమా♦నావల్ల నేరమా
దైరమా నమో రమా♦పతి నృసింహ!

తే॥ గీ॥ వామఁబోలిస్తుము వామన!♦ప్రమదఁ బ్రోవ
రా పరశురామ! రామకై♦రమ్ము రామ!
కృష్ణవేఁశని బ్రోవరా♦కృష్ణ! బ్రోవు
బుద్ధిమతిని బుద్ధ! కలికిఁ♦బ్రోవు కలికి!

ఉ॥ నేఁటికి నాఱుమాసములు♦నిండఁగ నుండెను గానినాథుఁడి
ప్పోటికి వచ్చుజాడ కను♦పింపదు కాయలు కాచె నేత్రముల్
వాటిలు మానహాని తెల♦వాఱిన వైశ్యునిచేత శ్రీహరీ
యేటికి రిత్తకోరికలిఁ♦కేటికి సౌఖ్యము లేటి జీవముల్

వేరొద్ది యొసర్చుటకు నుపాయమ్ముతోఁచకుం డె. ఏమి చేయుదును? నా కింతయే ప్రాప్తమని నాజీవంబులు వోనాడుదాన అయ్యో! విధి యీ చెఱసాల నంతమొందునట్లు నానుదుట వ్రాసెఁ గాఁబోలు

కం॥ కట్టా! తెచ్చినధనమును
గుట్టుగ వెచ్చించకేల ♦ గుట్టెరి రపికి౯
గుట్టితిఁ బో దాసను నీ
కట్టఁడికిం జిక్కనేల ♦ కర్మము గాదే.

చెల్లఁబో! "బుద్ధిఃకర్మానుసారిణి" యను నుడివి నిజముగాదే మఱియు

కం॥ పూర్వపు జన్మమున నెవరి
గర్వంబున నొడలెఱుఁగక ♦ గారించితినో
సర్వము సమముగఁ జూచెడు
సర్వేశ్వరుఁడేల విడుచు ♦ సాధింపక న౯.

(ఆలోచనాన్వితయై) ఈవణిజుఁడు నన్ను వంచించి యిటకుం గొనివచ్చుటచే వీనిఁ దిరుగ వంచించుట యొక పాపకృత్యము కాదని నాకుం దోఁచెడిని. కావున నేనీరేయి నొక నిచ్చెన నాధారంబుఁ జేసికొని యీహర్మ్యమును వీడి చనెద. పిమ్మట నాపాలిట్లున్ననట్లగు. అకటా! యింక నామోహనాకారుని నామనోహరుని ముద్దుమోమును జూచు భాగ్యంబు నాకు లేదు. హా! జీవితేశ్వరా! మనకు నేటితో సరియా. (మూర్ఛనొందును.)

[ప్రవేశము:—జయంతుఁడు విలపించుచు.]

సీ. హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! యిందువదన! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! చకోరాక్షి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! శుకవాణి! యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీ! ♦ హా! జగన్మోహినీ!
హా! హంసయాన! యెం ♦ దరిగినావె

తే. గీ. హా! జగన్మోహినీ! మనో ♦ హారిణీ! సతి
అకటకట! నన్నువీడి యెం ♦ దరిగినావె
హా! జగన్మోహినీరాణి! ♦ హా! సుగాత్రి
అయ్యయో! నన్నుఁ బాసి యెం ♦ దరిగినావె.

మానినీ! నేనామిగిలిన రూప్యములు కైకొని మనోహరంబగు కాసార ప్రాంతముం జేరి నీవు కన్పడమి నీకై వెదకి వెదకి వేసారి యబలవగు టచే నీవీయూరు విడిచి యెందును బోఁజాలవనియుఁ బరుఁడెవ్వఁడో నీసుందరవదనారవిందము గని మరుబారిఁజిక్కి యేదేని ఘోరకృత్య ము గావించి యుండవచ్చునని యుఁ దలంచి యీయాఱుమాసముల నుండియు నున్మత్తుని రీతిని పట్టణమంతయుఁ గలయవెదకితిని. కాని నీవు చిక్కవైతివి. ఇంక నెట్లు నామేనఁ బ్రాణంబులు నిల్పువాఁడ. మరియు మఱతు మన్నను మఱపునకు రాని నిన్నెట్లు మఱతును.

తే॥ గీ॥ వసుధఁ గల్హారచంపక ♦ కుసుమములును
హంసశుకపిక కేకను ♦ లాదియైన

పక్షులును సుధాంశుంబును♦వరలుచుండ
మగువరో! యెట్లు నే నిన్ను♦మఱువఁ గలను॥
అయ్యయ్యో! దేవీ! నీసౌందర్యము నే నెంతని వర్ణింతును!
సీ॥ పురివిప్పియాడెడి♦పులుఁగో తుమ్మెదగుంపో
విషధరమో చెలి♦వేఁలి గొనకో
పతకాలఁ దాపిన♦వజ్రిపుతునుకలో
తారలో నాదివో♦గోరులో కో
భద్రకుంభములో పూ♦బంతులో మేలి ల
కుచములో కోమలి♦కుచములో కో-
పుటము వెట్టిన యట్టి♦పుత్తడిబొమ్మయో
తొలకరిమెఱుఁగో తో♦య్యలి యొడలో కో
తే॥ గీ॥ యంచు భ్రమను జెందించెడి♦యవయవముల
నొప్పుచుండును గాదె నా♦యువిదమిన్న!
నా మనోహారిణి! రమణి!♦నా చెలంది!
నాజగన్మోహినీరాణి!♦నా లతాంగి!
ఉ॥ మేలగు కల్వపూవులను♦మించును గాంచనమ్ముఁ బరిశ్రమన్
జాలఁగ కూడఁబెట్టి భువిఁ ♦ జానను గీర్తి గడించుకొంటకై
మేలని యందఱున్ దనను♦మెచ్చఁగఁ జేసియు మందబుద్ధిని
ఫాలమునందుఁ గష్టముల♦బొల్పుగ మంచును వ్రాయఁజేతులె
ట్లాడెనో మానసంబు నెటు♦లొసనెనో కద ధాతకయ్యయో!
(అని జగన్మోహిని యున్న మేడయుగుపై మూర్ఛనొందును.)

[జగన్మోహిని మూర్ఛనుండి లేచి]

హిందూస్థానీ తోడిరాగము: రూపక తాళము.

ఎన్నఁడు నా-కన్నులార♦నినుఁ జూతు-సన్నుతాంగ!

కన్నన నినుఁ జూచు భాగ్య♦మున్నదో లేదో యెఱుంగ 1
నా-కన్నతండ్రిఁ బాసి మన♦యున్నతస్థితులెల్ల బాసి
బన్నముల నొందిన నీ♦వున్నఁ జాలుననుకొంటిని 2
ఎన్నరాని కష్టముల♦నెన్నియైన నోర్చియుందు
నిన్ను నన్ను వేరుపఱచె♦నన్న! దైవమెట్టులోర్తు 3
పున్నెమెంత గట్టుకొనెనో♦యున్నరు లధర్మరీతి
సన్నుతచరితల నేచఁగ♦వెన్నుఁడవై నను బ్రోవఁడయ్యె! 4

ఇఁక నేనేమి చేయుదును? నేనీ యాఱుమాసముల నుండియు గడియల లెక్కించుచు ప్రతిమను మిషచే నానాథునకై పరితపించుచుంటి. మఱియు నీరెండుదినంబులలోను వానిద్రవ్యమంతయు వ్యయపర్చి ఋణగ్రస్తుని జేసి పక్కలు దానధర్మములు చేసితిని. కామాంధుండై యొడలెఱుఁగక నేఁ జేయుమన్న కార్యమెల్లను జేయుచున్న యాతఁ డింక నన్ను విడచుటకల్ల. నామనోనాథు గనుగొనుటంతకన్నకల్ల. అకటా!

ఆ॥ వె॥ మూలిగెడి సృగాల♦మూర్ధంబుపైఁ దాళ
ఫలము పడినయట్లు♦తలఁప మాకు
కష్టముల్పడుచును♦ గాసి నొందుచునుండఁ
గలిగె నీ వియోగ♦కష్టమింత॥

ఆ॥ వె॥ ఘనముఁ గూఁతుకతన ♦ ననలునకును సుక్షి
త్రాణన మను నామె ♦ త వలె భువిని
నన్నుఁ గూడను గద ♦ నా నాథ నీకిట్టి
మఱుమబ్బె నేనె ♦ దుష్టురాల

(వామనేత్రిం బదుర) ఆహా! శుభప్రియాణములం దెలియఁ జేయు నా వామనేత్రిం బేటికిట్లదరుచుండె. నాకు నాకూర్మితోడినిఁ జూచుభా

గ్య్రమబ్బునా యేమి? పట్టిది. పరులెఱుంగని కష్టములఁ బడియున్న న న్నతఁడు చేరుటెట్లు? ఇఁక ప్రియాణమా మానము నిశ్చయించుకొనిన దేకదా.

తే॥ గీ॥ మానమును గాచుకొనెను హా ♦ రక్తమును పెడి
యడపులను జేయవలయుఁ బ్రియాణము లిఁక

ఏమిది? యింతలోనె నాదక్షిణనేత్రము సదురు నాగ. ఇఁక నేమున్నది

అందనేకము లేమమల ♦ నోంటెసను చుఁ
దలి పెడిని దక్షిణపునేత్రి ♦ చలనమొకట!

ఎట్టికష్టములైనను సరియే యనుభవించుదానఁ గాని యిట్టి కష్టేఁడియిం టనుండనోప. హా! ప్రాణేశా! నాకై పరితపించుచు మీరెందేనిఁ బ్రా ణోపవేశమొనర్చితిరా లేక జీవములతో నుంటిరా? (చింతించును)

జయం—(మూర్ఛ తేరి) హా! మత్ప్రియసఖి!

మ॥ కదియన్ జంద్రుని రాహువేగుచునువే ♦ కాన్పింపనీమోముతా
నదియా బింబము లేక యయ్యదిదియుయం ♦ చెంతోవితర్కించినీ
వదనంబందుఁ గళంకమూగయుమిఁగా ♦ వానిన్ బట్టఁగా నేగు నా
వదనంబున్గనువాఁడనే మగుడ నా ♦ భాగ్యంబు నాకబ్బునే.

అయ్యయ్యో! నాయట్టిహీనుఁడికా సియట్టిసుగుణసౌందర్యసతీమణి లభించుట!

శా॥ ఆలీలన్ నిను వీడి రామిఁ గని కా ♦ యంబెల్ల కంపింప న
న్నేలా యొంటిగఁ డించి పోయితివి భూ ♦ మీశాత్మజన్ బ్రోవవే
“యాలస్యా దమృతమ్ విషమ్మ” నెడు ప ♦ ల్కొ ల్లసం దలంపంగ దే
యాలిం బాసెనుసంతనిర్దయుఁడనే ♦ యయ్యో! యెటుల్ పోమనం
చాలాపించితొ దూఱితొ విసిగితొ ♦ యచ్చోటులం జూచితో

జాలం బొందక నిన్ను పీడితినిగా. ( చానా! జగన్మోహినీ!

జగ—(ఆలకించి) హా! యేమిది? ఎవ్వరు నన్నుఁ దలంచు చుండిరి? నిజముగా నాకట్లు వినంబడియునా లేక భ్రమయుచుంటినా? అట్లు గాదేని మఱుఁగుననుండి నా వాక్యములాలించి పరుఁడెవఁడయిన నిట్లు మానసిక్యత్యమున నాపకరింపంచెనా? అట్లొనర్పుటకును నా నామ మెట్లుతెలిసెనో? ఆతఁడు నిన్నెరుగుఁడేనా మీఁదిబాళిచే నన్ననవరత ముకాంచియుండి యిట్లొనర్చెనా? ఎవ్వడైన నేమిచూతము. (అని క్రిందికి తొంగి చూచుచున్నది.)

జయం—జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ! నిన్నీజన్మమున నిఁకఁ జూతునా!

జగ—అహా! ఇంకను సందియ మేమి? నా భాగ్యవశమున నేఁ డు నా ప్రాణేశ్వరుఁడ నన్నొకతెంచె ఇఁకనన్నుఁ బోలు ధన్యలెవ్వరు. నే నెట్లీయనతో నిపుడు సంభాషింపుదు? కానిమ్ము నేనొక కమ్మవ్రాసి యీయనకడఁ బడవైతు. (ఒక చీటిని జయంతునిమోల్రలఁ బడవై చును.)

జయం:—(సంభ్రమమునఁ జీటిని గాంచి) ఇది యేమి! యీ జాబుచొప్పట నెవ్వరు బారవైచిరి. ఈమేడ నుండి తప్ప మరియొకచో టనుండి యినసచ్చుటకేమియు నాధారములు గనుపింపవు. (పైనఁ జూచి జగన్మోహినినిదిలకించి) ఎవ్వరీవనిత? ఇందున్నయను గ్రిందుప ర్చువదనంబున బాష్పంబులూర నిట్టూర్పులతో నిట్లేలొకో విచారిం చుచున్నది. చూడఁజూడ లామనోహారిణివలెనే కాన్పించుచున్నదే! నిక్కమా లేక కలయా? నిరతమా మోహనాంగినే తలంచుచుఁ బ రితపించుచున్న నితరరు శేశయనయనయయినను నాకన్నుల కిట్లు కను

పించుచుండెనేమో యెదనిశ్చయించుకొనను నాకుఁ దోఁచకుండె.

జగ — ప్రాణేశా! పడరానియిడుమలు మీకుఁ గల్పించిన జగన్మోహిని యియ్యదియే.

జయం — (పులకాంకితుఁడై) ప్రాణేశ్వరీ! నీవీసౌధమునందుంటి వెట్లు?

జగ — మనోహరా! మీకనుగప్ప మీరత్నాంగుళీయకముం జేఁబట్టి నాకాసవాలుగాఁ జూపి యీవణిజుఁడు నన్నునువంచించె. నాఁడు మొదలు మీరాకకై వేచియుంటి నేఁడది సఫలమాయెను.

జయం — ఔరా! లోకమెంత విచిత్రమైయున్నది!

ఉ॥ భామినులొంటిమైఁ దమకుఁ♦బాపవశంబునఁ గంటఁ బడ్డచో
భూమిని, దుష్టకోరికలు♦పుట్టి యధర్మమటంచు నెంచకే
కామశరంబులన్ దగిలి♦గర్వమదంబునఁ గన్నుగానకా
భామల మిక్కుటంబులగు♦బాధలముంతురు దుర్మతుల్గటా!

ఇట్టి నీచులు వరలువఱకు సుందరులగు మందయానల మానప్రాణంబులు దక్కునా? ఓరీ! వైశ్యా! “అతివినయం ధూర్తలక్షణమ్మ”ను నుడి నీయెడఁ బొడకట్టెనురా?

జగ — నెచ్చెలి! గతజలసేతుబంధమేల? ఆయుత్తరము నరయుఁడు.

జయ — (చీటివిప్పి)

తే॥ గీ॥ నాథ! యీనిశీథమున నీ♦సౌధమునకు
నిచ్చెనను వైచి క్రిందికి♦వచ్చెదాన
నౌరులకంటను బడక యీ♦యూరువిడిచి
పోవుదము సుఖప్రదమైన♦తావునకును॥

కాన మీరీ తెన్నేపైఁ బన్నుండి యుండుఁడు"

చెలీ! ఇది చక్కని యుపాయము నేనట్లే యీప్రదేశమునఁ బరుండెద. నీవు నీజాగ్రత్తమై నుండుము. పొమ్ము. ఏలయన,

సీ॥ మనబాధలను గాంచి♦మనమున నెనరుంచి
యనలరశ్మిలు చూపెఁ♦గినిసి గినిసి
కార్యంబు గానమి♦కటకటంబడి మొగ
మెల్లనాపర్యంత♦మేడ్చి యేడ్చి
ఛాయపుంజపుబంట్ల♦జాబిల్లికడకు వే
మనవార్త లెఱిఁగింపఁ♦బనిచి పనిచి
పక్షులనాదిగాఁ♦బనిమాన్ని గూండ్లకుఁ
గోలాహలంబెచ్చఁ♦దోలి తోలి

తే॥ గీ॥ కమలముల మోదమును నీటఁ♦గల్పి కల్పి
చెంతటని లోకమున వ్యాప్తి♦చేసి చేసి
సుజనుల యెదను దుఃఖంబు♦చొన్పి చొన్పి
శోకబాంధవుఁడీగను♦లోఁగి లోఁగి॥

(తెర వ్రాలును.)

చతుర్థాంకము: ద్వితీయ రంగము.

[మేడకు నిచ్చెనవైచి జగన్మోహిని కూర్చుండును.
జయం—తెన్నేపై బన్నుండును.]

బల్లి—[ప్రవేశించి] అరరె! యీ కోంవటోఁడెంత కొవ్వెక్కి న్నాఁడో గాని అమ్మ! అమ్మ! బంగారు చామాన్లూ యెండిచామా

నేనంట దానమిచ్చేస్తాం ఇంకా యీండింట్లో యెంతచోమ్మొందో ఎళ్లాగైనాసరే యీగోడల్లడిమి కన్నంవేసో యెక్కొళ్లాందూర్తేస్తాంచ నాతమాసా (తమనుగా నిచ్చెనతగులు) అబ్బా! యిదేంయిటా? (చేతితో స్పృశించి) ఏంటిది? నిచ్చెన్లాగుందే. ఆ-నిచ్చెనే. ఇక్కడెం దేక్కెళ్తారో? కొంపతీసినన్నట్టుకొంటానికేమో? ఛీ-ఛీనన్నేపట్టుకోటం. ఈళ్లుగాదు తిరుమూర్తు ఱ్రావాలి హెహె అంటే ఏదోపారపాట్లో ల్లిక్కడమర్చిపోయారు. ఇది నాకు సాలాబాగుంది.

(అని మెల్లఁగ నిచ్చెన కెగఁబ్రాకును.)

జగ—ఏమిది? నిచ్చెనమీఁదికి మనుష్యుఁడు మెల్లఁగ నెగబ్రాఁకు శబ్దమయ్యెడిని. వేరెవ్వరై యుందురు? నాయాలస్యమునకోర్వకే నాప్రాణనాథుఁడే యిటు వచ్చుచుండెఁగాఁబోలు? (మెల్లఁగా) ప్రాణేశా!

బల్లి—ఓరి నాయెన్నా యిదేంటి? (అని నెమ్మదిగ దిగి) ఇదేంటో పామేశా అంట యినబడ్డేంటి నేనేం పామేశాను.

(అని యాలోచించుచు నిలచును.)

జగ—పరులు వింటురని కాఁబోలు నానాథుఁడు పలుకకుండె (అని క్రిందికి దిగి వచ్చి) ప్రాణేశా! పోవుదము సమువ్వము.

బల్లి—అమ్మబాబో యిదెవత్తో కిందికి దిగొచ్చినను మంటదేంటి పాడేశా పాడేశా అంటదికూడాను సరే నే నొకటనుకొంటే దేవుఁ డింకొకటనుకున్నాఁడు. పోనీ మంచి పెళ్ళి దొరికిం దింతేచాలు. దీన్తీస్కెల్లి పెండ్లాడ్తా.

(అని వాఁడు ముందు నడువ జగన్మోహిని వెంబడించును.)

## చతుర్థాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: ఆరణ్యము. ప్రవేశము: బల్లిగాఁడు, జగన్మోహిని]

యదుకుల కాంభోజి రాగము: ఏక తాళము.

బల్లి—సిక్కుంది, ♦ సిక్కుందు, ♦ సక్కనిపిల్ల-వవ్వా ♦ సిక్కుంది-బలే
సిక్కుంది-నాకు-దక్కుంది, సిక్కుంది-ఒక్క తెపిల్ల ||సి||
మక్కువతో ♦ నొక్కసారి ♦ సెక్కిలి ♦ నొక్కనచాలు ||సి||
మండగేను మరుమంచే ♦ దండనకు-అయ్యో ♦ ఉండజాల-నే ♦ నుండ
జాల ♦ దండవైనం బెట్టెదీని ♦ అండను నే ♦ నుండెదను ||సి||
పల్కరింపబాల నాపై ♦ యల్కునేమొ నవ్వ ♦ సిల్కునేమొ-మేల్-
సిల్కులకొల్కి-నవ్వా-మరునిపూములికి- హా హా ♦ పల్కరింపకున్న
నచే ♦ కల్కిని నేంగూడెదను ||సి||

(అని జగన్మోహినిపై తిరిగి తిరిగి దొంగచూపులు చూచుచు లోలోసం గులుకుచు నవ్వుచున్నాఁడు.)

జగ — తెల్లవాఱుచున్నదిగదా! ఇప్పటికే కడుదవ్వు నడిచితిమి. ఆయాసమున నీకగాళ్ళుడకొన్నవి. ఒక్కింతసేపిచట విశ్రమింపనా నాథ వేఁడెద మనోహరా! (యని పరికించి భయమున) ఇదియేమి? వీఁడెవఁడు? అయ్యో! దైవమా! యేల యిట్టి కష్టముల పాల్జేయుచుంటివి?

తే॥ గీ॥ వనిజబాధలు తప్పించి ♦ ప్రాణనాథు
నప్పగించితివి కృపచే ♦ నంతెచాలు
దైవమా యని మనమునఁ ♦ దలఁచుచుండ
నన్ను ద్రోఁతువె యీ ప్రాణ ♦ నాథుకడను.

(ప్రకాశముగా) ఓయీ! నీవెవ్వఁడవు?

బల్లి—నేనా యిద్దో నేనేనా యేళానుగాను అదేంటి పాడేళానుగాను.

జగ—(విచారగ్రస్తురాలై) అక్కటకటా! వీఁడెట్టి పాపపుపల్కులు పల్కుచుండె.

బల్లి—యేంయిటీ దొంగ మొగమెత్తున్నావ్? ఇద్దో సూడు నేనూ దొంగోడ్నే నాదగ్గర సాగుతియ్యనుకొన్నాఁ వేంయి నీయేసాలు?

జగ—అయ్యో! వీఁడు దొంగ ననుచున్నాఁడు వీని నెట్లు తప్పించుకొందు?

తే॥ గీ॥ వీనిచేఁజిక్కియుంటి నే • వీలు తప్పి
కానఁగా రాని కటికచీఁ • కటిని వీఁడు
కానకయె తెచ్చె నన్నవ • మాన పరుప
మానహానికంటెను మేలు • ప్రాణహాని.

(ప్రకాశముగా) చోరా? నన్నిట్లేల కొనివచ్చితివి?

బల్లి—ఆంయ్ నేందీస్కొచ్చాను పాడేళా నడంటే సరె దానబ్బ సిగ్గోసిం డబ్బెప్పుడ్డత్తే అప్పుడె దొరుకుద్ది పెళ్ళం వెప్పుడు దొరుకుద్దని కోరుకొన్నదా న్నిడ్చిపెట్టం మంచిది కాదని నత్తే యీలాగంటావ్. యేంయినీ ఒగలాడి తనం.

జగ—(తనలో) హరి హరీ! మనోహరా! నీనారి నొక నీచుఁ డిట్లాడ సహింతువా?

ఉ॥ నీచుని నిన్నుగాఁ దలఁచి • నేను విమోహత వెంటరాఁగ న
న్నేఁచుచు నుండె వీఁడిచట • నీవట నిద్రనె యుంటివో కటా!
లేచితొ లేచి నన్ను గన • లేమికిఁ జింతిలుచుంటివో యిఁకన్

వేచియె యుంటివో యచట ♦ వేగుచునుంటివో రానటంచు నే॥
ఓ సూర్యచంద్రాది గ్రహంబులారా! బృందారకులారా! మీకైనఁ
గరుణ లేదా?

చ॥ అడలుచునున్న నన్ను గని ♦ యాత్మకరంగక యుంట పాడియే
యువిదవరు కోరుకోర్కలని ♦ యెల్లవుడున్నిము కొల్చెదర్ గదా
వుసమిని నిక్కనేల ననుఁ ♦ బోవిడుటేటికి తలంపు వేగ నా
గుణయసిక్కైన నాయునికి ♦ యొప్పుగఁ జెప్పరె ప్రోవఁ జూడరే.

బల్లి—ఆలోసనేంటికే నేనందగాడ్నిగానా నాకన్నసక్కనోఁడు లోకంలోఁ గాదుగందా మరీ లోకంలోఁ దొర్కడు. ఈఅలస్సెం వెందుకు మరదలపిల్లా?

జగ—(తనలో) ఔరా!

తే॥ గీ॥ తాను యున్నటనెక్కడు ♦ తమ్ముమించి
సక్కివారలు భువిలోనఁ ♦ బుట్టలేద
టంచు మంచి చెడ్డలనేమి ♦ యెంచకుండ
మసలుచుందురు గాదె దు ♦ ర్మార్గులిలను.

హిందుస్థానికమానురాగము—ఏకతాళము.

కాలుచీఁకటిని-గాసరానవుడు♦ కాంతారములకుఁ గొనితెచ్చి
ననుఁ-గాంతారమునకుఁ గొనితెచ్చి♦మారసుఖము
గోరమీర గదితను♦జోరానన్నిటులర్-ఓరీ-చోరానన్నిటులర్ 1

బల్లి—నేస్తసాట్టు చాపసంటావేంయి? యెక్కడ్నేర్చుకొన్నావి
సం. బలే బలే.

యమునకులకాంభోజి రాగము: ఏకతాళము.

పిల్లా పిల్లా నీ చక్కని పిల్లా-నా-మరదల పిల్లా-బల్లింతయుఁ

బుళ్ళయ్యేను♦గళ్ళ నిన్ను గాంచఁగానె♦అల్లమరుఁడు♦కొల్లలుగను♦
విల్లు వంచి♦జల్లఁబూల ||పిల్లా||
అల్లరిసేయకయె నాకు♦సల్లని నీకౌఁగిలిత్తె
కల్లుముంత తెచ్చి నీ♦కాళ్ళకాడఁ బెత్తాను ||పిల్లా||

ఇద్దో యెలాగుంటదనో-న్నావ్. మరిమరి సెప్పడం వెందుకు.

(గుటకలు వైచును.)

జగ—(తనలో) అకటా! శ్రీహరీ! వీఁడు మఱింత పిచ్చి పెరుగుచున్నాఁడే? ఏమిసేతును? భయపెట్టిన నేమగునో చూచెద.

పల్లులూడఁ బెరికించెదఁ జూడుమ♦చెల్లుసంచు నిటు ప్రేలెదవు

బల్లి—ఊం ఊం యేంటి? (అని పైఁ బడఁ బోవును.)

జగ—(తప్పించుకొని దూరముగాఁ దొలఁగి) హా! కృష్ణా! నందనందనా!

త్రుళ్ళియాడు బెదరించిన మానఁడు♦అల్లరిపనులకటా!

బల్లి—పల్లు దెచ్చి యెట్టననా♦పల్లులూడ బెరికిత్తావ్

జగ—హరి హరీ! (అని చెవులు మూసికొనును.)

బల్లి—లేక♦కల్లు దెచ్చి (అని మీఁదికురుక నుంకించును)

జగ—ఛీ దుర్మార్గా (అని తప్పుకొను.)

బల్లి—ఆం యింతే యిద్దో ♦ కల్లగాదు
యీఁద్దొంగోడబద్దాలాడ్తున్నాఁడనో-ంటావేమో చేతిలో చెయ్యేత్తా

జగ—ఛీఛీ నీచా నన్ను ముట్టరాకుము దూరము పొమ్ము.

బల్లి—మరాలాగన్నావంటే యిద్దే మీఁద బత్తా నీకు పేమ రావాలనూరో-న్నా

కల్లగాదు-నీకు-పల్లు♦కొల్లల్గాఁ దెచ్చిత్తా ||పిల్లా||

నాకులేకుండానే నీకు పెత్తే సరిగందా

జగ—హా నాథా! ఇంకను ననాధ మొఱాలించవా

చ॥ అడవికిరమ్మని వచ్చి యిటు•లక్కట! చిక్కులు వెట్టు నీసిరో
వ్వడఁచుమడంచి నన్ను గృప•నారయుమిష్టముగల్గ లేదయా
యుసుపతికాలఁతిపుంజములఁ•నుక్కడగించెను మోము చూపునే
విడిచెద జనముల్ గనిన•సమ్మట సయ్యదియైన వల్లభా !

ఇట్లడలుటకన్న నీని( దొలఁగించు మార్గమరయవలయు. (అని కొంత యాలోచించి) కానిమ్మిట్లు చేసెదను. (ప్రకాశముగా) ఓరీ! మీరెం దరన్నదమ్ములు.

బల్లి—అం యిప్పటికి నామీద దయొచ్చింది మరిగంటే యెల్లిగాఁడొకఁడా వుల్లిగాఁడొకఁడు పెద్దెంకఁడొకఁడా సిన్నెంకఁడొకఁడు ఆపైని బల్లిగాణ్ణినొకడ్ని, యిందులో యిద్దరేంయి సెప్పను సెరసాల్లో వున్నారు మరింకెంతా కల్సిందరో నీవే సుస్కో

జగ—సనే నివెంట నేను వచ్చితినా వారును నాకొఱకుఁబోరి నిన్నేమి సేతురో కావున నీవింటికేగి పెండ్లికివలయు సరకులను ముఖ్యమైన చుట్టములను దోడ్కొనిరమ్ము. నేనీ మఱ్ఱినీడనుందును. తరువాత నిక్కడ పెండ్లి జరుగునర్థురు.

బల్లి—ఏంయిటీ! నీవిక్కడుంటావా? యేం నన్ను బుట్టలో బెట్టామనీ నియ్యాస్తు.

జగ—హోరా? నిక్కము నేనిక్కడ నుందు నీకు నమ్మకము లేదేని నా పేరు చెప్పెద.

బల్లి—పేరెందుకేంగి.

జగ—నా పేరు నీ వెఱింగియున్న నొక వేళ నేనేగినను నీవు నను గనుంగొనంగలవు.

బల్లి—ఆలాగా అవు సవునేదీ సెప్పు ఊం-తొరగా

జగ—జగన్మోహినీరాణి

బల్లి—యేహె రాసీ గీసీ చూడొచ్చన్లే ఆయన్కా ముందు నీ పేర్సెప్పు.

జగ—జగన్మోహిని

బల్లి—ఏంటీ జ-జ-జ-గ-గ-జగ-జగ-ఏదీ మల్లి సెప్పు.

జగ—జగన్మోహిని.

బల్లి—ఆం-ఆఁ-అట్టుకొన్నా గన్మో-గన్మో-గన్మోయిన్నా గన్మోయిన్నా-అదేంటీ-జగ-జగన్మోయిన్నా నీవిక్కడే వుంటున్నావా?

జగ—ఆ నేనిచ్చటనేయుందు త్వరితము రమ్ము పొమ్ము.

బల్లి—(జగన్మోయియిన్నా జగన్మోయిన్నా యని పిలుచుచు వెనుకకు ముందుకు నడచుచు నీవిక్కడే వుంటావా యని యడుగుచు వెనుకఁ జూచుచు పోవును.)

జగ—బళిరా!

తే॥ గీ॥ మంచిమాటలు చెప్పి యొ ♦ ప్పించ లేము
ఇంచుకయుఁ బ్రార్థనలచే జ ♦ యించ లేము
కాంచిలాతివారలనువం ♦ చించు నియమ
వంచకుల వంచనలచేత ♦ నొంచఁ గలము.

ఇప్పటికీ గండము గడచినది మీఁద దైవమున్నాఁడిఁకఁ బోయెద.

(చనును.)

## చతుర్థాంకము—చతుర్థరంగము.

[మేడయరుగుమీఁది జయంతుఁడు మేలుకొని కన్నులు దెరచి విస్మయమున]

జయం—ఏమిది? భానూదయంబగుచుండె. నన్నర్థరాత్రి లేపెదనన్న నాజగన్మోహినియేమయ్యె? అయ్యో! మానముఁ గాపాడుకొన దృఢనిశ్చయురాలగు నామానినీమణి మఱి యేదైన కష్టసందర్భమును బొందెనా?

ఆ॥ నే నిమఁడ నేమిఁ జేసి ◆ గడియసిపేదికక
నిదురపట్టె లేవ ◆ నుదయమయ్యె
ముదవతి నెవఁడైన ◆ ముదమునఁ గొనిపోఁడొ
మదిముస గవయంగ ◆ మదిని దలఁచి.

(అని యాత్రాప్రసరసి) ఇవిగో నాకొమ్మపాదమ్ములు. ఇయ్యెడ మఱియు నురుచరణములగుపడెని. కాన నాయూహ సరియే హా! దంతిగమనా! పాటలాధరీ!

హిందుస్థానీకాఫీరాగము—చాపుతాళము.

హా! జగన్మోహిని! ◆ హా! జగన్మోహిని!
హా! జగన్మోహిని! ◆ హా! జగన్మోహిని! ॥హా॥
నాకేది తెరువకట! ◆ నాకేది దిక్కు
నాకెట్లు దొరకుట ◆ నాతి! హాయిక ॥హా॥
ఈమెయిఁ బ్రాణంబు ◆ లెమ్మెయినుండు
నీమ్ముసులరూపంబు ◆ నిచ్చఁ గనకుండ ॥హా॥

అడవులఁ బడి యడలు ♦ మసిధాత నుమటఁ
బడవ్రాయు నెట్టులు ♦ పడతిఁ బొందుట ॥హా॥

(నిష్క్రమించును.)

చతుర్థాంకము—పంచమరంగము.

స్థలము:—అడవి.

[పెళ్లికొడుకువేషమున బల్లిగాఁడు, మఱియుఁ చోటులు ప్రవేశము.]

ప్రథ—ఓరీ! బల్లిబాబా? యెక్కడ్నించిందారి నీకంత సక్కని సుక్క.

బల్లి—తాతా! ఒరేయ్ కన్నాన్కెల్లానారి ఆకోంవటోడింటికి ఆపలంగాపైనుండి పాడేశా అందారి యంటే సరేగందా అన్కాని పాడేశానే అని తీస్కొచ్చా ఇద్గో నాపెళ్లాంవెంతందంగా వుంటదన్కొనావ్ సన్నుసూసేమందా వచే!

జంజూటిరాగము—ఏకతాళము.

నీవంటియందగాఁ♦డీ వసుధ లెఁడు లేఁడు నిన్నే పెళ్ళాడ్తానారి
ఓరి బల్లిగా నిన్నే పెళ్ళాడ్తానారి ॥నీ॥
నిన్నుజూచినదాని♦కన్నునీమీాదెగాని♦యెన్నటికిపైకిబోదురా
ఓరి బల్లిగా యెన్నటికి పైకి బోదురా ॥నీ॥
పగల్నిన్ను సూస్నట్టి♦ మగువలెల్లరాతిరంత♦పగల్పొందు సుం
దురేగదా ఓరి బల్లిగా పగల్పొందు సుందురేగదా ॥నీ॥

దానికి నామీాద యెంతపేమ యెంతందం అబ్బా అబ్బా.

ఎల్లి—ఓర్బల్లిగా? అంతబాగుంటదిరా?

బల్లి—అగ అగ యింకా సెప్పాలా దాన్కి నాకే తగింది వావ్వా.

శ్రీరాగము—ఏకతాళము.

మొగము సూశావంటు ♦ మూర్ఛపడి పోతావు

ఎల్లి—సిరాడి పల్లంముంఝా మొయ్య యెక్కడ్లే నిచ్చిత్రం మల్లి సెత్తావేంరా సిడబక్కలింక సాల్నారులోరా.

బల్లి—అలాగేంయి మరిగ్గో.

జగతిలేదట్టి జవ్వని-ఓరెల్లిగా-జగతిలేదట్టి జవ్వని

ఎల్లి—ఒరేగ్ యిగ్గో యేమిరాయెరక్కపోతే మరీ సెప్పురా? ఏంగ్ నాల్లాసికన్నా ఎక్కువదేంగ్ నీవెర్రుదువ్ గాదూ.

బల్లి—ఆ మూనదిన్నే నెగ్గనూ.

ఎల్లి—మరంకేంగ్ దాన్నూ స్నేమరుపొత్తదిరా పగలురాత్రి యేకంగా కల్లుగొట్టిసస్తే వుంటదిగాదా దాన్నల్లిసిగ్గాయ్య.

రం—బావా వుండాి అయినా సెప్పిద్దు.

బల్లి—ఏంగ్ సెప్పుమంటున్నావ్

బంగారుగ్గసా దాని ♦ రంగూకు సట్టాదు

సింగారం వేంసలమురా ♦ యింకదాని సింగారంవేంవందురా

ఎల్లి—ఈపాల్నమ్మాలా నాయ్నా

బల్లి—మాటసెప్పుతీను.

పిల్లసీమో స్తేను ♦ కల్లాకు నిద్రారాదు

ఒళ్ళెల్లా పుళ్ళు బమురా-ఓరన్నయా-ఒళ్ళెల్లా పుళ్ళు బమురా

రం—ఓరన్నదొన్నా దెయ్యంవేంయిటో తొరగా సెప్పు.

బల్లి—యెహేః అప్గాదాఁ సాలా అందంగా ఫుంటదంటేనీ

ఎల్లి—పల్లే సూద్దాన్గూదా సహు (మఱ్ఱిని సమీపించుచున్నారు)

బల్లి—ఇగ్గో నారె మీరంతా మాతొఁం అల్లర్సేయకిక్కడే కూకోండి నిచ్చబ్దంగా వుండాల్సుమీ పిలుస్కొస్తా మీరల్లఃగాన్సేశారంటే పిల్ల బెదిరిందన్నమాటె (అని మఱ్ఱిచాటున కరిగి) ఒలే పిల్లా యిగ్గో యగ్గం టేసీ మరేంటీ (అని యసూయతో) ఛీ నీయమ్మసిగ్గొయ్యా నీపేరేనాకు రాదే. ఊఁ-అమ్యో మర్చిపొయ్యానే ఏమే యిగ్గో యెక్కడున్నావ్ నాచుట్టాల్ని తీస్కొచ్చా (తనలో) ఏందియిదీ స్త్రీసిగ్గొయ్యా యెక్కడికన్నా దాంటిందేంటీ ఆఁహా పన్ను సూసంత వగల్సేసింది మాఅందర్నీ పాటిగండి బేగీఅంది యిప్పుడుగంటే నన్నొదిలేస్తదీ లేదిక్కడ్నాశో ఆసికాలాడ్తామని దాగుందెక్కడో గట్టిగా కేకేత్తా (బిగ్గరగా) పిల్లా సిల్లా (కోపముతో) ఓహో యిలాగైతే మర్నీకూనాకూ సరిపడదుసుమీ ఆ జగడఁవొస్తది అన్నట్టు జగ-జగ-ఛాయేంపేరెహేః బేగీరాదు జగ జగ-ఏదో గన్మొయ్నుండాలే గన్మొయ్ని ఆఁ-ఆఁ-జగన్మొయ్ని ఇగ్గో నేనే లేవత్త బయ్యంలేదు రా నేపాడాశొన్గాను ఇగ్గో నాపెళ్ళి తొగ్గారా.

ఎల్లి—ఓఱ్ఱారా తొంగా మూత్రం దాటపొద్ది ఆబాపనయ్య నాల్గంట్లకే అన్నాఁడు.

బల్లి—ఇగ్గోగా మిమ్ముల్ని సూసి సిగ్గుపడతుందాఁ తేస్తానుండాఁ మరి (చెట్టుచాటున కరిగి) పిల్లా యిగ్గో మల్లీనీపేర్మర్చిపోయాను. రా లే మరిల్లాగైతే బాగా జరగదుసుమీ అత్తల మూత్రం ఎల్లావుందంటుంటే యింకత్తమానిదే పనేంటీ ఇలాగైతే పెళ్ళెప్పుడు

ఏంయ్ సీగ్గా దేఁ సెప్పడం (అని యచ్చోటుఁ గలయ వెదకి) ఓర్బాబోయి యెక్కడా కనఁబడదేమయింద్రో ఎక్కడకన్నెల్లిందేంటి అమ్మనాయ్నా నే నేంయి సెయ్యను.

ఎల్లి—రం—ఓర్బల్లిగా యేంట్రలాగెతుకుతావ్ తేతొరగా ఏం? లేదేంటి?

బల్లి—(ఏస్సుమొగము పెట్టి) యెక్కడికో యెల్లినట్టుందారి కన్పట్టం లేదు.

పరి—బాబూ సరిగ్గా సూడక్క డెక్కడో ఉంటది.

బల్లి—ఓ రెక్కడా కన్పట్టం లేదురా పాతొప్యన్నట్టుందారి.
(యేడువ సిద్ధపడును.)

రం—ఓరెక్క డో మొదటా చొప్పరా.

బల్లి—ఈమట్టకచుట్టుకం మంటూనందారి బావా!

ఎల్లి—సికబుగ్గు మేముటిఁగం గాడ్డికోడకా మమ్మల్నిందాకా తెచ్చీ యేసుమీద్దాం.

బల్లి—సిల్లకుగా నిజంగా నిజంగా నాకు కనపట్టంలేదురా, (యేడ్చుచు) యిక్కడే పుర్రాసంద్రా బాబూ నాకల్లలో నానోట్లో దుమ్మోసింద్రా దేవ్డా

రం—ఇందాకానే సప్పలేదంటారి యీడిమాటల్లోనే తెల్సిపోయింది ఓనాబదేదో దెయ్యమో దేవతో యీడ్నట్టుకు నేడ్పించి సిక్కులెత్తి మసల్నె తేన్నాద్రా అంతేగా నింకేంయిలేదురా మరిమన్నైయితే యిక్కడ కట్టది. ఉండదంటారి.

ఎల్లి—సిరిడిగాడుండేవ్ యీడేసినత్తింకోటిరా. బాగా యేం ఏసుకొందాం యీసాక్లీడిదగ్గిర డబ్బులాగుదాం ఇలాగందాం పో

తారనుకున్నాఁడు దానికి తగినట్టు మనంసేద్దాం అంతెర్గవేఁ. ఓరే వ ద్యాపింపకపో యిప్పుడ్నిపని (అని ఒక తన్ను సత్తువకొలఁది తన్ని ఓరే బావా తాతా సూత్తారేంయ్రా?

బల్లి—అన్నయ్యా ఒరే నిజంవేరా యిక్కడుంబాసంద్రా ! పాదాల్బాచ్చి కొట్టకురా.

ప్రథ—ఒరే యెల్లిగా పోన్లేరా ఊరోకురా అడ్నికొ ట్టేంకార్యం

ఎల్లి—మరేదిరా సూపించు. (అని కొట్టుచున్నాఁడు.)

రెం—నా డబ్బా దొబ్బాడ్రా మామంచత్తేళ్ళాద్రా యీడి.

(అని చానమోదును.)

బల్లి—బాబోయి బాబోయి ఓరే అన్నా ఒరే బావా!

(అని బొబ్బలునెట్టును.)

ఎల్లి—రెం—అన్నా లేదు బావా లేదు గాడ్దికొడకా యింకా. యింకా (అని మరించి బాదుచు) యేడుత్తున్నావ్ ఊం-అరుత్తున్నా వా పైగా (కొట్టుదురు.)

బల్లి— ఇద్గో మీకు దన్నం దన్నం తాతా తాతా చంపేస్తు న్నార్రా తాతా.

ప్రథ—(ఎల్లిగాడ్ని రెండవవానిని ఈవలకులాగి) ఒరే వూ రోకుండూరోకుండ్నే సెప్తా. (ఇంతలో బల్లిగాఁడు పరుగెత్తును.)

ఎల్లి—యేంయిటాి ముసలోడా నీవడ్డంరాకు? ఆలం-ఓ రేద్రా ఏడీ? అమ్మదాటాడాి బావా బావా రారా రారా (బల్లిగాని నుద్దే శించి) యెక్కడి కెల్తావ్ యెందాకెల్తావ్ నీమ్మల్లి పేనాత్తోవత్తావ్.

(అని వెంటఁ బరుగెత్తుదురు.)

## చతుర్థాంకము: షష్ఠరంగము.

[బల్లిగాడు బెదరిబెదరి చూచుచుఁ దొట్రుపడుచు మరియొక యడవిని ప్రవేశించును.]

జగ-జగ-జగన్మోయిన్నా అమ్మా! అమ్మా జగన్మోయిన్నా నన్ను మోసపుచ్చావే. అమ్మా!-నీవు టక్కర్లంజెవనెర్గి నేనే గడ్డి తిన్నానే. అమ్మ ముండా మీ వాళ్లుగ్గర కేల్లి మంచి మూర్తని సూసి నా కెట్టడాన్కి నగల్దెచ్చి నీవ్వాగా యేసం పెండ్లి కొడుకేసం యేస్కోని బేగి రమ్మనెన్నప్పె అమ్మ! లంజా? యెంత పన్నేశావే నీవిలా చేత్తావని అనోకోలేదే తెలుసుంటే నిన్నిడ్సిపెట్టానంటే ఛీ నీవ్మంచిదానవు నన్ను నిజంగా పెళ్లాడ్తానని అనుకొన్నానే ఓసిముండా నీకొఱచెంత కట్టపడ్డానే తీరా నే నగలెట్టుకొని యేసం యేసోకొనిక్కడ కొత్తే నువ్వీలాగ దాటావే. నిన్ను నమ్మినోనే నన్ను దగా సేశావ్. (చేహము తడముకొనుచు) ఓసి లముడీ! యింకా నిన్నింటికి తీస్కెల్తాను ఎన్నోనగలెత్తాను నాకింక లోటుంటంబటి కాసి పోత్తావనుకొంటే యింతపన్నేశావ్. నాకు పెద్దపెల్లి చేయించావ్. అమ్మ! ముండా? రాణివిగావు నీపేట్టాణిగాదూ నీవింతరాణివన్నానే నీఅందం తగలెయ్య నీవెంతకైనా తగుదువే బాబూ! జగన్మోయిన్నావో మే మోయిన్నావో గాని నిబద్దిగా నాపాలి మోయిన్నావయ్యావే నా ఒల్లంతా సితగ్గొట్టాగే తోత్తా! పోనీ ఇన్ని తిన్నుల్దినా నీవు నాకు దక్కావంటే. కానీ యెక్కడికి పారిపోతావు నూడ్నన్ను గన్కపట్టుకొనలేకనోయినా యిది నా మీసమేగాదు అసలే నెగజడోంగను మర్నిన్ను గన్క పట్టుకోలేకపోతే నన్ను బల్లిగాడనిపిలొద్దు హుం తమాసాసూస్కో. (అనిచనును.)

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

# సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

## పంచమాంకము—ప్రథమరంగము.

[స్థలము:—అరణ్యము. ఇరువురు రాజపుత్రులు కందుకము గైకొని ప్రవేశింతురు.]

మొ—లయగ్రాహి

పరికితరంబగును♦ బాణహతమృగావళుల♦పొరుగఁ జుతింపబళ్

రెం—(సంభ్రమమున) ♦ఔరగనుగొంటే

మారుతరయంబునను♦మోరపైకెత్తి విశ

లారయకపోవుసల♦చాలలమెకంబుగ్

మొ—చాలలమెకంబు తముఁ♦గోరి యిటు వచ్చెనని

వేరగుచుఁ బోయెడిని♦ నారయుము లేళుల్

రెం—అన్నా! అవి సరియే యీదిశఁ బరీక్షించుము.

కోరినమృగంబులిటు♦చేరునని పైనెగయు

నీరములఁ బొంచినవి♦ధీరకర్వైరుల్

—♦ మత్తకోకిల ♦—

ఆకరీంద్రుని జూచియుంటివె ♦ యగ్రజా! యతిభీతిచే

భోగయుంటకు నేస్తాలఁ దన ♦ ప్రాంతఁ జేరిచి పిల్లలన్
పిఁకశోషంత మధ్యనుంచి పరి ♦ పీణతఁ జోరవఁ బళి
నాకవా స్తుగాయ దగ్గిజంబో యు ♦ నన్ గనంబసుచుండెఁగా.

ము — సోదరా! యీ కోలాహలము గనుగొంటివా!

చ॥ గగనమునుమీఁద కేగెను ఖ ♦ గంభులుకొన్ని భుజాళిమీఁదనే
నెగయుచుఁ బిల్లలన్ విడువ ♦ నేరక పక్షములన్ విదుల్చుచున్
వగచుచు నవ్వఁదవ్వలను ♦ వాలుచు బిట్టుగనార్చుకొన్ని వే
యగపడకుండఁ జెల్లచెదరై దిశ ♦ లారయకేగుఁ గొన్నియున్.

తమ్ముఁడా! యీ వేళ సింహశార్దూల మృగాదులిట్లు సంచరింపఁగతమేమి?

రా — కాంచనమా! బాగుగాదృష్టి నిగిడించి నా చేయిచాయ నారయుము.

ఉ॥ పల్లవచంబులన్ మడిచి ♦ నైచి శిరోగ్రతలంబునందుఁ జే
విల్లును బాణతూణములు ♦ వీపునఁ బూని మృగాళిమీఁదికిన్
బెల్లుగఁ దోలి శ్వానముల ♦ వెన్క శరంబులనేయుచున్ సదా
యల్లరిఁ జేయు కోయదొర ♦ లయ్యెడఁ గానఁగరారె యగ్రజా.

ము — తమ్ముడా! చూచితిని (అని నివ్వెఱఁగున) ఏమి? యివ్వనకల్లోలంబున కేకారణంబో కనుఁగొనను గాంబోలు వనలక్ష్మి మన తెరువునను వచ్చుచున్నది.

రం — ఓ పన్నయ్యా! ఆఁగుమాఁగుమా దేవవనితకంఠనినదము వినవచ్చెడిని.

[ప్రవేశము—జగన్మోహిని దూరమున]

హిందూస్థానీ బేహాగ్ రాగము—చాపుతాళము.

జగదీశవల్లభ!♦అగచాట్లు పడు నీ♦మగువఁ గానవా

జాలి లేదా♦జాలమేల♦చాలు రాగదే
తగునా♦నగముల♦వగలఁ♦బొగలఁగను
బగదాని నే-నా♦కగుపడవేల ||జగ

అకటా! మనోనాథ! ఇంకనైన నీసుందరముఖారవిందదర్శనమీకున్న నీబొందినుసురులు నిలుచుటరిది. అయ్యో! నాఁడు బేరి నీరతసంపు ముద్దుటుంగరమాన వాలోసంగి భటులసంపనా మోసపుకృత్యమెటుంగ నైతి గదా! పోనిమ్ము పమ్మట నిన్ను గలియనుండనా-చోరుఁడేల యచ్చోటికేతెంచె! నీకేలమెలకువ కాదయ్యో! ఏ తెంచిననేమి? నీవను భ్రమచే వానివెంట నేనేల వచ్చితి! వచ్చితింబో భవదీయగవేషణసహకారియై మాతృభావమూనక పుష్పాస్త్రినాయూధనములఁ దేల్ప వాఁడేల కోరె! కటకటా! యివియన్నియు నాపురాకృతపాపపరిపాకమున నే గదా!

రెం—(ఆమెను బాగుగఁ దిలకించి) అన్నా! దేవవనితయంటిమి కాదు మానవవనితయే! ఆహా! యేమి యా యొయ్యారము! యేమి యా మోహనాకృతి! యేమి యా జిగిబిగి?

జగ—సీ॥ గిరులార! తరులార! ♦ ఝరులార! చూపరే
చంద్రునేలెడి మోము ♦ చాయవాని
హరులార! కరులార! ♦ కిరులార! చూపరే
చైత్రునందము నవ్వఁ ♦ జాలువాని
విరులార! పెరలార! ♦ దొరలార! చూపరే
పుష్పశిలీముఖుఁ ♦ బోలువాని
సురులార! నరులార! ♦ హరులార! చూపరే
నలకూబరుని బోలు ♦ నలువుకాని

తే॥ గీ॥ కీరశారికనారా! మ ♦ యూరులార!
వారిజములార! తుమ్మెద ♦ లార! హంస
లార! యనలోదకములార! ♦ మారుతంబు
లార! మొపరే నాపతి ♦ మీరు గనిన.

ఆహా! వీరెవ్వరో గాసూనులవలెన్నున్నారు! వీరిసమీపించి నానాథు జాడలేమైన నెఱుంగుదురేమొ తెలిసికొనియెద (చేరంబని మోకరిల్లి కృతాంజలియై)

ఉ॥ ఓ వసుధేశులార! సమ ♦ యోచితవిక్రమసింహులార! యో
పావనులార! పుణ్యపరి ♦ పాలనమూర్తిసుకీర్తులార! నర
ద్రవనశైంబునన్ ♦ దల్లడమొందుచు సంచరించు నా
నావిభుజాడ ♦ ఘనవనంబునఁ గాంచినఁ దెల్పరే కృపన్.

ము. జనన్నిస! సీ భ ఎవ్వడు? అతని నామమేమి?
రెం—అతివా! యతఁడెట్లుండును? మీవెతలకుఁ గతమేమి?
జగ—మనయసోదరులగుదయామయులారా! సర్వమునెఱిం గింతు వాలింపుఁడు.

సీ॥ కనకకంబుఁ బోలెడు ♦ గాత్రంబు గలవాఁడు
నెంతుమామను మించు ♦ కాంతివాఁడు
కలువరేకులఁ బోలు ♦ కన్నులు గలవాఁడు
విపులబాహువులతో ♦ నెగడువాఁడు
శంఖముఁ బోలెడు ♦ కంఠంబు గలవాఁడు
పృథులవక్షంబున ♦ వెలయువాఁడు
కంఠీరవముఁ బోలు ♦ కౌను గల్గినవాఁడు
పద్మరేఖలు గల ♦ పదమువాఁడు

తే॥ గీ॥ మహిఁ దనువున వరలు సన ♦ మన్మథుండు
రాజవరుల మించెడి పరా ♦ క్రమయుతుండు
భూరికీర్తి యా పాంచాల ♦ భూమివరుఁడు
ధారుణి జయంతుఁడనెడును ♦ దారగుణుఁడు.

కం॥ ఘనుఁడగు విక్రమసింహుని
తనయ జగన్మోహిని యను ♦ దాన్ సన్నం
గని పెండ్లియాడి పిమ్మట
వశమునకుం దెచ్చి యతఁడు ♦ సాసె విధమ్జే.

మొ—ఏమేమీ? రాజ్యచ్యుతుఁడైన విక్రమసింహుని కూమార్తెవా? నీపేరు జగన్మోహినియా

రెం—(తనలో) కీరవాణీ! సేరిక దగిపట్లుంటివి.

జగ—(విచారించుచు) అయ్యో! ఔను

మొ—పాంచాలపతియగు జయంతుఁడు నిన్నెఁబాసెనుగా

ఉ॥ ఎంతటిమూర్ఖుఁడో యరయ ♦ నెంతటిక్రూరుఁడో యెంత పాపమో

రెం— ఎంతటిద్రోహియో తలఁప ♦ నెంతవినీతుఁడో యెంత వెఱ్ఱియో

జగ—కటకటా! (అని చెవులు మూసికొని నిశ్చేష్టురాలగును)

మొ—స్వాంతమునం దలంపకిటు ♦ చానను నిన్నురుకాననంబునన్
వంతలమున్గితేల నెడఁ ♦ బాసి యనాథను జేసి రాఁడుగా

రెం— కాంతరో! యట్టిహీనునెటు ♦ కాంతుఁడటంచునుబల్కెదంకనున్

జగ—హరిహరీ! అన్నలారా!

కం॥ నాపూర్వపాపకృతమున
భూపుండిటు వీడి చనియెఁ ♦ బూజ్యుని వానిన్
బాపుండని దూఱవలదు

చూపుండిటనెక్కుడైనఁ ♦ జూచిన మీరల్.
లేదని యాతని నెమకుచు నాదారిని నేఁ జనెద.

మొ——తరుణీమణీ!

సీ॥ పసిఁడిమెట్లకుఁదగు ♦ పాదపల్లవములు
కెంపుకుసుమాలనేలపైఁ ♦ గందనేల?
రం— సౌధాంతముననుండ ♦ సరిపైన నీమేను
కాంతారసీమలకు ♦ గ్రాఁగనేల?
మొ— కాంచనాంబరములఁ గట్టంగఁ దగునీవు
మలినవస్త్రముదాల్చి ♦ మనుటయేల?
రం— భూషణంబులువీడి ♦ భూములఁ బుట్టల
సన్న్యాసినాగ్రహము ♦ యరుగనేల?
మొ— పద్మముబోలెడు ముఖంబు ♦ వాడనేల?
రం— కలువ తెలిగన్నులను నీరు ♦ గారనేల?
మొ— అగిలఁ బోలెడు తురుము తూ ♦ గాడనేల?
రం— ఇంపుగులుకుమేను కృ ♦ శింపనేల?

జగ——భగినిలారా! యిది నాలలాటలిఖితము.

మొ——వజ్రవైడూర్యగోమేధికాంచిత రాణివాసంబులఁ గాంతాళి పరివేష్టింప దున్వలువలు ధరించి సౌఖ్యంబున మందిరారామంబులఁ గేళాకూళుల గొజ్జంగినీటఁ గేళిసల్పిరంజిలక నీకు

చ॥ రమణి! వంతయేల? నగ ♦ రంబునకున్ వెనువెంటరమ్మునే
జగ—
రమణుని గాంచుదాఁకనొక ♦ రాజ్యమునన్వసియింప నన్నలా
ర! మణిమయావరోధములు ♦ రత్నదుకూలములంగనాతతుల్

రమణుని దర్శనంబుబలె ♦ రంజిలఁజేయవు పెక్కులేటికిన్.

మో—(రహస్యముగ రెండవవానితో) తమ్ముఁడా! ఇన్నివిధములనన్నను నీచిన్నిలాడి యీవన్నెకానికయియే పరితపించుచున్నది. కాసంతయును మది కలఁగినట్లు తోఁచదు.

రెం—ఔనన్నా! అయిననేమి! ఇంకను బరీక్షింతము.

మో—అయ్యయ్యో! ప్రియసుందరీ! ఇంకను నిపచ్చితలంపు మగవా.

—♦ మత్తకోకిలావృత్తములు. ♦—

కాన నిన్నెడఁబాసిపోయిన ♦ కాంతుఁ జూచుతలంపదేన్
బూని సంచరణంబొనర్తువె ♦ ఫుల్లకంజముఖీ! యిటుల్
జగ—మీననేత్రికు భర్తదైవము ♦ మేదినీతలమందునన్
గాన వానిని జూపి పుణ్యము ♦ గట్టుకో మిము వేఁడెదన్
రెం—కొంటెవై నిను నొంటిగా వసఁ ♦ గుందఁ జేసినవాఁడు బల్
కంటకుండు దరిద్రుఁడున్ మరి ♦ కాంతు వెట్లు తలోదరీ!
జగ—అయ్యా! నేనెఱింగించెద వినుమొక్క పేదయే కాఁడు
కుంటి గుడ్డి కురూపి రోగి ప్రి ♦ కోపనుండవుఁగాక వా
ల్గంటి కాదనిభర్తనన్యుని ♦ గాంచఁగూడదు కంటితోన్
మో—తారమున్నగువారలెల్లరు ♦ ధాత్రినన్యులఁ గోరరే
వారికిందుననందునేమిగొ ♦ వారిజాక్షిరో! తెల్పుమా
జగ—వారికీనగుబాటులెన్నఁడుఁ ♦ బాయకుండుట చాలదే
వేరుగానిఁక నేమికావలెఁ ♦ బేర్కొనంగ సుధీవరా!

మో—చక్కెరబొమ్మా! పెక్కులేల? వెక్కసంబగు నీ చక్కదనంబరయఁ జక్కెరవింటిజోదు మిక్కుటంబుగ నిక్కట్లనుంపఁ జొచ్చె.

రేం—(స్వగతము) ఆ-నీవిట్టి యీలనాగపై వలపు జనించెనా యేమి!

జగ—హా నా మనోహరా! (యని మూర్ఛపడును.)

రేం— కం॥ ఘను బల్లవుఁ గూల్చి నిన్నుం
వనితా [illegible] ముదమునఁ ◆ దనిపెద
ము—ఆ-ఆ- (అని [illegible]యును)
మను గాసిఁ బెట్టి [illegible]తో
తను నేమును [illegible] ◆ దండించదఁ జూ
మేమీ!

॥ నేను వరించి [illegible] యల ◆ సిరి దనర్చిన కూఁడఁగా మదన
బాణతతిచే [illegible] సిను ◆ బోరు [illegible] జగంబున
గాసఁగ [illegible] ◆ గాచితి మూర్ఖ తనన్న [illegible]తన్
బూనక [illegible] ◆ మాహాను పిడి త్వరసన్ని రాశతోన్.

[illegible] వివేకంబు దెచ్చుకొమ్ము.

రేం—అగ్రజా! కంటగింపక యెంత దయార్ద్రహృదయుండ
నీచినాఁడ [illegible] మనవి యాలింపుము.

॥ అన్నా! చిన్నతనంబునుండియును న ◆ న్నత్యంతరాగంబుమై
నెన్నక [illegible] కృపచే నెంతేనియున్ సాఁకి య
న్నన్నా! నేఁడిటు దుఃఖ [illegible] ◆ న్యాయంబా [illegible] నీవె యి
ట్లన్నన్ వాంఛలు [illegible]వరునా ◆ [illegible] గూర్పంగదే.

ఉ-చ॥ అనుజుఁడ [illegible] యగు ◆ సన్న [illegible] యుండిన
[illegible]మాత్రమును ◆ గా [illegible] నీమకన్నులన్
పనిచిరి [illegible] జము ◆ పాలిటికింతకు ముందె యన్యుఁడి

ట్లనినను జాలు మూయుమింక♦నైనను నీదగునోరు బాలిక

రెం-ఉ॥ దుష్టమనంబుతోడ నను♦దూఱుచుఁబోరఁగనుంటివంచు నే
స్పష్టముగన్ గదన్న యిఁకఁ♦జాలును జాలును లేద నీకెగ
డిష్టము గల్గెనేని యిది♦యెంతటికార్యము చూఁడు నీవున
గష్టము నొందఁజేసి బహు♦కష్టములొందఁగనేల సోదరా!

మొ—మూఢా! నాకేమి కష్టమురా!

రెం—అట్లనా? అన్నా! తెల్పెదవినుము నిన్ను సమరః జయించియైన నీరమణిఁ జేఁబట్టువాఁడఁగాని ప్రాణంబులతో విడ వాఁడఁగానుజుమీ?

మొ—ఆ ఏమిరా నీసాహసము?

రెం—పాపమింతపర్యంతము నీకు నెఱిచితినని యే తలంచి కాఁబోలు!

మొ—(ఉగ్రకోపముప)

శా॥ ఓరీ! యెవ్వఁడనంచు నన్ను మదిలో♦నూహించియున్నావొ వ
ర్ఖా! రా! రమ్మిక నీబలోన్నతిని గ♦ర్వంబున్ నిమేషంబులో
నీఱున్ జేసెదనాజిరంగమున నిన్♦నిర్మూలముం జేసెదన్
నాకీరత్నముఁ బెండ్లియాడఁదగు స♦న్నాహంబులంజేసెదన్॥

సోదరుండవని క్షమింతుననుకొంటివి కాఁబోలు? (అనికత్తిదూయు

రెం—ఔరా! వీఁడీ భామామణికై కామాయత్తుఁడై యె లెఱుఁగక తోఁకఁ ద్రొక్కిన త్రాఁచురీతి మీఁద నుఱుకనుంకించు న్నాఁడు. వీనిచేవ నంతయు నేనిప్పుడే తెలిసికొందు. (కినుకమైఁ కత్తిదూ

మ॥ మతినిన్బాల్యుఁడు పెద్దయంచుఁ దలఁప♦న్మాత్సర్యమున్బూని యు
గతిఁజైఁజైఁ బడుచున్నవాఁడవిదె వ♦క్షాణింతునాలింపుమీ

క్షితియున్నాగరముల్ గృహంబులునుల♦క్ష్మీభ్రాతయు న్బాన్ధవు
స్తతులున్దప్పినఁ దప్పనిమ్ము నిను నే♦ఖండితు రారా ఖలా॥

జగ—(మూర్ఛ తేరి యేడ్చుచు) అయ్యయ్యో! ఘోరచుట్టు పై రోఁకటిపోటనురీతినో యీ ర్తరతా! నన్నేల యిట్లు కడగండ్ల ముంతువు! సుహృడయుండవగు నీవ యనాదరణకుణంబులు ప్రసరింప నొరులు నన్ను గాపాడువారెవరు? ఓ క్షీరసాగరాంతరపన్నగశయనా! పాదారవింద సేవాసక్తలక్ష్మీహృదయేశ్వరా! కరుణానిధీ! నేనెంతపాపి నైన నన్నొక్కసారిగ నరకమున కేల పాలఁదోలరాదు? ఆహా! (నిట్టూర్పు విడిచి) ప్రియమనోహరా! యింకను నిర్దయ వహింతువా?

క॥ క్రొమ్ముక్కు ది సనాధనగు నఁ
గ్రమ్మనను సనాధఁ జేసి♦కానవె కరుణన్
దిక్కులు చింతిల మ్రుంపఁగ
నక్కట! నా నేరమేమి? యారయఁ గదవే॥

(అని దిక్కులు పరికించి భయాక్రాంతస్వై) అయ్యో! యేమి యీ చోద్యము! పేరలిరువురు నన్నుగూర్చి కాఁబోలు యుద్ధంబునకు సన్నద్ధులై యున్నారు ఔరా!

ఉ॥ సూనులు నిష్టబాంధవులు♦సోదరులయ్యలటంచెదన్ కృపన్
బూనక యుక్కునారికయి♦పోరుచుఁ బ్రాణము దీయఁజూతురే
సూనశరాసనవ్యథల♦సుక్కుమదోన్నతి నింక వేరుగా
నానన మున్నఁ డారయని♦యన్యుల ముప్పలు చెప్పనేటికిన్॥

శా॥ జారత్వంబె శరీరముద్ధనము నా♦శంబొటకుం ద్రోవగా
జారత్వంబున వెక్కులిక్కటులు సీ♦చత్వంబుఁ బ్రాప్తించుఁగా
జారత్వంబునఁ బ్రాణమానములకున్♦సైతంబు కీడౌనుగా

అట్టులయ్యు నేకారణంబుననో
జారత్వంబు గర్భశత్రుత్వమునుగాఁ ✦ జర్చింపరే మానవుల్ ॥

వీరిరువురుఁ బోరాటమున సమయునట్లు శోఁచెడిని మందభాగ్యురా
ను నాకట్టి పున్నెమా? కావున నిట్లొనరించిన మేలు.

తే॥ గీ॥ రోషమధికంబగుడు వేరె ✦ యుంగకిట్లు
కన్నులెఱ్ఱఁగ నొండొరుఁ ✦ గదియనేల
చావనేటికి నాకునై సమరమునను
గ్రక్కునను జంపుఁడీ నన్ను ✦ మ్రొక్కెదాఁ.

మొ—ఓ విలాసినీ! నీవు చావనేల? నిన్ను నన్ను వేరుపర నెంచిన యీకామాంధుని ఖండఖండములుగఁ జీల్చివైతు. (అని మ్మునిపై కరుగఁ జూచును.)

రెం—ఓరీ! వాచాటా! నీవా నన్ను జంపువాఁడవు! వాఁ గంటీ! యీవైరిని గాలుపాలిటికిప్పుడే [illegible] నీపాలిటికే తెంతు గవకుము.

జగ—గాచబిడ్డలారా! కొంచెము తాళుఁడు నావాక్యముల కింత సావధానులరై చెవిఁ జొరనిండు.

ఇరువురు—(సంభ్రమున) ఇద్ధవదనా! సిద్ధముగనున్నారము.

జగ—మీరిట్లుపోరనేల యొకరి చావొకరు కోరనేల? ఏనో యుపాయంబు దెల్పెదనట్లొనర్చితిరా మీయిరువురకు క్షేమంబగు.

ఇరువురు—ఒప్పులకుప్పా! తప్పక యొనర్తుము.

జగ—మీకేలనున్న చెండునిట్లొసఁగుండు. నేదాని విసరెదను. పిమ్మట మీలోఁ దోలుదొల్త దానినెవ్వరు తెచ్చిన వారిని వరియింతు.

ము— మేలు మేలు బాలా! యట్లే యొనర్పుము.

రం— అంగనామణీ! అందులకేను సంగీకరించితి.

ము— ఇందుముఖీ! కందుకమిదిగో గైకొని విసరుము.

(అని చేనున్న బంతినిచ్చి తిసయంగీలు తీసి యందుంచును.)

జగ—(బంతి చేఁగొని తనలో) ఓలోకరక్షా! దీనజనపాలదీక్షాకంకణధరా! చక్రపాణీ! నామనోరథసిద్ధి వడయ నీకందుకమునైనం గనుదవ్వులఁ దుంగొంపొమ్ము (బంతి విసరును రాసూనులు దాని వెంబడింతురు) భ రా! కామరోగపీడితులై యిడలెఱుఁగక సాధ్వీమణుల బాధపెట్టు గర్వందము గలవారికెట్టిదేశాస్తి. అయ్యో! ఇంతటితో సంతసింపనగునా! ముందెన్నియిడుములు ప్రాప్తించనున్నవో! కావున నేని వలువలుగొని పురుషాకారము దాల్చి యీజక్కినెక్కి నాచక్కనిజోని నన్వేషించుచుంబోదు (అని వస్త్రములు తీసుకొని)

శంకరాభరణ రాగము: రూపక తాళము.

రక్షింపఁ నా రక్షనెక్కు చు ము నిచ్చుము దేవరా!
నీ భర్తృరాలను దక్షులాపుచు యుక్తనొసంగుచుం-గావగా ॥ర॥
సుందరాంగ! ముకుంద! ప్రావర మందహాసముతోడ సన్
దెందమునను బొందుపరిచితిఁ గుందఁజేయకు మిందునను ॥ర॥
పన్నగతల్ప! సన్నుతాంగ! యీపన్నురాలిని బ్రోవవా
నిన్నువినా నన్ను బ్రోవఁగ నున్నవారెవరెన్నవా ॥ర॥

(నిష్క్రమించును)

## పంచమాంకము: ద్వితీయరంగము.

[స్థలము: కాననసీమ. జయంతుని ప్రవేశము]

నాథనామక్రియ రాగము: ఏక తాళము.

ఎందుపోతివే॥సుందరదన! న్నా॥కుందుమాన్పవే॥మందుసఖి!
డెందముతొందర॥జెందకుండనా॥పొందుఁజెందవే॥ఇందుము
మందయాన! య॥మందానందఘు॥రంధరుఁడన్ నిను॥బొం
పొందకున్నసుఖ॥మెందుఁగల్గదీ॥బొందకి॥నిందయుఁ॥గుందుప

హా! జీవితేశ్వరీ! జీవచ్ఛవంబువోలి యెన్నాళ్ళీ క్రూరమృగ శిలావృతఘోరారణ్యమున సంచరించుట. అకటా! పురుషుఁ నాకే దుర్భరచింతాజనకంబై దుర్గమంబైన యీసంచారము తిగాసిపెట్టుచుండునోగదా! అయ్యో! యింకను గష్టములా! భీక రగర్జనంబుల నిప్పులుమియుచు సంచరించను నీ మృగావళుల గాకయుంటివా! ధీరమనంబులనైన నీఱుజేయు నీ భీషణఘోష లాలించియుఁ ప్రాణంబులు బిగఁబట్టఁగల్గితివా (ఆలోచించి) ఏమికతంబుననో నామనంబింకను నిన్ను జూచు పేరాసవహిం యున్నది. మదనుండును నన్నుగారియవెట్టుచునే యుండె! స మణీ! నిన్ను జూడఁ బేరాసవహించి యీబొందిని ప్రాణంబులు నినిగాని వేరుకాదు. కటకటా!

ఉ॥ నీముఖచంద్రుఁ జూచి తరు॥ణీచన నేటికినాఱుమాసముల్
కాముఁడు పుష్పబాణములఁ॥గాకను వెట్టుచునుండె వానికి
మామనటంచుఁ జంద్రుఁడస॥మానవుబాధలముంచు వీరల
బాములు పెట్టవే నవులు॥పర్చవె నావెత దీర్పవే సఖి

శా॥ రావే పోల్పఁగ శుకసమూహగణముల్ ♦ రాజీవముల్ లేఁతలున్
రావే పోల్పఁగ బింబపల్లవములున్ ♦ రత్నంబులున్ద్రేనెయుఁగా
రావే పోల్పఁగ భసితభృంగములు చ♦క్రింబుల్ నగంబుల్ సతీ
నీవా కిన్నెరలతో ననచ్ఛదముతో♦ నీల్గైన చన్దోయితో
శా॥ రావే శృంగవనదప్సరా! మరునిచే♦రజంబ్లపుష్పాస్త్రమా!
రావే ముగ్ధమరాళరాజగమనా!♦ రాకేందుబింబాననా!
రావే మారునిహారి భృంగమగువా!♦రంభోరువా! చండవా
నీవే వక్కని నన్నుఁ యున్న ప్రియునిఁ ♦నిర్భాగ్యునిఁ గంటితో
యస్యలవాల్య! యుంకను గృహంబూనకుంటివా! మందగమనా! నిద్రా
దేవియావరింప సిరియనుమ సతికొమించిన సన్నెఁచుటకిదియా సమ
యము. సుప్రవింపమనుఁడు సన్నెంతిగానేఁవేసు నీ మారుపక్షమే య
వలంబించితివా!

హంసధ్వని రాగము: ఏక తాళము.

ఓ, మారా!♦ఓ మారా!♦ఓ మారా!♦నీమతమిఁకఁ దెలిసెను
నేమము పిడిపి♦బాణములఁ♦బాపకురా 1.
ఏ గిమాకు♦మారా! రాకుమా♦యూ రాకుమారు♦నారినేచబిఅబిఅ
ఏం మాకు♦మానిత్తిబయముస♦దైరితినముజూపదవేహారహార! 2.
ఔరా! శూరా! వినహావేదనాకారా!♦సారసాక్షుకృష్ణుకుమారా!
హరనేత్రాగ్నివడినహోరా! చీ పోరా! చీ పోరా! చిత్తచోరా!
మేరను ఏరాటికి మటి మటి మారా! ఓ మారా! 3.
ఉ॥ ఏమనినన్ను చుంచితిపిరి♦ యెంవు మనంబున సిగ్గు లేక నా
రామను మూహసీమునఖి♦రామను గెల్వఁగలేక డాఁగి నేఁ
డామికిఁ దేఁ గనుఁగొలియు♦ కాముని జెంతను జేర్చుకొంచు నే

నే మగవాఁడనంచు నిపు♦డీవని కర్హుఁడనంచు నంగజా!
అబలులసహాయులై చిక్కిన వారినొకయాట యాడించి చూ-
చుట నన్నైజమే గదా! కానిమ్ము నీవి నాదరిం జేరనీకుండ స-
నాక్షిఁ జేసెద.

ఉ॥ ఆయుధమేమిలేదని జ♦వాతిశయంబును జూపుచుండఁ బు
ష్పాయుధుఁ డీతని న్గెలువ♦నక్కట! నావశమౌనె పేఁడి స
స్వాయముఁ గఁ జూతచంద్రిసుమ♦పద్మమిళిందని భాంగభాగము
పేరియసి! చూపి కన్బొమల♦విండ్లను జూపుల తూపులేయ
ఓరి! మదనా! దుర్మద! నాయెడ నీపదనాయుధములీవిధముసఁ బ-
చుంటివేరా! శిరీషపుష్పకోమలాంగినైన నామదవతీశిరోమ-
బోరవేరా! ఐననేమి.

శా॥ ఏనున్జూచెద పేర! మార! కలహం♦బెన్నాళ్లొ గత్యేరికో
కానీ నీవిపుడేఁచినస్థననొకో♦కాలంబు నే వెండి యీ
కాననంచరణంబొనర్చి యిఁకమల్♦గాసంతయుండల్పకే
మీనాక్షింజతనుంచి చూడనొకో నీ♦మీనాలనో సవ్వలక్

(అని చనుచుఁ బురివిప్పియాడు నెమిలింగని)

ఇదిగో నిచ్చట నీకేకి యేకతంబున నాకసంబున మొగమిడి కే-
చుఁ బురివిప్పియాడుచున్నది. దీని సమీపించి నా ప్రియురాలి
లెఱింగినఁ దెలిసికొనియెద (చేరంజని)

కం॥ చిత్రివర్ణంబులతో
నేత్రానందకరమైన♦నెమ్మీ! యతి త్రా
పత్రియమునఁ బను శోభన
గాత్రిం ఘనవేణినిందుఁ♦గంటివె చెపుమా

అయ్యో! నానుడులాలింపకయే యిది కేకరించుచున్నది. ఛీ!

మ॥ పుం విప్పంగను సాహసించితివి నా♦పూఁబోణి లేదంచకే
పురుషంపుంగిఁ పలుంతువా విషధరం♦బుర్ నివు గన్గొంటివా
గిరువం బెంగిలి నిప్పికక్క సహాహా!♦ కానీ యిదెన్నాళ్ళు నా
కీంచురా నీఘనపలి నేర్పఁగ నేఁ♦గాంతుర్ శిఖండీ! నినుర్

(అని యెడచి యచటి కోలను గని) ఆహా! యీసరోవరము నాసరసిజాక్షిని పొఁగుచున్నది. ఇవిగో గచనిలంబములు. ఇఁక సందేహమేల? అలఁతిపోలికలంగను గనినంత మాత్రమునఁ జోరునెఱుంగనౌను గదా.

కాంభోజి రాగము: రూపక తాళము.

పద్మకు కైశంఖములతో♦భాసిల్లుపద్మాకరమా!
పద్మముఖి మాకుఁగు♦పరచితే చెపుమా 1.
నాకంబనితె♦పైకనాలిశి-నీకడనున్నది♦కాకను బెట్టకు 2.

అయ్యో! యియ్యది బదులీదునా? అవిగో నామూలసంచరించు రాయంచలు గడ

హిందుస్థానీ బేహాగ్ రాగము: రూపక తాళము.

మరాళనాథమ!♦మందగామిని యీ
సరస్సు చేరితినున్న♦ దాగేల తెల్పుమ ॥మ॥

కట్టా! ఇదియును బదులిడదయ్యె. కానిమ్మా కాసారవారిజములలోని మకరందమానిమూని మత్తిల్లి ఝుంకృతులతో నేత్రపర్వమొనర్చుచుఁ జనుచున్న యీ మదపాళులు నా మదవతినెఱుంగకయున్నె. ఓమధువ్రతములారా!

హిందుస్థానీ తోడి రాగము: రూపక తాళము.

జాలి పూని తెల్పనే సౌద♦పాలవేణి కలస్థలములఁ

బోలికలఁ దెలిసియు మీ♦రేల పలుకకున్నవారు ||జా

కటకటా! మలిమ్లుచులు సంగతులఁ దెలుప నేనాశైనఁ గంటిను

పోనిమ్మా తరువులను దరువులపై నల్లిబిల్లిగనల్లారుముద్దుపలుకుల న

కించెడినీ చదువులపులుఁగులను బ్రార్థించెద.

హిందూస్థానీముఖారి రాగము: రూపక తాళము.

కలికినిందు♦కంటిరె యో♦చిలుకలార!♦ చెప్పుడీ

పలుక రేమి♦పాపమీ♦యలుకమీకు♦న్యాయమే ||క

తరుణిజాడ♦లెఱిఁగింపరే♦తిరువులార! కరుణతోడఁ

గరము మనము♦కలఁచెడి నా♦మరునిబాధ♦మాన్పరే ||క

హరిహరీ! మాఱువల్కరా? ఇది యేమి? (చెవి యొగ్గి) ఆ లేమావి

మ్మలమధ్యఁజేరియున్న పరభృతము కాఁబోలు నన్ను పిలుచుచున్న

ఆహా! ఇది గదా సత్కృప! (అని యొక రసాలసాలము గదికరిగి)

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

కలికిని జూపవే♦కనిన♦గాన గోకిలా!♦ నిను కృపతో

జాల♦మేల♦ తాళఁ♦జాల ||కలి

తగురా! ఇది యెంతో యుపకారి యని తలఁచితినే! నాకలకంఠి

దని కాఁబోలుఁ దనఁతగొంతుకను బ్రకటించుచున్నది. ఛీ! మహోన

త్తతనొడల్దెలియక పేర్లు దీనితోఁ బనియేమున్నది? అల్లదుగో నాపు

పొదమాటున నేదియో కదలుచున్నట్లున్నది. (ఆలోచించి) ఆ-వే

వ్వరు నామనోహారిణియే. హారిణీనయనా! యింకను నన్నేల వాయ

కుంటివి? నేఁ గనుగొందునో లేదో యనియా మాటుననుండి దాఁగ

డుమూఁతలాడఁ జొచ్చితివి? రమ్ము రమ్మరసితిని (అని చెంతకరిగి

అయ్యో! యెంత భ్రాంతిజెందితిని! ఇది మెల్ల మెల్లనఁ జివురుజొంప

ములు [illegible] పరిణామముకాని సంతసంత మొందించు
గా యంతి [illegible] చంచలాక్షి [illegible] తెలుఁగకుండునా
తెలి [illegible].

తే. గీ. [illegible] బెదరి బెదరి
[illegible] చలన్ నేత్రి నింపుఁ
నా [illegible] రాణ నాదు
[illegible] మృగంబ!

[illegible]రా! [illegible]! చీ! నా కంతబుద్ధిమాం
ద్యము [illegible] వహనంబై నయిదిప
[illegible] నా [illegible] టడించి నాకప
కా[illegible]!

[illegible]! [illegible]! [illegible] నాపై జలమూనితివా?

ఉ. అం[illegible] గు[illegible]రుచుండ నాకుఁ గ
[illegible] గల [illegible]దబాపి ముంగురుల్
[illegible] చలింప నా
యు[illegible]ంగిటఁ గూర్చవే సతీ
[illegible] గీకరించి
[illegible]!

ఉ. [illegible] మేలివా
[illegible] ప్రాణములందుఁ జొన్ని నా
[illegible] మాటక నొంతువేల నీ
[illegible] వే తొలంగుమా
[illegible]! [illegible]! నీకింత [illegible]వగుటనే

చ॥ నలువ సృజించెఁ బట్టి నిను•నాశమొనర్పఁగ ఘోరపాత్కులన్
సిలుగులఁ బెట్ట దానవవి•జింకను గొంచు గుహాంతరంబులన్
న్నిలువవె భీరువా!

పరుగెత్తినంతమాత్రమున నిన్నవి విడిచెనా ? నీ పాటుఁబోతుతనమె వెల్లడిఁ జేసికొంటివి. అట్లు వినువమి మఱచితివిక తెరువేరాఁగమినే కదా

పడియ•నీటని బచ్చునిఁ గ్రోలుసట్టి యి
ట్టులకు భుజంగమంబుల వి•రోధులఁ జేసితివౌర మారుతా!

లేనిచో జంతుహింస చేయనొల్లని పిట్టకిపొనమేల హరులఁ బొరిగొనును? నీకు వాహనమైయుండుటంజేసి నీవెట్లు నడిపినసట్లు నడచుచుండె. (అని దిక్కులను భూమ్యాకాశంబులను గనుఁగొని) జగన్మోహినీ! జగమంతయు నీ చరితమునవె నిండియుండినగదాఁ బాపకష్టురాలిని! ఏలయన

సీ॥ నీకీర్తి దిక్కుల•నిండించి హంసుఁడు
పశ్చిమాంబుధిఁ జొరఁ•బోవుచుండు
రవి గ్రుంక నీకీర్తి•రవములఁ దెల్పుచుఁ
బక్షులు గూండ్లకుఁ•బోవుచుండుఁ
బక్షులేగఁగ గ్రేలు•పాడుచు నీకీర్తి
నాలమందలతోడ•నరుగుచుండ్రు
గ్రేలు పోయిన వెన్క•జేవెన్నెల స్వచ్ఛమౌ
నీకీర్తి దిశలను•నింపుచుండు
తే॥ గీ॥ భయము పుట్టించుచుండెను•బాపతతికి
సంతసము గూర్చు సామాన్య•జంతుతతికి

సౌఖ్య [illegible] నుంచెను ♦ సుజనతతికి
భా[illegible]! [illegible] భాగధేనా ♦ బ్రహ్మానశమె॥

కాని శశి [illegible] గదియేమి శశాంకుడు వేడికిరణములఁ బ్రస
రించుచుండె. [illegible]! పయోముఖవిషకుంభమవా! జొను తండ్రికి
భంగములు [illegible] తల్లితిల్లు [illegible] చుటయు నీకే చెల్లినది

సీ. [illegible] ♦ [illegible] మందువు గదా
[illegible] దిరా ♦ చందమామ!
[illegible] గా ♦ [illegible] యపతులను
[illegible] రా ♦ చందమామ!
[illegible] ♦ నాపు [illegible] రాజ
[illegible] ♦ చందమామ!
[illegible] ♦ [illegible]! మను [illegible] మునే
[illegible] ♦ చందమామ!
[illegible] ♦ [illegible] వ్యాధులుగ నొసరిం
[illegible] ♦ [illegible] మామ!
[illegible] ♦ జగమున్లైడను సీవు
[illegible] ♦ [illegible]

మ[illegible] [illegible] మదుమామా! నా సగపాంగ సౌందర్యమునకు
[illegible] [illegible] నీముదు వెల్లఁజూపి సరిగాక
[illegible] [illegible] జనములకనులఁ బడకయ
ఉండి [illegible] యానసమునకు సమానమగుదు
[illegible] తలఁపూసి [illegible] గళలనెచ్చించుచుఁ వచ్చి వచ్చి

భంగంబునొందియు మచ్చరంబు మానని మానవంతుఁడవు గురుద్రోహివి నిశాచరుఁడవు నీతో నాకేమిరా!

కటకటా! ఈమారాదిఘాతకులు నను నిలువనియ్యరు. అంత జయానా! నాయందలేమినీ దుండగీఁడులు నిన్నును గుమురుగనుంచి నిత్తురా.

ఇసీ! యిచ్చోటు వీడి నాచంద్రాననసహాయము నొందుటకే గద

క॥ మదనుఁడు కదనమునకు న
మ్మదమునఁ గదియంగఁ బెనరు ♦ మాధవతిఁ గనినఁ
బదులిడి ముదమొనరింపుఁడు
పొదలారా! వెదురులార! ♦ పుష్పములారా!

క॥ వడివడిగ నడువ నడుగులు
తడబడె బడలికను నొడలు ♦ తడఁ దడి దనిసెన్
గడునిడుములఁ బడి యడలెను
జడునొడయు నడవి విడతునె ♦ షట్పదాళీ!

కమాసు రాగము: రూపక తాళము.

హా! నుతాంగి! ♦ కాననమునఁ ♦ గానుపించవే
కోననుంటివో యెఱుంగ ♦ మీనలోచనా! - హా! - హా! - ॥హా!॥
అడవిఁ దిరు ♦ గాడి యాడి ♦ బడలియుంటినే — హా! — హా! — ॥ హా!॥
ప్రాణసఖి! ♦ ప్రాణములిఁక ♦ మేన నిలువవు — హా! — హా! — ॥హా!॥
కలికి! నాయెడఁ ♦ జలము మేల ♦ పలుకవేలనో — హా! — హా! — ॥హా

(అని చనును. యవనిక పడును.)

## పంచమాంకము: తృతీయరంగము.

[స్థలము: [illegible] యందలి. ప్రవేశము: పురుషవేషమున జగన్మోహిని]

[illegible]రాగము: ఏకతాళము.

[illegible] ◆ [illegible] - నే ◆ బడు బాముల ||ను||

అడవిన్ ◆ [illegible] ◆ [illegible] ◆ నడిచేన్ ◆ బడు బాముల ||ను||

అ[illegible]గా ◆ [illegible]గా ◆ [illegible] ◆ గా ◆ [illegible]గా - నే ◆ బడు బాముల ||ను||

చ॥ కనికరమూని [illegible] ◆ కం[illegible]జయుంతవసంతజిత్ప్రకా

శుని [illegible] ◆ [illegible] తేజునిన్

[illegible] ◆ [illegible]రుషసింహునుదారమానసున్

గని [illegible] ◆ [illegible]జంతువులార! సత్కృపన్॥

[illegible]! [illegible], [illegible]. పోసించు నానాథుఁ జూపకు

[illegible]. [illegible]!

ఉ॥ [illegible] ◆ [illegible]వనుల్నేయనీ

బలు[illegible] ◆ ప్రాణేశ! నన్ బ్రోవవే

చల[illegible] ◆ జాగేల రక్షింపవే

కల్ల[illegible] ◆ గ[illegible]ంచు నేన్

[illegible] అడవి[illegible] యూ ◆ హా! నాథ! నాజీవితం

[illegible] ◆ [illegible]య్యెంగదా

పు[illegible] ◆ [illegible]లందగన్నిల్వఁగాం

[illegible] ◆ సింపస్మరోం[illegible]యున్

[illegible]! [illegible]లేదయ్యె. అవును మనమా!

సీ॥ ఇనుఁడున్నచోఁ గదా♦యిందు బింబపుకాంతి
యినుఁడు లేకయెఁ గళ♦లెట్లు కల్గు
రాజున్నచోఁ గదా♦రాజిల్లు కలువలు
రాజు లేకున్నచో♦రాణ యున్నె
రాక గాంచినఁ దిమి♦రవిచార మెడఁ బాయు
రాక లేకయె యున్న♦క్రాలునె విను
మాధవుఁడున్న కో♦మ్మసొబగు కనుమాధ
వుండు లేనితఱిసొం♦పుండునేమొ
ఆ॥ వె॥ మిత్రుఁడుండినఁ గద♦మెరయు రాజీవముల్
మిత్రుఁడుండక యవి♦మెరయుచున్నె
యుర్విఁ బరమసుఖము♦నొసఁగఁ జాలిననాథుఁ
డుండ కున్న మోద♦ముండునెట్లు
(అని నడుచుచు రెండు గువ్వలఁ గనుఁగొని)

కట్టా! మున్నొకతఱి సంచారమున నిట్టి జంటపిట్టలనరసి ‘‘ప్రియా!

ఉ॥ జవ్వనమంకురింపఁగ నె♦జంటనువీడక సంచరించుని
గువ్వలపొందికల్ నడత♦కూర్పు ముదంబ”ని తెల్పఁబ్రేమమై
‘‘జవ్వని! రాష్ట్రముల్ ధనముఁ♦జంచలమెల్లపుడున్నె కష్టముల్
గవ్వకునైనఁ గావుచుమి♦కాంతయుఁ గాంతుఁడు వేఱుగానిచో

మరియు

మ॥ ధనముల్ధాన్యములున్సువర్ణమయసౌ♦ధంబుల్ బలంబుల్ సఖీ
జనముల్బంగరుతూఁగుటుయ్యెలలు వి♦స్తారంబుగానుండియున్
గనరేసౌఖ్యము దంపతుల్సతి! వియో♦గంబబ్బినన్బిదపై
ననుగానక్ దిరుగాడుదంపతులెమె♦న్నన్ సౌఖ్యముల్ గాంతురా”

అని నన్నుఁ బాసి బల్కి సహోదరుండా విధివశంబున నన్ను గానకెన్నె న్ని దుర్దశావస్థలం బొందితివో కదా! హా! నరహరీ! పెద్దులిక్కట్టుల పాలుచేసి కంటక [illegible] మృగసంకులంబైన యిమ్మహారణ్య మున నిరాహారిణి [illegible] యలయించి, సొలయించి, పొలియించిన నోర్చు [illegible] గాని యేపుణ్యభాగుని పాదపద్మంబులు పూజించి ధన్యగా [illegible]నో, యేసుందరవదనారవిందు బిగికౌఁగిటఁ జిక్కి [illegible] సాగరమీఁద [illegible]నో, యే సుగుణరత్నాకరుని చెలిమిచేఁ బ్రి[illegible]గాంచుచుంటినో, యట్టి నామోహనాకారు, నా మనోధవు, నా[illegible] నెడబాసినట్లు [illegible] యింక నాకేదతేరువు. అయ్యో! నన్ను నీవంటి [illegible]రాలను గాకున్నచో నర్థిజనకల్పకద్రు మసమధీసమగ్రుని [illegible] లిప్పటికైన నా [illegible] బ్రిసరింప [illegible]ంతునా.

తే. గీ. [illegible]! యో♦సీలవేణి!
[illegible]! యో [illegible]! ♦జలపాణి!
[illegible]! [illegible]♦[illegible]! యో స
[illegible]! యను♦ రాగమిదియె

వ॥ [illegible] బెండిలి యాడి మీఁదనా
యని [illegible]♦నాభరణంబయి యుంటివీవు పీ
[illegible] ని♦డంబన మేలను నన్ను నట్లు భ
[illegible] ♦ [illegible]! భుజంగవేణి! శ్రీ!

క॥ ఓ యాగ[illegible]! [illegible]♦[illegible]! గుణభూషణ! యోసుమంగలీ!
యో యతి[illegible]! [illegible]మణీ!♦ యో ఫణిభూషణురాణి! యంబ! కా
[illegible]! [illegible]♦వ్యాకులచిత్తుఁడై నాథుఁ జూపు దా

నారాయణి! పద్మపాణి! హితకారిణి! భాసురవాసిని! భైరవి! అకటకటా! జగజ్జనులారా! ఏలపలుకకున్నవారు? పుట్టిననాటనుండి మీపాదపల్లవంబులే యేమఱకకొల్వనా!

ఉ॥ కన్నడ సేయఁగాఁ దగునె కావరె నన్ను దయార్ద్రదృష్టులన్
గ్రన్నన బ్రాణనాయకుని గన్పడఁ జేయరె మాతలార! హా!
యెన్నఁగ మీకుఁ బోలెపతి యీశుఁడు కావున వానిపీడ యీ
యన్నులమిన్న లుండు టెటులారసి చూడ నెమ్మనంబునన్

ఇసీ! ఎంత తప్పొనరించుచుంటి! దుఃఖావేశంబునం బురుషాకారంబు ధరించిన చందంబు మఱచి యిట్లాడఁజెల్లునే! పురుషభాగ్యంబవలంబింప నిదిగదా సమయము. లేనిచోఁ గార్యహాని ఘటిల్లుటయు నూతనదుఃఖాంబుధిఁ జొరుటయు సంభవించు. కాననెట్టులైన గోడు మాని యుంటయే సర్వశ్రేయము. కార్యనిర్విఘ్నమునకై శేషశాయి నొకమాఱు స్మరియించి వీడ్కొనియెద. (ముకుళితహస్తయై)

—: దండకము :—

శ్రీమానసాంభోజమాధుర్యచోరా! శుభాకార! వీరాధివీరా! మురారీ! హరీ! సారసాక్షా! సురారాతిశిక్షా! యనాథాళిపక్షా! ననుం బ్రోవకున్నాఁడవా వేదముల్దెచ్చియా బ్రహ్మకర్పింప మత్స్యంబవై సోమకుంజంప వారాసి సంచారముల్ జేయుచున్నాఁడవా! లేక కూర్మంబవై మందరాద్రిన్ దగన్మోయుచున్నాఁడవా! కాక సంద్రంబు నన్ముగ్గి యున్నట్టి భూదేవినిన్ గొమ్ముపై నిల్పియుంచన్ వరాహంబవై యబ్ధినున్నాఁడవా! యట్లుగాదేని ప్రహ్లాదు నేఁడీ హరిం జూపవా యంచు దైత్యుండు దండించుచుండన్ నృసింహంబవై లోనికంబంబునందుద్భవంబందియున్నాఁడవా! కుబ్జరూపంబు వే తాల్చి దీనంపుపాఱుండవై

ఘూరముపాదంబులే మూపఁగాఁ జాలు భూమిన్ బలికిఁ గోరి పాతాళ లోకేశుగాఁ జేయుచున్నాఁడవా! జామదగ్న్యుండవై నీనృపారాతికిఁ రాజమా[illegible] నానా[illegible]గాఁ జేయుచున్నాఁడవా! కౌశికుం గూడి ఘో[illegible] [illegible] జంపుచున్నాఁడవా! లేక సీతాసమే తుడంవై [illegible] బ్ర[illegible]శైలాంతరాళంబునఁ వాసమున్నాఁ డవా! లేక మా[illegible]రంగంబు నెన్నాడి చక్కాడుచున్నాఁ డవా! యు[illegible] [illegible]తో దండకారణ్యసంచారమున్ జాన కింగాంచ[illegible] [illegible]చున్నాఁడవా! కాసచో వీరు సుగ్రీవు సఖ్యంబు నఁ భూ[illegible] [illegible]వాలించి [illegible] న్యాసరుల్గొల్వ వారాసి [illegible] బ్రవేశించి [illegible]రాధముఁ రావణుఁ దుంచుచున్నాఁడవా! రామకృష్ణుండవై పూతనఁ మున్నగాఁ గల్గు [illegible] [illegible] దున్నుచున్నాఁడవా! మన్నుదిన్నాఁడఁ లేదు లేదంచు [illegible] నోటఁ జూపించుచున్నాఁడవా! లేక కాలా[illegible] [illegible] [illegible]యంబులన్గాళియున్ బుద్ధి గల్గఁ శిరో రంగ[illegible] [illegible] నొ[illegible]ంచుచున్నాఁడవా! యర్థరా త్రిఁ మహా[illegible] దావాగ్నిలోఁ జచ్చుచున్నారమో కృష్ణ! కృష్ణా! [illegible]! [illegible] [illegible]వేయున్న వీరాంగ్లనులుయ్యాయుఁడే నా[illegible] [illegible] [illegible]ంపంగనున్నాఁడవా! గోపికల్ స్నాన మాడంగఁ [illegible] [illegible]బులఁ గొచ్చి కేన్నుమునుంగఁ బరీక్షింప [illegible] [illegible] భూజంబుపై నెక్కియున్నాఁడవా! యంబ[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]వ్వంగ దేయంచుఁ బ్రార్థించు గోపాంగ[illegible]తో మందహాసంబునఁ నర్మవాక్యంబులం బల్కు చున్నాఁడవా! [illegible]ంపమ్రింహ కల్పింప ధరిత్రింబుపై శైలరా

జంబునుఁ హస్తపద్మంబులన్దాల్చియున్నాఁడవా! మాతులుండైన కంసుజలంబూని పీచంబడంగించుచున్నాఁడవా! రుక్మిణీదేవిసందేశ మాలించి కాత్యాయనీమందిర ప్రాంతవృక్షంబులన్దాఁగియున్నాఁడవా! కిరీటి దాయాదులన్గెల్వ సారథ్యముం జేయుచున్నాఁడవా! బుద్ధరూపంబునఁ ధర్మమార్గంబులన్వీడి పాషండులై యున్నదైతేయులన్ న్యాయమార్గంబులఁ ద్రిప్ప యత్నించుచున్నాఁడవా! కల్కివై నీదు పాదారవిందంబులన్గొల్వకే శూన్యసంశీలురై యున్న విప్రాళిన్ శూద్రభూపాలురన్ వెండి సన్మార్గులంజేయుచున్నాఁడవా! కారణంబేమి నన్ బ్రోవకున్నాఁడవో దేవదేవా! ముకుందా! విచారాంధకారంబునన్ జ్ఞానశూన్యంబునం బ్రేలెదన్నాక నీకుంబరాకేల యా యార్తరక్షామణీ! ద్రౌపదీమానముఁ గుంభిజంభారిప్రాణంబులన్గావలేదా కుచేలార్తిఁ బోఁదోలలేదా పన్నగాగ్రియుండౌ ప్రపంచంబునన్నిఁకు మాకేది నాగోడుమాన్పఁ గదే నాథుఁ గూర్పఁ గదే సర్వభూతాత్మకా! దివ్యమూర్తి! దయాళూ! నమస్తే నమస్తే నమః.

(నిష్క్రమించును.)

తెర వ్రాలును.

ఇది పంచమాంకము.

శ్రీ

శ్రీరామార్పణమస్తు.

# సంగీత జగన్మోహినీ నాటకము.

## షష్ఠాంకము: ప్రథమరంగము.

[స్థలము: ఉద్యానవనము. గుణవతి శోకతప్తయై పాడుచుఁ బ్రవేశించును]

నవరసకన్నడ రాగము: ఏక తాళము.

హా! జనకా! ◆ హా! జననీ! నన్నువిడచితిరే ◆ నీదవ్వు దవ్వు జేసితివే ॥హా॥
కొమరితె ప్రేమ ◆ నా మనోరథము ◆ మమత తొలంగెనే ◆ యమరులఁ గూ◆
డి మనుచున్నారా ◆ మనుచుంటివే ॥హా॥
హా! నాయనా నిను వినా నయనములకు వేరొకనిఁ గననేర నేర
ప్రాణము గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము నన్ను గననిమ్ము ॥హా॥

తండ్రీ! తండ్రీ! [illegible] పూరుషశరీరము జనింపమిఁ గదా యొరుల నపేక్షింపవలసెను! అయ్యదియునేనిమ్ము. నావివాహానంతరమైనఁ గొం [illegible] యాతనలనుభవించి [illegible] యింత దుఃఖమును భరింపవలెనా! కట్టా! యా [illegible] నిలలగంధినిఁ [illegible] రాజపుత్రీ! నీ యిచ్చవచ్చిన రాకొమరు నీవు పెండ్లియాడుము. లేనిచోఁ బిమ్మట నిన్నీక్షత్రియకులజునకైన నిచ్చి

యుద్వాహంబు గావించి యాతని రాజ్యాభిషిక్తుం జేసెదన" ని వా
చ్చి యున్నాండే యీ మంత్రివరుండు నేనేమి సేతు! ఎల్లియొక్క
పతిసుతుని జంటం గెంటి నా కంఠమున కుత్తుత్రాడు ఎప్పుడుయింతు
కాంబోలు. అయ్యో!

చ॥ మనసున కెక్కినట్టి నవ♦మన్మథుని న్తమ్ముం బెండ్లియాడకే
జనములు కోరి తెచ్చిన ద్విజన్ముని నే నరేయించుకుట్లు

ఇసీ! నాకేది యొసర్చుటకు నుపాయాంతరము లేదిక్కు. నాను
లాలించువారైన లేరి

కా

వున జనకుండ బిట్టానం దల♦పోయుచు నా తలంపు పోయిటి పో
కను జనులే తలంపంగను♦గట్టడి కార్యమటంచుం దో చెడిక్

అక్కటా! ఈ నవీనలతాభవనంబుల సంచరించుట కిది కడసారి కు
టచేం బ్రేమాతిశయంబున నే వృద్ధిపొందించిన పిరలను గాంచుయుం
బెటకేంగింతు

సీ॥ పూలగుత్తులతోడం♦బోలుపు వహించిన
మల్లియా! నీపూలు♦గిల్లం బోను
బంగారమును బోలి♦రంగారు చేమంతి!
జడనింక నీనసల్ ♦ముడువం బోను

అయ్యో! తృణగుల్మశతపత్రికలారా! సౌందర్యమదాతిశయాబ్ధి
బున మునింగి మీకుం బరిపరివిధములం బరితాపము గలుగం జేసిన
నన్నాదరించు మీమేలిగొనము లత్యంతప్రశంస నీయములు గదా

లేతాకులం బొల్చు♦చూతవృక్షములార!
సలిలంబులింక మీకుం♦జల్లం బోను

ఆహా! (అని [illegible] విడిచి కొంతతాళి)

[illegible] మరలుచున్న ♦ కాసారమా! నీదు
[illegible]ములు నీకఁ గ్రీడ ♦ సలుపఁ బోను

[అని [illegible] నిలుచును. జగన్మోహిని [illegible] ప్రవేశించును.]

సీ॥ [illegible] నాకు సీ ♦ పున్నము [illegible]ని హా
[illegible] మోము గని న ♦ సించుటబ్బ
[illegible] నాకు సీ ♦ యింపు నగాగ్రంబు
[illegible] జేర్చెడి ♦ కాలమబ్బ
[illegible] నాకు సీ ♦ పన్నియ చెక్కుటద్దు
[illegible] గొనియెడు ♦ మోదమబ్బ
[illegible] నాకు సీ ♦ హేమపదంబులు
[illegible] జేర్చెడి ♦ పుణ్యమబ్బు

తే॥ [illegible] నన్ను నా ♦ కన్నులారఁ
[illegible] భాగ్యంబు [illegible] నీకె ♦ నోఁచియున్న
[illegible] మనోహర! ♦ మానచోర!
[illegible]! [illegible] ♦ [illegible] విభుఁడ!

గు॥ [illegible]! [illegible] నవ్వారు ♦ కలయఁదిరిగి
[illegible] ♦ క్రోలి క్రోలి
[illegible] పవు వి ♦ శ్రాంతి జెంది
[illegible] ♦ చారువనము!

[illegible] యుపచారములఁ జేయు. జనకా! నిన్ను గలయఁ జనుచున్న [illegible] జేరఁగియుము హా! (అనిమూర్ఛనొందును)

జగ—ఇదియేమి? ఈసమీపమున నొక యార్తధ్వని వి
చ్చెడిని. అది నా నెచ్చెలిది కాదుగదా! పోయి పరీక్షింతు.
(సమీపించుచున్నాఁడు.)

గుణ—(లేచి) హా! తండ్రీ! కాలాతీతంబగుచుండెఁ గా
లు. ఇదుగో వచ్చుచుంటి. (అని సరస్సునకరుగుచు సమీప
మున జగ—నిఁగాంచి తెలతెల్లఁబోవును.)

జగ—ఔరా! యీకన్నెలమిన్న యెన్నడో కన్నదనముఁ
న్నయట్లీపె వదనము తెలిపెడిని. ఈపట్టున మేదరా యుంచవలె
త్ర్యములేమియో యీపెనడిగి తెలిసికొనియెద. (అని సమీపము
బోయి) అయ్యో! పురుషరూపంబునున్న నే నిమానినికి జనం
ప్తి వాటిల్లునేమో? కానున్నను నావచనంబులకీ పువ్బోఁడి ప్రత్యు
త్తరంబిడునా? కానిమ్ము మనసాగే నేనీప డగ్గఱ పరామర్శించెదను. (దగ్గఱ
బోయి) మానినీతిలకమా!

గుణ—(భయసంభ్రమాశ్చర్యంబులాడుకొనఁ గ్రేగంటఁ
పులు ప్రసరించుచుఁ దనలో) ఆహాహా! యేమి యీశ్చర్యంగా నాకి
కన్నులు చెదర దేదీప్యమానమై ప్రకాశించు నీపురుషుఁడెవ్వఁడో!
సమా! కలఁత పడకుము. (అని చనఁబోవును)

జగ—చెలియా! నిలువుము. (అని తనలో) ఈమెకంతేల
నె ముఖంబున నొకవిధంబగు మార్పు జనించెనో? మునుపటివ
గాక

చ॥ మొగమనుచంద్రుఁడోరి! నగు•పున్నమవెన్నెలకాయుచుండు నై
దొగలనునేత్రముల్ విచువ•దొంగలపోలెను దాఁగియుండె య
సొగసగుఘ్రాణచంపకము•చూచుచుఁ జూపుకులతేఁటులుబోఁగఁగా

నగరవాసు [illegible] దీనికి హేతువేమియో॥

ప్రకాశముగా) [illegible]! నీ [illegible]? నినామమేది? ఈపట్టణ [illegible] చిత్రము [illegible] ? [illegible] గిడా సరింప. నాకీసమాచారము [illegible] స్తారముగా [illegible]. [illegible] నా [illegible] సుమీ?

[illegible]:—( [illegible] ) అయ్యయ్యో! ములుకుల బోలు పలుకు [illegible] (ప్రకాశముగా) పుణ్యపురుషా! నేనీ యూరి రాజు [illegible]. నా [illegible]. నాపితృమరణానంతరమునుండియు [illegible].

[illegible]:— [illegible]! [illegible] ఘటిల్లెను! నీ తండ్రికి పుత్రి [illegible]?

[illegible]:— [illegible]! [illegible] యాటనే నాకు [illegible]

[illegible]:— [illegible]!

[illegible]: [illegible] యు [illegible] మంత్రిసత్తముం [illegible]! [illegible] నలల [illegible]. నీయిచ్చవ [illegible] ఓమ్మట [illegible] యూరినిక బట్టము గట్టి [illegible]. నాకేమియు [illegible] (నిట్టూర్చి)

[illegible]:— [illegible]! ఏమనవలె

[illegible]:— [illegible]! మీ [illegible]! ఎందుకై యి [illegible]?

[illegible]:— [illegible]

మానధనుండు వీడినను♦మాయముకానెటో నేను వానికై
కానలఁబట్టణంబులను♦గాంచుచునుంటిని గాని నేఁడిక
గానఁగ రాఁడు నిక్క-మెఱుఁ♦గన్ సఖుఁడుండెడు చోటదేని

గుణ:—(తనలో) బళిరే! నాతండ్రికీర్తినిలుప నాకట్టిం
పురుషుఁడు లభించె. కాలయాపన మేల? (ప్రకాశముగా) మన

జగ:—(భయవిస్మయముల) శాంతము శాంతము నా

గుణ:—రమణా! నీవెన్నియన్నను నా సేయుంటను
నిశ్చయించితి

జగ:—(తనలో) కటకటా! పద్మనాభా! చూరిల నాకిది
కూర్చితివా!

ఉ॥ ఏమియొనర్చుదాన నిఁక♦నేదియొమార్గము తెప్పకొంటుక
గామిని కేను పూరుషుఁడఁ♦గాని తెల్పనె—యట్లు తెల్ప నా
కేమివిపత్తుమూడునో—య♦దేటికి ధీరమనంబు వోడునో
భామినివి! నన్ను వీడుమన—♦బాణము వాయునో బాధపెట్టు

అమ్మా! నా కెయ్యదియు స్ఫురించకుండె. నిమ్మిట్టుఁ జూచి
తొలుత నీకిది తగదని ప్రార్థింతు. (ప్రకాశముగా) చంద్రా
కష్టాంబుధి నోలలాడుచున్నట్టి కోరిక కోరనగునా! ఒక్కింత
చింపుము.

గుణ:—రాజా! దుఃఖతిమిరముఁ బోఁదోల సమర్థుఁ
నీవే యిట్లన్న నాగతి యేమగునో తలంపుము. అదియుఁగాక
తరిము కడముట్ట వినుము. నియమిత కాలంబు నేఁటితోఁ జెల్లి
టచేఁ మంత్రివరుఁ డొసఁగు వరుని జెట్టఁబట్టవిచ్చు జనింపమి
యుద్యానవనవననిలయమునఁ బడి దివికేగఁ దలంచితి. ఇంత

ందరవిగ్రహము కంటం బను విచారాంధకారి మెడఁబాసి మార్గ
గ్రహంబు [illegible]

హిందుస్థానీ [illegible] డి రాగము: ఏకతాళము.

ఆరయుమా [illegible] ఘుమా-నా చెలి మారసుందరాకారా! ధీనా
మారు [illegible] నా [illegible] బాలకి నేనోర్వఁగ లేరా
ఆరసినా [illegible] చేరఁ దీసెదనుచు [illegible] గోరియుం
టినేనిక ||ఆ||

[illegible]—తిగనగునే [illegible] తిలఁపక తరుణిరో! [illegible] గోరన్
బాగు [illegible] నే గుణగాణము శ్రీసుతుఁ [illegible] కలకు
మగువ [illegible] సిన్ను గనిసన్.
అక [illegible] నుమానుకుంకన్ ||త||

సు.—[illegible] గదా!

[illegible] రాగము: ఏకతాళము.

రాక మారా [illegible] సుకుమారా! [illegible] మార
మారు [illegible] బాలికి నే నోర్వఁ జాలఁ దప్పరఁ గలియఁగ ||రా||

[illegible]—[illegible] నారి! [illegible] మర
మారు [illegible] బాలికి నోర్వలేక సన్నవయఁగ ||గో||

[illegible]—మ్మగయుభ [illegible] కులు వగను నెగడ-నోర్చదే మగువ [illegible]
గుల వగలఁ బగుల [illegible] దే॥ సుకుమార-రార మార ||రా||

గ—ముగుడ! [illegible] దగవుఁ దెల్పితి
నగదె [illegible] బోగల నేటికి ||నానినసుగో||

గుణ—సుగుణమూర్తివగు నిన్ను వరించినందునకా నాకు
[illegible]

జగ:—కీరవాణీ! కులశీలవయోరూపములు బాగుగ నాలో చించి మరికోరవలయుఁగదా

గుణ:— రాజవరా! నీసౌందర్యమునకు సాటి నీవే గాని వేరే దులు తపమొనర్చినను నింకొకఁడిదు గాఁడు వయసునునా సిగ్గు "ముంజేతి కంకణమునకు! కద్దమేటికి"నునట్లు గుణములకా సాక్షి ఖుఁడు గాన్పింపమి ఘోరారణ్యములఁబడి పడి యీసువాలొందు తిరిప్పుడులు చాలవా! కులమున క్షత్రియుఁడవు.

హిందూస్థానీతోడి రాగము: ఏక తాళము.

మారసుందరా!♦కోరియుంటిరా♦నారినేఁ చనకు♦మేరగాదు రాజ|
మారునిశరముల♦బారికోర్వకనేఁ♦గోరితిరా మాటలు♦దాఁజూపక

జగ:—ఏమనందును♦భామినినీవిట్లు♦కామమునను న్నాసములు పల్కి నిరుపేదనై పాదచారుఁడనగు నన్నుఁ గోరుట యిట్టిపాడియా యో చింపుము.

గుణ:— గుణములు గాని ధనధాన్యములు గావు వేశ్యా గావలసినవి

హిందూస్థానీభైరవి రాగము: ఏక తాళము.

జాల♦మేలరా!♦తాళ♦జాల♦మేలరా! జాలి వేదా... ॥తాళ-జాల
జగ-మేల♦మేలాయె♦బాల♦మేల♦మేలాయె♦బాళిమేలాయె ॥మే॥
గుణ-చూడనైనావా-బరిర!♦చూడనైనావా♦వేఁడినచెలిఁ♦గూడ
ని యెకి♦మీఁడి♦రేడుజగములందుఁ♦బాడియానావా ॥బరిర-చూ
జగ-మోసమయ్యెఁగా-గాక♦మోసమయ్యెఁగా♦గాసిపెట్టనెంచె
దవు♦భాసురాంగి! తలఁపకుండ♦నీవమోసను ॥గాక-మో॥

గుణ:—సుగుణవర్యా! నెమ్మదిని బాగుగ నాలోచించి చేసి పనియేమనుమా?

జగ:—[illegible]యూనా! నేనట్లు తలంపను. తొలుత సౌందర్యము న వలచి యానలం బ[illegible]వ పడువా రెందరు లేరు?

గుణ:—[illegible]! నా విచారముం బాం[illegible]దోలఁగల నీవిక[illegible] [illegible]గలచే[illegible] [illegible] దోసుగా నా యలరువి[illegible]లఁ [illegible]యుము[illegible]

[illegible] రాగము: [illegible] తాళము

మానిసి[illegible]నా!—[illegible] దీర్చుమ ॥మా॥
కన్ను[illegible] భాగ్యము సి
గా[illegible]చితి ॥మా॥
కాయము[illegible] మొనర్చ
కంతుని [illegible]ర్వఁగ నెంచితి ॥మా॥

జగ:—[illegible]! నా మనోదుఃఖమారయ కే[illegible]ట్టియుత్కృష్ట [illegible]. నీకో[illegible] దొరకమిఁ బ్రాణ [illegible]త్యాగ[illegible] నాప్రియుఁడు [illegible]యోగవా? అయ్యో! నాకన్న [illegible]ంకను [illegible]. [illegible] ద్యానవనంబుల సంచ [illegible]చుచుఁ [illegible]నారగించుచుఁ [illegible]చీనాంబరంబులఁ గట్టి [illegible]. [illegible] దొరకఁడను చింతయే కాని [illegible] లేదు. మఱియు [illegible] కష్టంబుల నొందుచుంటిని.

గుణ:—[illegible]యములనే కదా నేనుడివితి. [illegible]! [illegible]( తనలో) ఈతఁడే [illegible]! ( [illegible]చించి) నేనిసు

మంతకఠినముగ సంభాషించుచున్నప్పటికైన వీనిపట్టు వీడకుండునా (
కాశముగా)

హిందూస్థానీతోడి రాగము: రూపక తాళము

కరఁగకుండెనా? క్రూరా! నీ యెద
ఆరయుము♦నారిని నర♦మార♦క్రూరు♦బారిఁ జేర్చక
అన్న! నీయెదక్రూరచిత్తా!♦యెంత వజ్రమో లోహ మొ కా
కున్న-చోఁ♦గన్నీరునించు♦నన్నుఁ జూచి జాలి గొనవు |
నీతులు నీటను గల్పనా♦ఖ్యాతి మంటఁబెట్ట కాల్పనా♦నాతిఁ
స్నురస్ననేరా!♦పాతకంబు కాదటరా! ||

జగ:—(తలపంకించుచు) మగువా! యిది నీకుఁ దగదు (
యాలోచించును)

గుణ:—కాతరతను♦ నాతి నీడెదె♦చేతఁగానివానివలె♦నూతిలఁగ
సెదవేరా!♦ కైతవమును వీడవేరా ||

జగ:—(తనలో) కష్టా! నేనేమిసేయుదు

గుణ—వేయి యన్న నిన్ను విడుచుటసున్న. రమ్ము కౌఁగిలికు
(అని మీఁదకురుకును)

జగ:—(చేయి యడ్డుపట్టి తప్పించుకొనుచు)

ముఖారి రాగము: త్రిశ్రజాతి ఏక తాళము

తాళు♦తాళు♦బాలరో! యీ♦బాళి నీకు♦మేలా

గుణ:—చాలుఁ♦జాలు నీతులను♦జాలఁ♦బేలఁ బోకుమింకఁ
దాళఁ♦జాల♦జాల♦మేల♦హా గూర్చవేమిరా

సుకుమారశరీరా! నీమూర్ఖతనింకను వదలకుంటివా నిన్ను పట్టి బంధి
చియయినఁ జనెదను.

జగ—(లోలోన) అయ్యయ్యో! యీపె గట్టిపట్టుపట్టినదే! కానిమ్ము రాజాధిరాజున్న రత్నపీఠిక నధివసించి యిరుమల కెడమై నా జీవితేశుఁగనుగొను నుపాయముల నొసర్తు. (ప్రకాశముగా) ఒప్పుల కుప్పా! నేఁ [illegible] నొప్పుకొన్నచో నీకోరిక నెరవేర్తు. లేద నేనిట్టులనే నామీఁదాని [illegible] కాదు.

సు—([illegible] మనమునారవిందమై) ప్రియా! మీయాజ్ఞల కెల్ల బద్ధురాలను. నేనట్టి వ్రతోద్యాపనము శిరసావహింతు. నాముద్దు చెల్లింపుము. ([illegible])

జగ—[illegible] గుణము [illegible]! యింత వేగిరపాటేల? నావచనం బులకించుము [illegible].

చ॥ వనరుహనేత్రి! [illegible] వ్రతంబునార్నెలల్
[illegible] దానిదీక్షతో
[illegible] చరిత్రము నా స్వామి
[illegible] మొనర్ప మురారినంతలోఁ॥

ఆ॥ [illegible] రాక్షసు
[illegible] మంతె కాని
[illegible] కోరిన [illegible]
[illegible] తెల్పుచుంటి॥

ఇది [illegible] వ్రతము.

సు—([illegible]) [illegible] చెప్పిన చొప్పుననే వర్తింతు నని [illegible] యుంటి.

జగ—[illegible] మాట. ఈపట్టణము బయలున నొక సత్రము గట్టించి [illegible] ల నే నొసఁగు చిత్తరువుల ని

ర్మింప నొక చిత్రకారకు నియోగించి దానిఁగని మనఃఖించువా దూషణ భూషణము లొనర్చువారిని, బట్టి నాకొప్పగించునట్లుఁ దరు భటుల నచ్చోట నిల్ప మీ పెగ్గడతో నుగ్గడింపుము.

గుణ—ఈరాష్ట్రమంతయుఁ బాలింప మీయధీనము కా డ వేరె వారి వీరిఁ గోరనేల? మీ యిష్టప్రకార మాచరింపుఁడు.

జగ—అట్లొనర్చిన ప్రత్యేకము నానెచ్చెలికై చాయలఁ నవసరముండదు. ప్రస్తుతము నే రాజ్యభారమునహించుటయే నిన్నుఁ బరిగ్రహింపని సంగతియు నెల్లరకు నెఱిఁగింపుము.

గుణ—చిత్తమట్లనే యొనర్తు. తడవేల? యంతఃపురమున గుదమురండు.

జగ—చెలీ! మార్గమును జూపుము. నడువుము.

(ఇరువురు రుగుదురు. తెర పడును.)

---

షష్ఠాంకము: ద్వితీయరంగము.

---

[స్థలము: ఊరవెలుపలి సత్రము. ఇరువురు సేవకులు కూర్చుండియుందురు.]

మొ—ఏమిరా! మననూతనప్రభువు గుణవతీదేవిగారితో గోష్ఠినెననుండడేమి?

రెం—సరిలే. ఇష్టగోష్ఠినున్నంత మాత్రమున నె యూపె నోరథ మీడేరెనా యేమి? ఇంకను నువిహ్వారించుచునేయుండె. దేమియో కాని యీతని చరితమెల్లరకు సంశయముగానే యుండె

మొ—కారణమేమి?

[illegible] సవానికీ పత్రమేమి? యిందున్న సీసుందర [illegible] యేమి? ఇవి యన్నియుఁ జూడనీ—

ము [illegible] మాత్రమున కేనా! ఈకాంచనాంగినిం [illegible] యీయాపన్ను గడ పన్నె నేమో?

[illegible]! సీవింకను బెడదారినే యుంటివిరా! [illegible] అడవులనొకలములు తిని మను జడదారు [illegible] కంట తృణమాత్ర మరసినఁ జా [illegible] దసీవ [illegible]యనిచ్చగింతురే? అటువంటిది [illegible]

ము— [illegible] యయ్యెడిని.

[illegible] |

[illegible] రాగము: [illegible] తాళము.

[illegible] దాను
[illegible] ॥నేరీ॥
[illegible] వాపఁగ దే
[illegible] దుఃఖాంబుధి ॥నేరీ॥
[illegible] లకుప్ప! నినునమ్మి
[illegible] లోనైతి ॥నేరీ॥
[illegible]
[illegible] చేసితి ॥నేరీ॥

H! [illegible] దెచ్చితివి? నమ్మించి నమ్మించి నా [illegible] బాగుగా బుద్ధిజెప్పితివి మరలశిరమ్మున నెత్తుకుండఁ [illegible] ను నుడి నమ్మఁగునా ఇష్టమృష్టాన్న

ము భుజించునాకు గంజిసైతములేకుండఁ జేసితివి. ఇంతవంతఁ
నను కాంతా! నాస్వాంతము నీచెంతనుండసేపంతము సహింఁజ
అయ్యయ్యో! యీతుదుబ్బాధ కెట్లోర్తును. ఇదిగో నిదియొక సతి
వలె నున్నది. దీనిఁ జొచ్చి యెవ్వరినైన నడిగి నాయాఁకలిఁ బ
ర్చెద.

రెం:—వీఁడెవఁడో భిక్షుకుఁడు వలెనున్నాఁడు.

ధన:—(లోనికరుగుచు ద్వారమునయున్న జగన్మోహినీ :
మనుగని) ఆహాహా! యేమినాభాగ్యము! ఇదుగో నాకబ్బెను :
బోభికవతిపునర్దర్శనము (అని కౌఁగిలించి రాతిబొమ్మఁగా నెఁ
"హా" యని మూర్ఛమునుఁగును)

మొ:—ఓహోహో! ఇతఁడీపత్రిమఁగని తెలివిదప్ప గః
తని సమీపింతము.

ధన:—(లేచి) హా! జగన్మోహినీ! దంతిగమనా! ఇదియే
నిర్భాగ్యుఁడనైనను నీపాదసేవకై కొనయూపిరినున్న నాకా ప్రా
ము లేకుండఁ జేసితివా!

రెం.—ఏమోయీ! యెవరవునీవు?

ధన—(వినకయే) నన్ను కూడనీవోఁ గఁలుపుకొమ్ము.

మొ—ఒరే! వీనికి వెఱ్ఱిపట్టినట్టున్నది. మనరాజునాజ్ఞప్ర
రము వీనిఁగొనిపోవుదము (చెరియొకరెక్క పట్టుకొని తీసికొనిపోదు

(బల్లిగాఁడు పాడుచుఁ బ్రవేశించును)

హిందూస్థానీతోడిరాగము—ఏకతాళము.

అమ్మ! యెంతపని సేశావె లమ్మిడీ-దొంగలమ్మిడీ-వోసిలమ్మి
యెఱ్ఱిలమ్మిడీ-నీవెంతపనిసేశావె లమ్మిడి

[illegible] లమ్మిసి-నీ-వి[illegible]గ దాటవలమ్మిడీ-నీవింతవ
[illegible] పదిగా-నీ-[illegible]ల్లమునా-వాల్లంతా సితగ్గొట్టార
[illegible]మ్మా ||యెం||
[illegible]-ముంతా [illegible]-తొ[illegible]-నీవు-దొర్కపో-దా
[illegible]-లమ్మ ||అమ్మ||

[illegible]! [illegible]గినోయమ్మా నలే జగనోయమ్మా (అని [illegible]! [illegible] [illegible]న్నావే! శల్లాగనువ్వనా కె క్కి[illegible]! [illegible] [illegible]గలెయ్య తిండీకూండ లేకుండా యెన్నాళ్ల నుంచో [illegible] [illegible] తిరుగుదామంటే యేతొత్తు [illegible] అనాడాంకల్నాట్నుంచీ పుట్ట ల్నా[illegible] నానోల్లంతా కొట్టుకుపోయిం దీ. [illegible] (సా[illegible]ను గని) యిదిగో యి య్యాల [illegible] పోవాలిగాని యిప్ప [illegible] (పోయి [illegible] గని) అ-అ-యిద్దో అమ్మా! [illegible] అమ్మా! సిన్నదా సెయ్య! యిక్కడు [illegible] యిప్పుడెక్కడికెల్తావ్. నేకను [illegible] నన్ను బుట్టలో పెట్టామనే [illegible].

[illegible]

[illegible]— [illegible] [illegible] వేయింపు
[illegible]— [illegible]. [illegible] మరల మరియొకడిక్కడ సిద్ధమయ్యె.
[illegible].

[illegible]—([illegible]) [illegible]! త్వరగా రమ్మా (అని దొంగను స [illegible],

బల్లి—(వారలఁ జూడక యే) ఇద్గో లంఢి! చీర్గాం! చంపే
తన్తా యేంయింకా నాదగ్గిర పడ్తాయనుకున్నావే నీ యేసాలు (అ
తన్ని భయమున గుండెలు కొట్టుకొనుచు) అయ్యో! ఇదేంయి
దేంయిటి! రాయిలాగుందే (అని పట్టుకొని చూచి) అయ్యబాబ
నేనింకేంయి సెయ్యను! నాపెల్లం. రాయగా పోయిందా? దేవ
(యేడ్చును)

రెం—ఓరిది మరియు నాశ్చర్యముగా నున్నదే. ఓరీ! సి
డవు! రమ్ము రమ్ము మారాజుగారి యాజ్ఞయైనది.

బల్లి—అయ్యోబాబో! నే దొంగన్గాను నేసిక్కడ
దామనొచ్చాను. సన్నొదిలెయ్యండి నామొన్నా నేపోతా

రెం—ఓరీ నిన్ను విడుచుటకు వీలులేదు

బల్లి—అయ్యో బాబో! నేనేం సెయ్యండే న్నాండము—

మొ—ఓరే నోరెత్తకరమ్ము (బల్లి—బాబోయ్ బాబోయ్
యని యేడ్చుచుండఁగనె బలవంతముగ లాగుకొని పోవుదురు)

[రాణీకొమరుల రాక.]

హిందూస్తానీతోడిరాగము—ఏకతాళము.

మొ—మమ్మెంతమాయ జేసితివె ♦ మదమాతంగయానా!
కమ్మవిల్తుశ ♦ రమ్ములమము ♦ గాసిపెట్టనెంచితే ॥మ
ఎమ్మెలాడీ! ♦ ఎమ్మెయి మే ♦ మిమ్మహి జీవింతుమా ॥మ
రెం—దేశదేశముల నతి ♦ క్లేశముసఁ జిక్కి మే
మాశతోడ-సంచరింప ♦ నాయెనో యెలనాగరో! ॥
ఈశరీరం ♦ బీశ! నేని ♦ దే శరుండనై వీడెదన ॥

మొ—హా! జగన్మోహినీ! జగన్మోహిని! నీ వెంత మాయ

వే! నీవు [illegible] నా యంగీల దాఁగిలితివే నే నెట్లు పురము
[illegible] గుంటనున్న వృద్ధజననీ జనకులు స్వర్గ
[illegible] యుండిరో.

[illegible]! ఎండకొండలంబడి కనుగాయలు భక్షిం
[illegible] నీజాడ గనుక్కొంతి
[illegible] యుఱుఁగము.

ము.— [illegible]! [illegible] రాజసత్రమువలెఁ జూడ కష్ట
[illegible] పొందుదము గమ్ము.

[illegible] (సహతురు. ప్రవేశము
[illegible])

[illegible]

[illegible] కారణము కలదని

[illegible] నచ్చువారి నారయుము ఎవరో
[illegible] కేమి కారణమో

[illegible] సోదరా! సోదరా! ఇటు
[illegible] జగన్మోహిని (అని చూపుచున్నాఁడు)

[illegible] మన జగన్మోహిని నిజమేనా?
(అని [illegible]! యీనాటి నిఁకఁ బోనియ్యఁ
[illegible]

[illegible]!
[illegible]! మచ్చఁగ నచ్చు నిన్ను

[illegible]! [illegible] న్యాయశీలవరేనే

నే

బంతివైతు. దాసిం గొని వచ్చునవానినిం గూడు దాసనం
చెంతియు బల్కి—

మో— మేమపల కేగంగ నావలునల్ హరించి
చెంతకుం బొత్తి వచ్చితివె చేడరో!

రెం— చీ యిడ యేటిధర్మ నే

మో—తమ్ముండా! యీ వగలాడిం జూడు మేమియు
దానివలెనే యున్నది. మాయలాడీ! యెంత సంగనాచివే!

ఉ॥ కన్నుల నీరు నించుచు ముఖంబును వెల్లదనంబు తోప
చిన్నెలవన్నెలాడి తన చేలము పట్టుక జోతి సేయుచుక
మిన్నక రెప్ప వాల్పక యె మిన్నునం జూపునిగిడ్చిం జూడున
రెం—అన్నరో! మోసపుచ్చుటకు నాత్మందలంచడి నేమయిం
ఈ దేవు లీ మాయోపాయంబులింకం బనికి రావను గుటు
కాంబోలు. కలహము మాని సఖ్యమున మన మురుఫురము పి
మాడనెంచితిమని యనుకొనలేదు. మన్త్రికాశీస! చాలునంక రవ

మో॥ సే—(వెఱంగున నదియంతయు నాలించి) అయ్యా!
రు తేజంబున నాజగద్బాంధవునీనడించుచు నిలంపాలుబాలు
బాడకట్టుచుంటిరే బుద్ధిమంతులరు మీరే చిత్రిస్త్రితిమం గని వ
లాడం జొచ్చితి రేమి?

రెం—ఏమి? యిది పత్రిమయూ?

మో-అచేతనమైనబొమ్మయూ? జీవయుతంబగురాజీవాక్షి గా

రె॥ సే—అయ్యలారా! మేము వేరుగం జెప్పనేల పదకంచు
ప్రాణంబులున్న పడంతి కాదు.

(రాజపుత్రులు "హా" యని మూర్ఛమునుగుదురు.)

సు — అయ్యయ్యో! యిది కడు వింతగా నున్నది!

[illegible] — [illegible] మూర్ఛ మునిఁగి యున్నారే కాని చనుట యెట్లు?

[[illegible] [illegible]! [illegible] కాంగి!" యని మూర్ఛ తేరుదురు]

సు — [illegible]! [illegible] తల్లడిల్లు టుచితము గాదు. ఈ [illegible] చెప్పియుండు.

రా [illegible] — భటులారా! మేమేల యచ్చోటకు రావలను. [illegible]! [illegible]! [illegible] పాటుపృతిల్లనే!

[illegible] — [illegible]! ఈ పుత్త్రికంగని తత్తరపడు వారిం [illegible] [illegible] మాటకేని [illegible]

[illegible] — [illegible] నేఁగుదము నడువుఁడు

[illegible] — [illegible] (అని రాకొమరులతో నేఁగుచుండగ)

[[illegible] — [illegible] జయంతుఁడు]

[illegible] బేహాగ్ రాగము—రూపక తాళము

హా! [illegible]! హా! జగన్మోహినీ! యేఁ జాడఁ గల్గుదునా
[illegible] [illegible] నే [illegible] వే యే జలజా
[illegible] ||హా||

[illegible] హా! విధి! [illegible] వేచావఁగఁ
[illegible] ||హా!||

[illegible] యగుచుండ
[illegible] దిరుగుచుండఁ
[illegible] ముందుచునుండఁ
[illegible] గెలుపుకొంటి!

నిలుచుటకైన శక్తిలేదు. హా! యన్ను మిన్న! నిన్నిజన్మముఁ
చుట లేఁక నున్న!

తే॥ గీ॥ అకట! మృగతృష్ణవార్కికై యరుగురీతి
నాకమునకు నిచ్చెన నైచి ప్రాఁకురీతి
కలను గను వస్తువులు గాంచఁ దలఁచురీతి
తిరుగ నిను జూడఁ దలఁచెడి నీకు నాతి!

హా! జీవితేశ్వరీ! నాప్రాణము లేఁక నిలుచునట్లు కాన్పింపవు సె
(అని కూలఁ బడి లేచి) చందనగంధీ! ఏ భవమున నయిన సరే
దక్క నేనోరులఁ బాణిగ్రహణ మొనర్ప. ఇయ్యవియే నాక
పలుకులు శ్రద్ధానుబద్ధవై యాలింపుము. అకటా! జీవములు మ
మీ బొందిని బోవిడుచున్నవి. మిట్టమధ్యాహ్నమగుటచేఁ జిత్రభా
తేజోవంతుఁడై హారయాపున కిరణపరంపరలఁ బఱుపుచుండె. ఇ
డనుండఁ జాల. ఈసత్రశాలఁ జొరఁబాఱినైన నా యలసటఁ
కొందు. (పోవుచుఁ ద్వారమునఁ బ్రతిమఁ గాంచి) హా! జగన్మో
జగన్మోహినీ! పోనున్న ప్రాణములు నిలువ నేఁటికిఁ గనులఁ బడితి
హా! (అని కౌఁగిలించి తాయిఁగా నెత్తి) ఇది యేమి? లా
సీమా! చటాయియైతివా! (అని మూర్ఛపడి లేచి) కలకంఠీ!
కను దనివితీర శ్రోత్రప్రియములై సుధారసంబు లొల్క నీప
లాలింప నోమనా! ఉడురాజవదనా! ముద్దులుమూటగట్టు నీ
విధుఁడు చంద్రికల వెదచల్లమాని వెలవెల బాఱఁ జొచ్చెనా! చ
నేత్రా! దివిదిక్కు మొగమై నీయిందిందిరేక్షణాల నిమిషత్వము వ
చెనా! భాసురాంగీ! అన్నిటికన్న నెక్కుడగు నీచెక్కులిబింబోష్ఠవ
కళదగ్గి మోటువారి యుండెనా! హా! గంధగజేంద్రయానా! మక

యి నొక్కసారి నిన్నక్కునఁ జేర్చి నీచెక్కిలిబింబోష్ఠములు మిక్కి ముద్దాడి నినుగలయఁ జనుదెంచువాఁడ. హా! (యని మరల మై రచిలేచి) నేనాప్రతిమను నిక్కముగఁ గనుగొంటినా! నమ్మఁ జాల ఏ్మఁ జాల మరల చూచెద (అని పరీక్షించి బొమ్మగా నెఱిగి) ందు కేమందును?

[భటుల ప్రవేశము.]

రెం—అయ్యయ్యో! అన్నె మెఱుఁగక వాడివత్తులై యున్న గా మన్ను కేని కోమలులను జెఱసాల నిడిరే

మొ—అది యటులుండనీ. అటు చూచి నమ్మవు (అని సంతుని సమీపింతురు)

సం—క॥ ఏమిటిటు ప్రత్యక్షమైన
గామిని! నిక్కమిట్లు ప్రతిమయ్యెగా మాఱ్పునొకో!
సర్వ సమయందుఁ దప్పిదమేమి? నీగుణగణములు నేఁ గని విని
ంధనా?
ఏమునుపటిచెల్వమునన్
నీమహిమల్ తెలియఁ జేయ నిర్మించితొకో!

సీసము

॥ నీచంద్రాస్యము నీదు నీలకచముల్ నీమోవి నీతావి యా
నీచారుపయోనిధానసమాయలకలా నీనేత్రముల్ శ్రోత్రముల్
నీచాతుర్యపువాక్కులా నాగనులా నీపిక్కలా పొక్కితే
నాచంద్రాస్యముమర్వఁగాఁ గలదెయయ్యయ్యో! జగన్మోహినీ!

(నిశ్చేష్టుఁడై నిలుచును)

రెం—ఆహా! యిది యేమాశ్చర్యముగానుండె. ఈయనను

నడిపించుకొని పోదమురమ్ము. అయ్యా! యీ చిత్రప్రతిమంగ
దపమువారిని మాసమ్ముఖమ్మునకుఁ గొనిరండని మాజనవల్లభుని

జయం—కింకరులారా! నన్నేల యచ్చోటికిం గొంపోవ
వైళమ దయాళులరై యియ్యెడనే యంత మొనరింపుఁడు.

మొ—హరి హరీ! స్వామీ! మేమంత కఠినులము
మాదేవరవారి యానతి మా కనుల్లంఘ్యమేగదా?

జయం—జీవచ్ఛవమువోలి యున్న నన్నేమి చేసినను
డు. మీరెట్లు నడిపిన నట్లు నడిచెద

రెం—మహాప్రసాద మీ తెరవునరండు (అని ముప్వురరుగు

(ప్రవేశము—సుబ్బావధాని వెంకావధాని.)

సుబ్బా—ఉస్ రామయ్యా! కాళ్ళుకను బొబ్బలెక్కె. గ
యముగైన నిడనీవు

వెం—సుబ్బావధానీ! మన ప్రయత్నములన్నియు నిష్ఫల

సుబ్బా—అయ్యో! మన రాజ్యమింక నేకూరుచేతఁ
నో కదా? మనకు జయంతజగన్మోహినులలో నొక్క రగుప
బాగగును.

వెం—ఓరీ మాటలకేమి చీఁకటిపడి మిన్ను మన్నుఁ గా
కుండె. ఈ రాత్రి యీనత్రమున నిదురించి యుదయమున
ణముఁ గలయఁ దిరుగుదము.

సుబ్బా—ఇఁక మన మొనరింప వలసిన దంతయే (
లోనికరుగుదురు)

[ప్రవేశము—భటులు]

రెం—ఓరీ! కనుగొంటివా! యీ యాఱునెలల నుండి

సుఖించిన సుఖమంతయు నేఁడగపడుచుండె. అబ్బా! యిసుకపాతర వలె నొకనివెంట నొకఁడరుదెంచెడిని

మొ—అవునురా! సుఖించి సుఖించి కష్టపడుటకన్న కష్టపడి కష్టపడి సుఖించుట మంచిదనువారు బుద్ధిహీనులా? దాని కేమి మన ము కొనిచనినవారి నెల్లరం గారాగారమునసుంచి యీకడవానిఁ గౌర వింపనేమి కారణము?

రెం—నే మొదటనుండియు మొత్తుకొనుచునే యుంటి దీని కేదియో హేతువున్నదని హేతువులేనిది తీతువు కూయునా? చీఁకటి యైనది. మనము మన గృహములకేగుదమునడు. ఇఁక మీరు కావలి యుండ నవసరములేదని దేవర సెలవైనదిగదా.

[అని నిష్క్రమింతురు. తెర వ్రాలును]

## షష్ఠాంకము—తృతీయరంగము.

(స్థలము—రాజాంతఃపురము జగన్మోహిని జయంతుఁడు చేరి యొకసింహాసనమున నుందురు. మంత్రి పీఠమున నుండును. వైశ్యుఁడు, దొంగ, రాజపుత్రిలు, సేవకుఁడు నొక మూల నిలిచియుందురు)

జగ—(తనలో) మానమా!

ఉ॥ వల్లభుఁడండ హీనదశ♦ వర్తిలనెట్టులు గాంతునంచు వే
తల్లడమొందుచుఁ బురుష♦ధైర్యము వీడకు కార్యహాని సం
ధిల్లను—

ఆహా! యింకను గార్యహానియా? యీధీరసాహసపురుషాకారము వ హింపఁ గారణ మీ నా మనోహరు నీక్షింపనే కదా? అట్టి యెడ

నోర్పు వహింపనేలయని యందువేమో నేఁ దెల్పెదవినుమిన్ని న
డఁ బాసి యుంటివి కాన

నీ దువర్తన సు♦ధీమణులెల్లరు మెచ్చు నట్లుగా
వెల్లడి చేసి యావెనుక♦వీని మనంబెఱుఁగన్ బ్రశస్తమా

(ప్రకాశము) అమాత్యశేఖరా! ఆ పుణ్యజీవు బోనెక్క మ
యొసఁగుము.

మంత్రి—దేవరా! రప్పింతు. సేవకా! యావైశ్యునిటు
కొనిరమ్ము.

సేవ—ప్రభునాజ్ఞ (ధనపాలునితో) అయ్యా! యా బోన
నికి నడువుఁడు.

ధన—హా! ఈశ్వరా!

ఉ॥ చెప్పఁగరాని యాపదలు♦ చెంది కృశించి కృశించి యెట్టులో
యప్పులవార లేడువఁగ♦నర్ధనిశన్ గనుగప్పి వచ్చినన్
ముప్పులు తప్పవయ్యె కట!♦ముప్పులకేమి జనాళిలోనికే
నిప్పగిదిన్ విచారణకు♦నీడువఁగాఁ బడినాఁడ నక్కటా!

ఛీ! యివి యన్నియుఁ గామమూలముననేకదా! (బోనిలోని
నిలుచును)

జగ—వైశ్యప్రముఖా! నీవా సాలభంజికను గని యేడువ

ధన—(తనలో) అకటా! నాగుట్టంతయు నీ పరదేశియు
బయల్పుచ్చవలసివచ్చె. (ప్రకాశముగా) వసుమతీపతీ! మును
నాఁడా సింహాసనమునధిష్ఠించిన (అని జయంతుఁ జూపి) ధరాధ్య
గికురించి మర్మముల నెఱిఁగి యాతని యుంగరముఁ జేబట్టి యా
సతీమణిని నాయవరోధమునకుఁ దెప్పించితి. పిమ్మట నేనా

మార—(అని యూఱకుండును)

జగ—యథార్థమునంతయు వెల్లడింపుము వెల్లడింపుము.

ధన—మారసుఖము దీర్ప కాళ్ళవేళ్ళఁ బడి బ్రతిమాలిన నంగీకరింపక—

జగ—అంగీకార సూచనఁ జూపించ లేదా?

ధన—అయ్యో! యెంతమాత్రమును గనుపర్చదయ్యె.

జయం—హా! జగన్మోహినీ! (యని నిట్టూర్పు విడిచి మొగము వేలవైచును.)

జగ—(తనలో) హా! నాథా! నేనెంతకఠినురాలను. (ప్రకాశముగా) తరువాత.

ధన—నా కొఱు నెలలవ్రతముండె. దానిఁ దీర్చి పిదప నీకోర్కెఁ దీర్చెదననియె.

జగ—ఏమి వ్రతమనియెనా? మంత్రీ! యిది నాచరిత్రవలె నున్నదే! సరియే యట్లు వ్రతమనినంతమాత్రమున ససాహాయమైయెంటరిగఁ సీయింటఁ జిక్కిన యావాల్గంటి నంటకయే యుంటివా?

ధన—రామ! రామ! (అని చెవులు మూసికొని) మహాప్రభూ! సమీపించిన నేమిశపించునో యని వెఱపంది పిమ్మటనైన సఫలీకృతమనోరథుఁడనౌదుఁ గదాయని సౌధమునఁనాపె వీడి చని గడియలు లెక్కించుచు నుంటి. అంత నాయాఱుమాసముల కిఁక రెండు దినములు గడువుండ వ్రతసమాప్తికై.

ఉ॥ హేమపదార్థముల్ ప్రజల•కీవిగనీవలెనన్న రొక్కముల్
భూములనిండ్ల నాలిమెడ•పుస్తెను గూడ వ్యయంబొనర్చి యా
తామరసాక్షి కోరినవి•థమ్మునఁ గూర్చితి నెంచకుండఁగా
నామది నాపెయున్ వ్రతమొ•నర్చి యొనర్చెను నన్ను నిర్ధనున్

దివసద్వయంబేగె ననంతరము నేనా భర్మహర్మ్యమున కేగ.

చం॥ చిలుక చనంగ మున్నుగల♦ చెన్ను గతించిన గూడువోలెఁ బె
గలువలులేక శోభ చెడి♦ కానఁగవచ్చు సరస్సు మాడ్కి వె
న్నెలపతి లేమిఁ జీఁకటిని♦నిండినలోకమురీతి మేడ హా!
చెలువము తగ్గియుండెఁ బ్రభు♦శేఖర!నాదగు కన్నుదోయికిన్

అంత నా యంతరంగంబెరియ నొక్కపెట్టున నేలఁగూలి ఋణబా
కోర్వక యద్ధిరాతిృననుఁభార్యను గొనబుతనయులను జనపదముపా
చేసి యీ లీలనరుదేర నిపృతిమ నాకన్నులఁ బడియె. నేనేడ్చ
ఇంతకు మించి నేనేమియునేర.

మంత్రి—ఇంతకన్న నిఁక నేమి కావలయు!

జగ—సరే నీవటుతొలఁగుము. సేవకా! దొంగవాని బొ
క్కింపుము.

సేవ—జగత్ప్రభువునాజ్ఞ (దొంగతో) ఓరీ బోనులోనికి పొమ

(బల్లిగాఁడు బోనెక్కి వణఁకుచు నిలుచును)

జగ—ఓరీ యసురస్వరూపుఁడవగు నీవా దివ్యసుందర వి
హముఁ గని యేడ్వనేల?

బల్లి—(తనలో) అయ్యబాబో! నేనేంయి సెప్పను (ప్రక
ముగా) అదేమోగాని మారాజా! దాన్ని నూస్తే నాకేడ్పొచ్చింద.

జగ—చోరా! నిక్కమువక్కాణింపవేని కఠినదండన మొ
రించెదను జుమీ! వేగము నీచరితము వినఁ బరపుము

(బల్లిగాఁడు మాట్లాడక కూరుకుండును)

సేవ—ప్రభువారి ప్రశ్నలకు సమాధానమిమ్ము. లే
చూడు నిన్నేమిచేసెదనో.

బల్లి—(చేతులు పిసికికొనుచుఁ దనలో) అయ్యో నాయ్నా నాకీఁడెక్కడ దాపరించాడ్రా యెంపుభోఁములాగ (ప్రకాశముగా) మాపుబో! మనవి నేస్తా నేనొకనాఁడుండి ఆ కోంవటోడిం—కాదండి ఆ కోంవటింటికండి కన్నానికెల్లానండి ఎత్తే అక్కడండి నాకోనిచ్చి స్తగిలిందండి కాలికి. మరిగత్తే దాన్నెక్కానండి యెక్కితే పైనుంచండి మంచిబాగుందండి ఒకత్తొచ్చి పాడేశా నడందండి. నేనాపలంగా దాన్కొకడివిలోకి మాస్వార్దగ్గిరికి తీస్కెల్లానండి.

జయం—హా! ప్రియసీ! నేననుకొని పీని వెంబడించి యాప దలపాలైతివా!

బల్లి—(తనలో) అయ్యబాబో! యీఁడేమంత్తున్నాఁడెవఁడు యీఁడు దాని మొగుఁడేంటె నన్ను సంపేత్తాఁడ్రా దేంవుఁడా!

(అని లోలోన నేడ్చును)

జగ—రాజబిడౌజా! శాంతింపుఁడు శాంతింపుఁడు. (తనలో) అకటా! సమీపముననుండియు నాసారసాక్షు విచారమునశింప సపర్య లొనర్పక సహింపవలసివచ్చె మనమా! ముహూర్తకాలము తాళిమి వహింపుము. (ప్రకాశముగా) పిమ్మట ?

బల్లి—అయ్యా! ఆపైనండి

జంజూటిరాగము—ఏకతాళము.

నీ-కాల్లకు మొక్కతాను•కల్లుతెచ్చి యిత్తాను•పల్లుతెచ్చి యెస్తాను•పెల్లాడమన్నానండి

(అని వికృతముగాఁబాడ మొదలిడును)

జగ—ఛీ! మూర్ఖా! నీ యాటపాటలు కట్టిపెట్టి సంగతి నెఱిఁగింపుము.

సేవ—ఓరి విధవా! సరిగాఁ జెప్పరా?

బల్లి—లేదండి లేదండి బాబూ! సరీగ్గానే సెప్తానండి సరిగ్గానే సెప్తానండి.

మంత్రి—జాగుసేయక తెల్పుము.

బల్లి—(తనలో) అబ్బబ్బా! నాకీల్లంతా యెక్కడ దొరికాట్రా! (ప్రకాశముగా) బాబూ! యెంత్రైన సెప్పానండి లః-(అని నోరు నొక్కుకొని) లచ్చ పెట్టుం దేనండి.

జగ—ఏమిరా? యొప్పుకొననే లేదా?

బల్లి—ఊఁ-హూఁ అబ్బే లేం దేండి మతింత బిఙ్జ బిగిసిందండి.

జగ—ఓరీ! కథ వింతగా నున్నది. నీ చెంతను గాంతార మున నేకాంతమునఁ జిక్కిన కాంతను నీవు విడతువా? అసత్యము లాడుచుంటివి.

బల్లి—ఇదిగోనండి మాపరభో! నేనెటువంటోడినైనా సరేనండి సమయంవొచ్చిందంటే అబద్ధాలుమాత్రం ఆడనండి. నాసత్తెప్ప మానకంగా సెప్తానమ్మండి. అంటే యీలాంటి కసీరీలెక్క మంచి పెద్దపెద్దోళ్లే అబద్దాలాడ్తారు యీఁడుసరీగ్గాసెప్తాడా అనుకున్నా రేమో ఆలాగ్గాదండి సెప్పినా మావఁటోళ్లే నిజంసెప్తారండి మీా పాదాల్నా చ్చండి.

జగ—ఓరీ! యది యటులుండనిమ్ము నీవా పడతి నేల విడిచితివి? ఇంతలో విరాగుఁడవైతివా?

బల్లి— ఏంటండి బాబూ!

మంత్రి—ఇంతలోననే నీబుద్ధి మరలెనా యనుచున్నారు.

బల్లి—సిత్తం సిత్తం బుద్ది తిరిగిందా అంటారాండి. అయ్యా

యొన్న మంచి తెల్సినోరు గొప్పారే యెన్నోసిక్కుల్పడి పాట్లుపడి టుచాట్ని యన్నీ సేత్తారండి అటువంటిది యీయింటి దున్నపోతు క్కత్తె దొర్కితే వూరుకుంటారాండి.

జగ—ఓరీ! నీప్రలాపములు చాలించి పిమ్మట నేమి జరిగెనో ల్పుము.

జయం—హా! కనకాంగీ! జగన్మోహినీ! యెన్ని యిడుముల లైతివే!

బల్లి—ఏలాగైతేనండి సరే నిన్ను పెల్లాడ్తాన్మరి-ఆఁ-కాదు దండి నీకన్నల్దమ్ములెందరంటే అయిదుగురన్నానండి. అయ్తే నీ యింటికొత్తే ఆల్లంతా నాకోసం దెబ్బలాడి నిన్ను సంపేత్తారేమో వింటి కెల్లి పెల్లికొడుకేసం బాగాయేస్కొని నగలెట్టుకొని నీచుట్టల్ని స్కురా మనంయిక్కడ పెల్లాడ్దామని తన పేర్సెప్పి నన్ను తోలేసిం ండి. తర్వాత నేనూ నాఓల్లూ అంతా యెల్లాంవండి. యెత్తే పెల్లి రాతుఁ గేదండి అవతలికి నడిసిందండి. ఆల్లంతా యిక్కడి కొట్టె నే నమ్మలైచ్చావ్ లంజకొడ్కా అని నన్ను సావఁదన్నారండి. ఇప్పటికీ ఆదెబ్బలు గేవంక వత్తే యేడ్పొత్తదండి (యేడ్చును)

జగ—(నవ్వుచు) సరే యనంతరము?

బల్లి—తర్వాత నేనెదుక్కుంటొచ్చానండి యిక్కడ కన్పి చ్చిందండి. నేనేడుత్తున్నానండి ఆల్లట్టుకొన్నారండి. మీకుదండం బాబూ నన్నొదిలెయ్యండి.

జయం—సన్నుతాంగీ! మంచియుక్తిఁ బన్నితివి.

జగ—సరే నీవిఁక నావలికిఁ బొమ్ము. సేవకా రాసూనుల నిటు రమ్మనుము.

సేవ——దేవా! చిత్తము. అయ్యలారా! యాలోని కేగుఁడు

[రాజపుత్రిలు బోనులోని కరుగుచు]

మొ—చ॥ కలయిక లేని చోఁగలుగు • కష్టములివ్వియె ముద్దుతమ్ముఁడా!
రెం— కలయిక యున్న చోఁ దొలుత • కాంతను వీడుట దుస్సహంపు పెన్
సిలుగులు సంభవించుట వి • శేషముగా నిటు రచ్చ లెక్కుటల్
గలుగు నె యగ్రిజా! దిగి నేఁ • గాదొకొ లోఁతు నెఱుంగ నౌ నిలన్

మొ——అనుజా! నీపలుకు నిక్కము ముమ్మాటికి నిక్కము.

రెం——సరే యిప్పుడీ సభాస్థలిని సత్యము వెల్లడింపక తప్పవ నడువుము.

మొ——పద్మాసనుఁడు ఫాలభాగమున మూఁడుబంతులఁ దీర్చి వ్రాయఁ దప్పింపనెవరితరము! (ఇరువురు బోనులోని కరుగుదురు)

జగ——నృపపుత్రులారా? మీరాపత్రిమఁ గని విచారమగ్నులరుగాఁ గతంబేమి? మీచరిత మెల్ల విశదీకరింపుఁడు.

మొ——చీ! మాతాపితల నామసౌశీలంబులును జెప్పఁ బుట్టిన పాతకులము. (ప్రకాశముగా) రాజచంద్రిమా! ఒక్కనాఁడు

శా॥ సంతోషాతిశయంబు వెల్లివిరియన్ • శౌర్యంబు స్వాంతంబునం
దెంతో యుట్టిపడంగ నాయుధము లెం • తేఁ దాల్చి తేజీలపై
గాంతారంబున కేగి క్రూరమృగవ • ర్గంబు న్వధింపంగ; నా
చెంతన్ మట్టికిఁ గట్టివేసితిమి తే • జీలన్ విహారార్థమై॥

రెం——అనంతరము కొంత దవ్వేగి యో ప్రభువరా!

ఉ॥ ముందుగ వేడ్కతోడ వట • భూజపుదట్టపు నీడయందునన్
గందుక క్రీడలం దగిలి • కాలము పుచ్చఁగ నూహ సేయఁగా
నందున నేకతంబున సు • రాంగనలన్ హసియించునట్టి యా
మందగజేంద్రయానజిగి • మైమెఱుపుల్లననమ్యాన తఱిన్॥

పదఁపడి యాశ్చర్యాంబుధి నోలలాడు మమ్మానారీరత్నంబు సమీపించి తన ప్రాణనాయకు వార్తలడుగ

చ॥ వనరుహనేత్ర! నీవిభుఁడె◆వండతఁడేమికతంబునన్ నినున్
వనముల వీడి కష్టములఁ◆బొల్పడఁ జేసె నెఱుంగఁ బల్కుమ
న్న నతనిరూపశీలపుర◆నామము లాదిగఁ జెల్పి యాతఁ డిం
దునఁ గననైన నాదు ఘన◆దుఃఖము వాపఁగఁజూపరేయనన్॥

కోరికలీరికలెత్తు మే మాతని బలు తెఱఁగులఁ దూలనాడ సహింపనోపక తనమార్గంబు పట్ట సమకట్టుచుండె.

మో — ఇఁక నిట్టులైనఁ బ్రయోజనమేమని నాయంతరంగముఁ బయల్పెట్టితి.

జయం — హా! రాకాశశాంకవదనా! ఈరాహుకేతుగ్రహముల పాల్బడితివా!

మో — అంతనాపె తననాథునామంబు దలంచుచు మూలచ్ఛేదమొందిన లతామతల్లికంబోలి నేల గుభాలునఁ గూలననుం బెడ్లియాడుమని యీ నాసోదరుఁడు పలుకఁ గంటగించి కలహంబునకుఁ గాలు దువ్వితి. అతఁడును వెనుదీయక సమరంబునకు సన్నద్ధుండయ్యె. ఇట్లు

చ॥ ఇరువురమొండొరుల్ గదిసి◆ యాస్త్రమనంబులనాక్రమింపఁగా
సఱుకుకొనందలంచునెడ◆నాతి ఘనార్తిమునింగి యేడ్చుచున్
సరగున మమ్ముఁడాసి "నను◆జంపుఁడు మీరలుచావనేల" యం
చతిముఱిఁ బల్కనాఁపి కల◆హంబు వితాకుననుంటిమంతటన్

"మీకేలనున్న చెండిట్లింఁడు. నేదానివిసర నాదినెవ్వరు గొనివచ్చిన

వారిని వరింతు"నన నాకట్టుపుట్టంబులందుఁ బెట్టి మేమిరువురము బ
తివెంటఁ బోతిమి.

రెం—ఉ॥ ఏమిమహాత్వమోయెఱుఁగ♦మింతని తెల్పఁగజాలమయ్యెడన్
భూమివరేణ్య! యా యబల♦పుచ్చినకందుక మంతకంతకున్
భూమిని నిల్వకే యెగిరి♦పోయెను దుప్పలు చెట్లు దాఁటుచున్
మేమును వెంబడించితిమి♦మిక్కుటమైన జవంబుతోఁ దుతన్

మాదురవస్థలా నలువచిలువలకేనియు వివరింపఁదరము కాదు. కట్ట
ఎట్టకేలకా చెండు చేకొని వచ్చుసరికి.

ఉ॥ ఆ వికచాంబుజానన యెు♦యారి మిటారి కనంగనేది హా!
యేవి మదగ్రజాంబరములు

మొ— ♦ఎంతటి మోసము చేసెనోర యు
చావనినంతయున్ వెదకి♦యాజడి కోర్వఁగలేక మేము వా
పోవుచు నెల్లెడం దిరిగి♦పుత్తళికం గనుగొంటిమింతునన్

ఆ బొమ్మంగని మమ్మింత దుస్థితికిం గొనివచ్చితివా యని తలపోయు
చుంటిమి.

జగ—మంత్రివరా! వీరి పల్కులు విశ్వసనీయులా!

మంత్రి—ధీవరా! సత్యము వెల్లడించిరనియే యనుకొనెద.

జగ—(జయంతునితో) రాజవరా! ఆపదఁతినడనడి విచార
యమే కదా? ఏలయన వీరు సౌందర్యాభినవమోహన నవవయస్కు
కాని వికృతాకారులు కారు. ఏమి? తిరస్కారాభిప్రాయము వీరిం
డఁ జూపునాయని శంకపుట్టెడిని.

జయం—గుణమణీ! ఏకతంబునవో నీసుధారసాంచిత వా
రాపాతంబునఁ దరంగములవలె తరలి తరలి పొరలి పొరలి యంతః

గంబు వెలువడు దుఃఖంబింత యుపశమించి యొక్కింత పలుకాడ నవకాశంబు వోడమె. ఆహా!

ఉ॥ నాసుకృతంపు కల్పకము♦ నావరజీవము నానిధానమా
నాసుగుణంపు మొహలత♦ నాసతి నాగరువంపులేమయా
వాసియు వన్నెయుందఱుగ♦ వర్తిలుటల్ రవి రాజు సప్తవా
రాసులు క్రిందు మీఁదయిన♦రాష్ట్రములన్నియు నేటమున్గినన్

జగ——(తనలో) అయ్యో! నాపతి యెంతదృఢ చిత్తానురాగుఁడై పరితపించుచుండె. (ప్రకాశముగా) నరనాథా! మీవిచారము నకుఁ గల కారణముఁగరుణాయత్త చిత్తులరై యీనబాస్థలి వెల్లడింతురా? ఆ మగువ మీకేమగు.

జయం——హా! నాదౌర్భాగ్యమా! నేనేమని వినిపింతు (ప్రకాశముగా) శతపత్రనేత్రా! యీ పవిత్రచరిత్రి నాకళత్రమే!

జగ——ఆపె మీవల్లభయా! ఇచ్చమై మీరామెను మగుడ గ్రహింతురా?

జయ——(ఆత్రమున లేచి) ఏమి? వెండి గ్రహింతురా యని యా? ఇంతకన్ననా? ఓ సౌందర్యరాశీ!

ఉ॥ చూపుము వేగ నాముగుద♦ సోయగ మీదుష్కృతంపుదృష్టికిన్
బాపుము నామనోవ్యధను♦ బాలశశాంకుని బోలు ఫాలముం
జూపి కృపానిధీ! కరుణఁ♦జూపుము నాయెడఁ బ్రాణదాతవీ
వే పెఱవారలాపులిఁక♦నెవ్వరు నాకిల నీవె నెచ్చెలీ!

ఇంకను జాగేల? యీమాటేల? నీయంతరంగంబేల జాలి వహింపదు? నన్ను నీకరుణాకటాక్షవీక్షణంబులఁ బరమమిత్రుగానేల చూడకుంటివి? నాకాదివ్యసుందర విగ్రహమును గనఁబరపుము.

జగ—భూపవతంసమా! నీవు పడినమరవస్థలనెఱుఁగ నడిగితిఁ గాక వేరుతలంపునఁగాదు. నాతప్పుక్షమించి నన్ను మన్నింపఁ బ్రార్థింతు

జయం—అయ్యయ్యో! జగన్మోహినీ! జగన్మోహినీ!

శా॥ బాలా కౌఁగిటఁ దన్ని సత్వరము నా ప్రాణంబు రక్షింతువో
ఆలాపంబున మారబాణముల సన్నంతంబు నొందింతువో
ఆలోకింపుము నీదెభారము క్షీణంబై నంగటా నిల్వనే
లోలాక్షీ! యుడురాజతేజముఖి! కోల్పోదే జగన్మోహినీ!

హా! (యని వివశుఁడగును.)

జగ—(తొందరమై) అయ్యయ్యో! యింకేమని యోర్తును! దుర్భరము! దుర్భరము! మంత్రీ! యే నొక్క నిముసమటు వోదు. (అని లోనకరిగి స్వరూపమునఁదత్తరిలుచుఁ బరుగిడివచ్చి పతిపైఁబడి)

శా॥ హా! నా మోహనరూప! హా! రమణ! హా! హా! నా మనోనాయకా!
హా! నాభాగ్యమ! హా! గుణాకరప్రియా! హా! మానసంరక్షకా!
హా! నానిక్కపుదైవమా! వసుధనా హా! ప్రాలితో యేపొకై
యీ నాతిన్ గతినాత్మురాలిఁ గనలె మ్మాకంట నొక్కింత హా!

(సభవారెల్లరు నివ్వెఱపోదురు. ధనపాలుఁడు, రాజపుత్రులు "ఆహా! ముఖముఁగనియు మాటధ్వని వినియు గుర్తింపనేరమైతిమి" యందురు)

బల్లి—(తనలో) అమ్మ! అమ్మ! అదే యిదిరో! నాయన్న!

జయం—(లేచి జగన్మోహినిం జూచి) ఇది యేమది యేమినా—

జగ—తే॥ గీ॥ జీవితేశ! బహిప్రాణమా! వగను మి
గులఁ బరితపించి కడగండ్లఁ గుందఁ జేసి
న కలుషమతి జగన్మోహిని కరుణాత్మ!
మ్రొక్కుచున్నది పదపద్మములకుఁ బ్రోవు॥

(చరణముల వ్రాలును.)

జయం—హా! సతీమణీ! మిన్నాళ్ళకుఁ జూడఁ గల్గితిని.

(అని లేవనెత్తి కౌఁగిలించి ముద్దిడి యానందబాష్పములు విడుచుచు)

ఉ॥ మారపిశాచమూవహిల•మంకుశనంబు నింట నైశ్యుఁడుక
క్రూరమృగోరగావళుల•కుక సదనంబయి యొప్పు కానలో
జోరుఁడు రాజపుత్రులును•శోకము హెచ్చెడువ కు్కలాడఁగా
నారయునట్టి ఘోరకలు•సాత్ముఁడ మందుఁడ మందగామినీ!

ఉ॥ నీదరినిల్చి నాఁ విడి•నీదువిచారఘనాళిచేత సం
ఛాదితమై కనుంగొనెదు•సజ్జనదృష్టుల కెక్కుడైన యా
హ్లాదమొసఁగు కాంతిగము•లన్నెడఁ బాసి మోమునోము శో
శోదరి! చూచువాఁడనెటు•లో యిఁకనెట్టులు పల్కరింతునో॥

జగ—ప్రాణేశా! యిట్లనఁ జెల్లునా! పెక్కు లిక్కట్లనొందినను మగుడ మిమ్ముఁజూడఁ గల్గు భాగ్యమబ్బెనంతియే చాలును పలుపలుకులేల? మంత్రివరా! మా గుణవతీదేవి నిటురావ ద్దమానమంపుడు.

మంత్రి—సేవకా! ఇట జరిగినవిచిత్రమెల్ల నెఱిఁగించి మన రాణీమణిని నీసభకుఁదోడ్తెమ్ము. (సేవకుఁడు “చిత్తము” అని చనును.)

జగ—ప్రాణప్రియా! నామనవి నొక్కటి నంగీకరింపుము. పురుషాకారంబున నేసి యూరి యుద్యానవనంబు జొర నీపట్టణరాజేంద్రు పుత్రీలలామ నన్ను “నన్ను బరిణయమాడుము” ని నిర్బంధించె. నేనట్టులె నీమనోరథము నాఱునెలల కీడేర్తునని మాఱువల్కి రాజ్యపరిపాలనాధురీణనైతి. కావున నాసత్యము గాపాడ నారమణిని మీరు చేరఁ దీయవలయు.

జయ—కోమలాంగీ! నీమాట జవదాఁట కాని యా మొమ్మో

జగ—నాథా! యాతరుణి మనంబెఱుఁగకుండ వర్తింతుమ

గుణ—(వింత పడుచుఁ బ్రవేశించి)

ఉ॥ మాననములారునిండె నను•మన్నన నేలెడినంచు నెంచు వే
రానఁశింపఁ జేసి జను•లక్కజమొంది వితావ చెందఁగా
భాసురగాత్రియయ్యెనఁట•పల్కులు నమ్మఁగవచ్చునే యెటుల్
భాసురగాత్రియయ్యెడిని•బట్టిరి మేలెను రాజమౌళి హా!

(అని జయంతుని విలోకించి)అయ్యో! నూతనసుందరాకారుఁ డెః డో యుండెనే (అని సిగ్గుచేఁ జాటున కేఁగుచున్నది.)

జగ—(గుణవతికడకేగి) చెల్లెలా! నాన మూని నేఁ మనువుద సిగ్గులఁ బోనిమ్ము. నాసంగతి యంతయు నేవకమూలమున నీవరకె వినియుందువు. నీ నా మనస్తాపములఁ జల్లార్ప సమర్థుఁడగు ప్రియుఁడును బ్రాణసఖుఁడును నితఁడే. నాయందుండ నాత్మఁ ద ఱువేని వీనిఁ బరిణయమాడుము మనమిరువుర మక్కసెల్లెండ్రు మెలఁగుచు వీనికుపచారము లొనర్చుచుందము.

గుణ—(తలవంచి బొటనవ్రేలు నేల వ్రాయుచును.)

జగ—సోదరీ! ప్రత్యుత్తరమిమ్ము నీకనుకూలమా కాదా!

గుణ—(మెల్లన) నేను నీకు స్వాధీనరాలైతి నీయిచ్చవచ్చి ట్లొనర్పుము.

జగ—అట్లయిన నాసత్యవచోభంగము కాకుండ నీకో కోరిక నెరవేర్తు నిటురమ్ము. (చేఁ బట్టికొనివచ్చి జయంతుని హస్తమున నాపె హస్తమిడి) ప్రాణేశా! నన్నువోలె నాయనుఁగు సోదరిం బాలింపఁబడుగాతమని నాప్రార్థన.

మంత్రి—వహవ్వ పురుషోత్తమా! మీవలన నేఁడు మాకా

రమయు రాజపుత్రీలలామయు సనాథలైరి. మాకెంత సంతసము!

జగ——మనోహరా! భవదీయపట్టమహిషికి ద్రోహచింతన మొనఁ గూర్పనెంచిన ముష్కరులు మీకు శిక్షాపాత్రులు.

జయం——దేవీ! కామపీడితులై నీయెడ హాని చేయనెంచినను గొండొకవిధమున నీకణ్వాశ్రమవాసుల బాధనుండి తప్పించిన యీ ద్రోహం ఘము బరులెఱుఁగకుండఁ బురుషాకారమునఁ మాటువడ వస్త్రసహాయ భూతులైన యీ రాకుమారులును నీకు మేలె యొనర్చిరి. వీరలకు మనోవేదనలొనఁ గూర్చి గృధ్రకాకోలములు జ్ఞోరని కీకారణ్యభూములఁ దిరుగాడించిన శాస్తియే చాలు. ఇఁక నీ వ త్తరునేమి చేయవలయునో నాకుఁ జోపమిఁ గష్టసమితిఁ గూర్చిన నీకే విడవయ్యె.

ధ——హా! యీశ్వరా! "వినాశకాలే విపరీతబుద్ధిః" యనునట్లు

మ॥ ధనధాన్యంబులు సేవకావళియు సౌధంబుల్ నశించెంగదా
జనులన్ బంధువులన్ సతీసుతుల లజ్జన్ వీడనయ్యెంగదా
ఘనులౌ సజ్జనులీసడింప సభలోఁ గాన్పింపనయ్యెంగదా
చెనటన్మూర్ఖుఁడ నాదియొక్క బ్రదుకే ఛీ! చచ్చుటే మేలగున్।

కటకటా! ఇఁ తింతనరాని వంతలమునుంగఁ జేసి, కీర్తినమయించి, జనాపవాదంబునకు లోఁబరచి, రౌరవాదినరకకూపంబులం బడఁద్రోసి క్షుద్రజన్మగా బాడఁగూర్చు పరసతీసంగమంబునకన్న నెందైన నుఱి ప్రాణంబుల వోనాడు టుచితము పరసుఖము.

జగ——ప్రియవల్లభా! ధనధాన్యాదులు కోల్పుచ్చి పరభాగ్యోపజీవిగాఁ జేసిన దండనమే వీనికిఁ జాలునని నాతలఁపు. మఱియ వానిచెంత నున్నవారినెల్లరం బోవిడిచి వీని నొక్కని దండించుటేల భగవత్సరముగ వీనిని విడిచి పెట్టుదము. మీయూహయేమి?

జయ— తే॥ గీ॥ దుస్సహంపుకష్టంబులఁ♦దోసివచ్చి
యున్నఖిలులు చేఁజిక్కిన♦నుగ్రదండ
న మొనరింపకే విడుతురు♦నగవుతోడ
మదవతుల హృదయములెంతి♦మృదువులౌర!

నెచ్చెలీ! నీయిష్టమెట్లో యట్లె యొనరింపుము.

జగ—ఓపైశ్య-చోరరాసూనులారా! యింకనైన బుద్ధి గలి యుండుఁడు. సేవకా! యక్కడను ౨ యుంగిల నీరాచబిడ్డకిచ్చి యం పుము.

సేవ—అయ్యా! అట్లనే. (దొంగ, రాసూనులు, సేవకుఁడు నిష్క్రమింతురు.)

ధన—(పోవుచు)

మ॥ ధనమున్గోరక మానమున్దొఱగకే♦ధాత్రిం బ్రవర్తిలు చ
క్కనినాతిన్ జెనకన్ దలంచియిటులే♦క్కట్లన్ గనున్ జెందితి.

ఓవేశ్యాప్రియులారా ! విటపురుషులారా!

ధనకాంక్షన్ దమమానముం దొఱగికై♦వండిచ్చెడుం గోతులన్
బనిగాఁ గూడెదు మీయవస్థలనిఁకన్♦బాటింప శక్యంబొకో॥

అయ్యో! నేనింతయు జెప్పుటయే కాని,

ఉ॥ నాయమృతంపువాక్యములు♦నాటునెలంజలయిండ్ల నెంతయున్
రోయుఁడు మద్యవర్తనల♦రోగములన్ బడిపోక ధర్మమున్
బాయక ధర్మపత్నులను♦బాముల ముంపక యుండుఁడన్న హా!
హేయము మెక్కుటక్కులకు♦నిందునె నేఁబుగ్రహించియుండిసన్

హిందూస్థానీ ముఖారిరాగము—ఏకతాళము.

ఇకఁజాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ జాలుఁ దెలిసెను జాలు

పరనారిఁ గోరువాఁడు పడెడిపాట్లిఁక ||జాలు||
సత్రము దురితముల♦మతి♦ గలి♦గి తమిని
సతి♦పతు♦లతి♦వెతలను♦ముసుఁగఁ♦బనిచి ||చాలు||

(అని పాడుచు నిష్క్రమించును.)

సేవ—(ప్రవేశించి) భూపాలచంద్రమా! పాంచాలదేశపు రులుఁట యిరువురు లోనికి రాఁ దమసెలవు నపేక్షించి యున్నారు.

జయం—ఏమి! పాంచాలమునుండియా? సేవకా? వారినతి త్వరితముగ లోనికిఁ దోడ్కొని రమ్ము. (సేవకుఁడు పోవును.)

జగ—ప్రాణనాయకా! మన పాంచాలమునుండియా అహా! ఏటికో నాదక్షిణనేత్రము చలించుచుండె.

[ప్రవేశము—సుబ్బావధాని, వెంకావధాని.]

జయం-భూమీసురులారా! వందనములు మీ యెల్లరకు క్షేమంబే.

బ్రాహ్మణులు—ఆఁ యేమి యేమి మాభాగ్యము! మాజ చరితజగన్మోహినులే! దీర్ఘాయురస్తు. (అని దేహము గగుర్పొడువ) అహా! సతీపతులారా! యెన్నాళ్ళకీ పాపినేత్రంబుల మిమ్ము జూడఁ గంటిమి!

జగ—ద్విజన్ములారా! నమస్కారములు నాజనకునకు క్షేమంబే?

సుబ్బా—దీర్ఘసుమంగలీభవ! తల్లీ! జగన్మోహినీ! (అనిదుఃఖముచ)

ఉ|| ఏమి వచింతుమమ్మ! పలు♦కేదియుఁ జెప్పఁగ నోరురాదు హా!

జగ—(మెలుంగురాల్పడ) అయ్యయ్యో! మీ రిట్లేల తల్లడిల్లెదరు!
ఓ మహాసీయులార! మన♦మోర్పు వహింపకయుండెఁ దెల్పరే

సుబ్బా—ఛీ! యీపాడునోటితో నేనేమని వచింతును.

(అని యూరకుండును.)

జయం—ఊరకుంటి రేల! ఓ బ్రాహ్మణోత్తములారా!
మామకృపాంతరంగునకు•మంగళమే వచియింపుఁడయ్య!

వెం—(తనలో) ఎట్టటో యీవార్త వీరి చెవిసిడవలె. (ప్రకాశముగా) ఓ జయంత మహారాజా! ఓజగన్మోహినీ! యేమి తెల్పుదుము.

యా

భూమిని, నిన్నుఁ, బుత్రికను,•భూజనుల్ మము—వీడె—
జగ—హా! పితా! (అని నేలఁగూలి మూర్ఛపోవును)

గుణ—అక్కా! శాంతిల్లుము శాంతిల్లుము.

(అని చేతులఁ బొదవును.)

జయం—(నిర్ఘాతపడి) శ్రీహరీ!మామగారు స్వర్గస్థులైరా! హా! శ్వశురా!

వెం—ధారుణీవరా! మామగారొక్కరే కారు మిము పుట్టిన దాది ప్రేమంబునఁ బెంచిన సుబుద్ధియునాతనితోడఁ జనె.

జయం—అయ్యో! మంత్రిసత్తముంమునరిగెనా! హా! గుణ-త్నాకరులారా!

ఉ॥ కోపము చూపఁబోరు గుణ•కోవిదులార్యులు మెచ్చనెవ్వఁడున్
బాపముచెంతఁబోరు గరు•వంబెదనుంచరు కార్యహాని, చూ
పోపమి,మాయ,మర్మము, కు•యుక్తులెఱుంగరు మిమ్మువీడి మే
మేపగిదిన్ జరించి భరి•యింతుము దుఃఖదవానలంబు హా!

వెం—సారయశోవిశాలాక్షా! యూఱడిల్లుఁ డూరడిల్లుఁడు.

జగ—(మూర్ఛ తేరి)

చ॥ నను విడనాడవెన్నఁడును•నాయన నేఁడెటు లేగియుంటివో

తనయ యటంచుఁ బిల్చెదవు♦తండ్రి! యిఁకెట్టులు పిల్వకుంటివో
యనయము సౌఖ్యపెట్టితివి♦యయ్యొ! యదెట్టులు దుఃఖపెట్టెదో
యనుఁగుకొమార్తెనిట్లు జన♦కా! దివిసౌఖ్యములందుచుండగటా!

సీ॥ అమ్మ! రమ్మంచు న♦న్నాదరమ్మునఁ జీరి
పంచభక్ష్యములిడు♦వారలెవరు?
కూఁతురా! యంచు నన్♦గోమరారఁగా బిల్చి
కోరుకోర్కులఁ దీర్చు♦వారలెవరు?
కన్నతల్లీ! యంచు♦నన్ను డగ్గరఁ జేర్చి
పరఁగనీతులు చెప్పు♦వారలెవరు?
చిన్నిబిడ్డా! యంచు♦శిరము మూర్కొని పాట
పాడుమని యడుగు♦వారలెవరు?
తే॥ గీ॥ కష్టములు వేయి పడుచు నన్♦గనులఁ గాంచి
వానినెల్లను మఱచి నా♦ప్రాపు సుఖము
భాగ్యము సమస్తమీవె యన్♦వారలెవరు?
తండ్రి! నీవున్న వీడిన♦ధరణి నింక॥
సీ॥ నను గటా! తొలిబిడ్డ♦చనిపోవనించుక
యెంచక ప్రేమించి♦పెంచెనెవరు
సౌఖ్యంబుతోడఁగూర్చు♦సతి చావనించుక
యెంచక ప్రేమించి♦పెంచెనెవరు
సవతితల్లి యదేమి♦సల్పునో నన్నని
మాఱుపెండిలి యాడ♦మానెనెవరు
తల్లికొఱఁత రవం♦తయు నాకు లేకుండ
మించుప్రేమంబునఁ♦బెంచెనెవరు

తే॥ గీ॥ చింతయావంత నాచెంతఁ జేరకుండఁ
గాంచి యతులితప్రేమ నఱబెంచెనెవ్వ
రట్టి నాకూర్మితండ్రి గుణాకరుఁడు మ
రల కనులఁ జూడనెందైనఁ గలుగు వాఁడె॥

గుణ—అక్కా! జననీజనకులకై మన మిరువుర మొక్క నోమె నోఁచితిమి. విచారించినఁ గార్యమేమి! సర్వము నీవె యంచు నింకనీ సారసాక్షుచారుపాదారవిందములకు సపర్యలొనర్చుచుందము.

సుబ్బా—ఔనమ్మా జగన్మోహినీ! హరిపురమునకరిగిన జనకునకై నీవహోరాత్రములడలి బడలిన రవంతయుఁ గార్యములేదు.

వెం—భూపతిలకా! మీవంతనంతయు నంతమొందించి మూఁడుమాసములనుండియు ననాథమైయున్న మీపాంచాలమును, మీమామగారిఁ బాఱఁదోలి యక్రమముగా నాక్రమించి తమ్ముఁ గష్టమ్ముల ముంపనోర్వక జనులెల్లనా జనవిభుని జముని నిలయనమున కనిపి మారాజును మాకనుగ్రహమునిడరే యనుచు నడుగుచు వచ్చిన సింధుప్రజలఁ గరుణించి సింధుదేశమును, మిమ్మె పట్టమ్ముఁ గట్టుకొమ్మని ప్రార్థించెడు నీ నేపాళప్రజలవాక్యానుసారముగ నీ నేపాళమ్మును బ్రజానురంజనముగ నేల మీకనకసింహాసనారూఢులౌటకు మిమ్ము వేగిరింపవలసివచ్చె. లెండు. "శుభస్యశీఘ్రమ్మ" ని వేగిరము కదలి రండు.

మంత్రి—మండలేశ్వరా! ఈమహనీయులతలంపట్లు పట్టాభిషిక్తులరు గండు. మాకనులపండువిండు. మీదుఃఖము న మఱవుండు

సీ॥ చంద్రమతీహరిశ్చంద్రులు సిలుగులు

వష్ఠాంకము.

భూపుత్రి రాముని మును గరేవన ల్లను
  గైక పంపగ ఘోర కాననముల
నలదమయంతులు నలుగులు వడలేదె
  కలివన్ను గడలచే గానన ముల
ధర్మరాజాదులు ద్రౌపది ధార్తరా
  ష్ట్రిలు పంపఁబడలేదె శోక మడవి
తే॥ గి॥ మఱియుఁ బగఁగొన్న చిత్రాంగి సురుచి పంప
నంగదలఁబాలుపడరె సారంగధరుఁడు
ధ్రువుఁడు కానల నీవెకాదు నరనాథ!
మున్ను నిను బోలియున్నవా రున్నవారు॥

జగన్మోహినీ! అర్థిజనకల్పవల్లీ! నీవును విచారింపఁ బనిలేఁ

సీ॥ చందనగంధరో! చందన మరుగఁ దీ
  యక తావి నల్గడ లలము కొనునె
నారీశిరోరత్న మా! రత్నముల్ సానఁ
  బట్టక యున్నచోఁ బ్రజ్వరిలునె
కనకగాత్రి! గభీర ఖనుల దిగకయె పూ
  జితపుసువర్ణము జిక్కునొక్కొ
లావణ్యవతి! దుఃఖ లవణోదధి మునుంగ
  కేక్రీ ర్తిముక్తలు జేకురునె య
తే॥ గీ॥ నుచుఁ దలంచియే ధాత నీ నుదుట వ్రాసె
సిలుగులను బహుమని నిను కలువకంటి!
యంతియే కాని యీ కాని వంతలీవాట
తులువతనమునఁ గాదని దలఁతు మదిని॥

మఱియు నోయువతీరత్నములారా !

మ॥ మునుముల్లోకములందు ధర్మము ముద◆మ్మున్నిల్పిపాలించి శ్రీ
రినఁజేయుండయినట్టి విష్ణువునువ◆ర్ధిష్ణుఁ దగన్ప్రబలుసాం
వున రాజిల్లెడు వీనిఁ జేరి సతమా◆భూశ్రీమహాదేవి కీ
ర్తిని నీ భూపతిపాదపద్మములు భ◆క్తిన్ ముక్తికై గొల్వరే॥

మానవాధీశా! మానవతీమణులారా! ఇఁక మీకుఁ గావలసిన దే

జయం—విశారదా !

సీ॥ భూపాలవరులిఁక◆భూమిని వసటను
బడి చింతిలక యుండు◆వారుగాత!

గుణ— కలకాలమెల్లరుఁ◆దలిదండ్రులను గల్గి
వంతలేకయె యుండు◆వారుగాత!

జగ— తెరవలుత్కృష్ట పా◆తివ్రత్యమును గల్గి
భూరిసౌఖ్యములొందు◆వారుగాత !

జయం— క్ష్మాపాలురెల్లరా◆ష్ట్రములను గల్గి సాం
పారఁగాఁ బ్రజనేలు◆వారుగాత !

గుణ— తే॥ గీ॥ ఈతిబాధలకెడమయి◆యింపునింపు
పైరుపంటలతో ధర◆వరలు గాత!

జగ— సత్యశౌచాది సద్గుణ◆సమితిశోడఁ
బ్రజలు వసుధఁ బ్రవర్ధిల్లు◆వారుగాత !

ఋత్వి, బ్రాహ్మణులు—తథాస్తు. (అని దీవింతురు.)